

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO
IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Katja ŽNIDARŠIČ

**ANALIZA EKOLOŠKEGA OMREŽJA NATURA 2000
V GOZDOVIH EVROPE**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Novo mesto, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Katja ŽNIDARŠIČ

**ANALIZA EKOLOŠKEGA OMREŽJA NATURA 2000 V GOZDOVIH
EVROPE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**ANALYSIS OF ECOLOGICAL NETWORK NATURA 2000 IN
FORESTS OF EUROPE**

GRADUATION THESIS
University studies

Novo mesto, 2008

Diplomsko delo je zaključek Univerzitetnega študija gozdarstva na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete, Univerze v Ljubljani. Izdelano je bilo na Univerzi v Ljubljani, Biotehniški fakulteti, Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Katedri za urejanje gozdov in biometrijo. Izdelana je bila anketa na mednarodni ravni, na katero so odgovarjali strokovnjaki na področju Natura 2000.

Študijska komisija Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Andreja Bončino, za recenzenta pa doc. dr. Janeza Pirnata.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Katja Žnidaršič

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	GDK 903+907(4)(043.2)=163.6
KG	Natura 2000/ekološko omrežje/gospodarjenje z gozdom/varstvo narave /ohranitveni ukrepi/Evropska unija/Slovenija/
AV	ŽNIDARŠIČ, Katja
SA	BONČINA, Andrej (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2008
IN	ANALIZA EKOLOŠKEGA OMREŽJA NATURA 2000 V GOZDOVIH EVROPE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	XII, 64 str., 15 pregl., 18 sl., 1 pril., 70 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V Evropski uniji poteka v zadnjih letih projekt vzpostavitve ekološkega omrežja Natura 2000 (v nadaljevanju Natura), katerega cilj je skozi povezana območja in primerno gospodarjenje ohraniti naravo Evrope. V diplomskem delu je s pomočjo vprašalnika o Naturi in študija relevantne literature podana analiza Nature s poudarkom na gozdovih v Evropski uniji. Bolj podrobno so opisane in analizirane države članice Češka, Italija, Litva, Francija, Španija in Nemčija. V razpravi primerjamo analizirane države s Slovenijo. Analiza je razdeljena na različne tematske sklope: splošne informacije, postopek vzpostavitve, problemi pri razumevanju, ohranitveni ukrepi, gospodarjenje z gozdom, vključevanje javnosti in mnenje o naravovarstvenem pristopu Nature. Čeprav temelji projekt Nature na enotnih direktivah, so pristopi pri določevanju in izvrševanju ohranitvenih ukrepov v analiziranih državah različni zaradi različnega razumevanja, kompleksnosti tematike, različne zgodovine varstva narave in gozdarstva, različnih finančnih sistemov in različnega pomena gozda v prostoru.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
 DC FDC 903+907(4)(043.2)=163.6
 CX Natura 2000/ecological network/forest management/nature conservation/
 conservation measures/ European Union/Slovenia/
 AU ŽNIDARŠIČ, Katja
 AA BONČINA, Andrej (supervisor)
 PP SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Forestry and
 Renewable Forest Resources
 PY 2008
 TI ANALYSIS OF ECOLOGICAL NETWORK NATURA 2000 IN FOREST OF
 EUROPE
 DT Graduation Thesis (University studies)
 NO XII, 64 p., 15 tab., 18 fig., 1 ann., 70 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB For the last few years the project of ecological network Natura 2000 (in
 continuation Natura) is being established in the European Union. The aim of
 Natura is coherent ecological network and proper management in Natura sites to
 conserve European nature. In graduation thesis we analyze Natura and its forests
 with the method of survey on Natura and studies of relevant literature. We focused
 at more detailed level on the analysis of some member states Czech Republic,
 Italy, Lithuania, France, Spain and Germany. In discussion the comparison with
 Slovenia is made. Analysis is divided on several themes: general information,
 establishment procedure, comprehension problems, conservation measures, forest
 management, participation of public and opinion on nature conservation approach
 of Natura. Although the project of Natura is based on uniform directives the
 approaches on the establishment and implementation of conservation measures are
 different in member states due to different comprehension, theme complexity,
 history of nature conservation and forestry, financial system and meaning of forest
 in region.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo prilog.....	VIII
Slovar pojmov.....	IX
Kratice in okrajšave.....	XII
1 UVOD IN OPREDELITEV PROBLEMA.....	1
2 NATURA 2000	3
2.1 KLASIČNO NARAVOVARSTVO NASPROTI SODOBNEMU	3
2.2 OSNOVNI PODATKI EKOLOŠKEGA OMREŽJA NATURA 2000.....	4
2.3 NATURA 2000 IN SLOVENIJA	5
2.4 GOZDNA POVRŠINA OBMOČIJ NATURA 2000	6
3 PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV	7
4 NAMEN	9
5 METODE DELA	10
5.1 PREGLED STROKOVNE LITERATURE	10
5.2 IZVEDBA ANKETE NA MEDNARODNI RAVNI	10
5.3 OBDELAVA IN SINTEZA PODATKOV	12
6 REZULTATI.....	14
6.1 SPLOŠNE INFORMACIJE	14
6.2 POSTOPEK VZPOSTAVLJANJA OMREŽJA NATURA 2000.....	16
6.3 PROBLEMI RAZUMEVANJA	19
6.4 OHRANITVENI UKREPI IN GOSPODARJENJE Z GOZDOM.....	20
6.5 VKLJUČENOST JAVNOSTI IN NJIHOVA PARTICIPACIJA	26
6.6 MNENJE O UČINKOVITOSTI OBMOČIJ NATURA 2000	28
6.7 PODATKOVNI SKLOP	29
7 RAZPRAVA IN SKLEPI.....	30
7.1 RAZPRAVA.....	30
7.1.1 Splošne informacije	30
7.1.2 Postopek vzpostavljanja območij Natura 2000	36
7.1.3 Problemi razumevanja.....	38

<i>7.1.4 Ohranitveni ukrepi in gospodarjenje z gozdom.....</i>	<i>41</i>
7.1.4.1 Ohranitveni ukrepi.....	41
7.1.4.2 Zakonodaja na področju gozdov v območjih Natura 2000	42
7.1.4.3 Upravljavski načrti	42
7.1.4.4 Spremembe v gospodarjenju z gozdovi.....	44
7.1.4.5 Monitoring in kazalci	45
7.1.4.6 Finančni sistem.....	47
<i>7.1.5 Vključenost javnosti in njihova participacija</i>	<i>49</i>
<i>7.1.6 Mnenje o učinkovitosti območij Natura 2000</i>	<i>51</i>
7.1.6.1 Francija	52
7.1.6.2 Litva.....	52
7.1.6.3 Češka	53
7.1.6.4 Italija.....	53
7.1.6.5 Nemčija.....	53
7.1.6.6 Španija	54
7.1.6.7 Slovenija	54
7.2 SKLEPI.....	55
8 POVZETEK.....	57
9 SUMMARY	59
10 VIRI	61
ZAHVALA	65
PRILOGE.....	66

KAZALO PREGLEDNIC

PREGLEDNICA 1: SPLOŠNE INFORMACIJE O NATURI 2000 V ANALIZIRANIH DRŽAVAH – POVRŠINE OBMOČIJ.	14
PREGLEDNICA 2: VELIKOST OBMOČIJ NATURA 2000 V HEKTARJIH, KJER PREVLAJUJEJO GOZDOVI.	16
PREGLEDNICA 3: INSTITUCIJE, KI SO BILE ODGOVORNE ZA PRIPRAVO PREDLOGOV OBMOČIJ NATURA 2000 ZA DRŽAVE: ČEŠKA, FRANCIA IN ITALIJA.	17
PREGLEDNICA 4: INSTITUCIJE, KI SO BILE ODGOVORNE ZA PRIPRAVO PREDLOGOV OBMOČIJ NATURA 2000 ZA DRŽAVE: LITVA, NEMČIJA IN ŠPANJA.	17
PREGLEDNICA 5: TRI INSTITUCIJE PO POMEMBOSTI, KI SO SODELOVALE PRI PROJEKTU DOLOČANJA GOZDNIH OBMOČIJ NATURA 2000 ZA DRŽAVE: ČEŠKA, FRANCIA IN ITALIJA.	18
PREGLEDNICA 6: TRI INSTITUCIJE PO POMEMBOSTI, KI SO SODELOVALE PRI PROJEKTU DOLOČANJA GOZDNIH OBMOČIJ NATURA 2000 ZA DRŽAVE: LITVA, NEMČIJA IN ŠPANJA.	18
PREGLEDNICA 7: ZAKONSKE PODLAGE, KI UREJAJO RAVNANJE V GOZDOVIH NATURA 2000 OBMOČIJ ZA DRŽAVE: ČEŠKA, FRANCIA IN ITALIJA.	21
PREGLEDNICA 8: ZAKONSKE PODLAGE, KI UREJAJO RAVNANJE V GOZDOVIH NATURA 2000 OBMOČIJ ZA DRŽAVE: LITVA, NEMČIJA IN ŠPANJA.	21
PREGLEDNICA 9: NAVEDENA VREDNOST NADOMESTILA ALI SUBVENCIJE.	26
PREGLEDNICA 10: ARGUMENTI ZA OCENE UČINKOVITOSTI NARAVOVARSTVENEGA PRISTOPA V OBMOČJIH NATURA 2000, V KATERIH PREVLAJUJEJO GOZDOVI.	28
PREGLEDNICA 11: PODATKI O SPRAŠEVANCIH.	29
PREGLEDNICA 12: PODATKI IZ ANKETE, OBDELAVA IN UPORABA V PRIMERU MOREBITNE PUBLIKACIJE.	29
PREGLEDNICA 13: NEKATERI PODATKI, DOBLJENI NA EVROPSKI SPLETNI STRANI O NATURI 2000 (NATURA 2000 AREA CALCULATION, 2008).	30
PREGLEDNICA 14: LASTNIŠKA STRUKTURA V GOZDOVIH NATURA 2000 V SLOVENIJI (MATIJAŠIČ, 2008).	36
PREGLEDNICA 15: MONITORING KAZALCEV STANJA GOZDNIH HABITATNIH TIPOV V SLOVENIJI (BIBIČ, 2007).	46

KAZALO SLIK

SLIKA 1: ŠTEVILO OBMOČIJ NATURA 2000 IN ŠTEVILO OBMOČIJ NATURA 2000, V KATERIH PREVLAĐUJE GOZD.....	15
SLIKA 2: PODROČJA KONFLIKTNIH SITUACIJ MED SODELUJOČIMI V PROCESU DOLOČANJA OBMOČIJ NATURA 2000.....	19
SLIKA 3: OCENITEV POMENA OHRANITVENIH UKREPOV ZA DOSEGANJE UGODNEGA STANJA OHRANJENOSTI IZ 6. ČLENA (1) DIREKTIVE O HABITATIH.....	20
SLIKA 4: UPRAVLJAVSKI NAČRTI ZA OBMOČJA NATURA 2000, V KATERIH SO GOZDOVI POMEMBNA KOMONENTA.....	22
SLIKA 5: NOVE USMERITVE OZIROMA OMEJITVE ZA LASTNIKE GOZDOV.....	23
SLIKA 6: KAZALCI ZA OCENJEVANJE IN OHRANJANJE UGODNEGA STANJA GOZDOV V OBMOČJIH NATURA 2000.....	24
SLIKA 7: OCENA STOPNJE MONITORINGA GOZDOV V OBMOČJIH NATURA 2000.....	25
SLIKA 8: FINANČNI PROBLEMI PRI IZVAJANJU PROJEKTA NATURA 2000.....	25
SLIKA 9: UPRAVIČENOST LASTNIKOV GOZDOV NATURA 2000 DO NADOMESTIL ZARADI OMEJITEV PRI GOSPODARJENJU.....	26
SLIKA 10: NAČINI INFORMIRANJA JAVNOSTI O PROJEKTU NATURA 2000.....	27
SLIKA 11: JAVNI DOSTOP IN UREJEN OBISK V GOZDOVIH, VKLJUČENIH V OBMOČJA NATURA 2000.....	27
SLIKA 12: NATURA 2000 IN GOZDNI HABITATNI TIPI V SLOVENIJI (INTERAKTIVNEM NARAVOVARSTVENEM ATLASU, 2005 CIT. PO DANEV, 2005).....	31
SLIKA 13: GOZDNATOST V SLOVENIJI PO KATASTRSKIH OBČINAH. (GOZDNATOST SLOVENIJE ..., 2006).....	32
SLIKA 14: OBMOČJA NATURA 2000 V FRANCII GLEDE NA BIOGEOGRAFSKE REGIJE (LE PORTAIL DU ..., 2008).....	33
SLIKA 15: RAZPOREDITEV OBMOČIJ NATURA 2000 V EU-25. (EEA, MAPS AND GRAPHS: DISTRIBUTION ..., 2007).....	34
SLIKA 16: KARTA GOZDNATOSTI NA OBMOČJU DRŽAV ČLANIC EU-27 IN NEKATERIH DRUGIH DRŽAV (EEA MAPS AND GRAPHS: FOREST ..., 2008).....	35
SLIKA 17: DELEŽ ZASEBNIH GOZDOV V SLOVENIJI – KARTA LASTNIŠTVA (DELEŽ ZASEBNIH ..., 2007).....	36
SLIKA 18: PREGLED NAČRTOV GGE ZA DOSEGANJE VARSTVENIH CILJEV (BIBIČ, 2007).....	43

KAZALO PRILOG

PRILOGA I: ANKETA O NATURI 2000 V ANGLEŠČINI.....	66
---	----

SLOVAR POJMOV

Stanje ohranjenosti naravnega habitata (conservation status of a natural habitat): pomeni skupek vplivov, ki delujejo na naravni habitat in njegove značilne vrste in ima lahko posledice za njegovo dolgoročno naravno razširjenost, strukturo in funkcije ter dolgoročno preživetje njegovih značilnih vrst na ozemlju Skupnosti (1. člen (e) Direktive o habitatih).

Vrste v interesu Skupnosti (species of Community interest): pomenijo vrste, ki so na ozemlju Skupnosti:

- prizadete, razen vrst, katerih naravno območje razširjenosti je na tem ozemlju marginalno in ki v zahodni palearktični regiji niso prizadete ali ranljive, ali
- ranljive, kar pomeni, da bodo verjetno v bližnji prihodnosti prešle v skupino prizadetih vrst, če bodo še naprej delovali vzročni dejavniki, ali
- redke, kar pomeni, da so njihove populacije majhne in sedaj niso prizadete ali ranljive, se jim pa to lahko zgodi. Vrste živijo na omejenih geografskih območjih ali so redko raztresene na širšem območju, ali
- endemične in zahtevajo posebno pozornost zaradi posebnosti njihovega habitata in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihov habitat in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihovo stanje ohranjenosti (1. člen (g) Direktive o habitatih).

Stanje ohranjenosti vrste (conservation status of a species): pomeni skupek vplivov, ki delujejo na to vrsto in ima lahko dolgoročne posledice na razširjenost in številčnost njenih populacij na ozemlju Skupnosti (1. člen (i) Direktive o habitatih).

Potencialno območje, pomembno za Skupnost (potential site of Community importance - pSCI): območje, ki ustreza merilom za območje, pomembno za Skupnost (SCI). Gre za predlog območij, ki ga Evropska komisija preverja v posebnem postopku (1. člen (k) Direktive o habitatih).

Posebno varstveno območje (PVO): ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Skupnosti pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen Zakona o ohranjanju narave).

Posebno ohranitveno območje (POO) - (special area of conservation - SAC): območje, pomembno za Skupnost, ki ga države članice določijo z zakonskim, upravnim in/ali pogodbenim aktom in kjer se uporabljajo potrebni ohranitveni ukrepi za vzdrževanje ali

obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in/ali populacij vrst, za katere je bilo območje določeno (1. člen (l) Direktive o habitatih).

Posebno območje varstva (POV) - (special protection area - SPA): območje, ki je opredeljeno in pravno določeno po Direktivi o pticah (4. člen Direktive o pticah).

Prednostni habitatni tipi (priority natural habitat types): naravni habitatni tipi, ki so na ozemlju iz 2. člena in so v nevarnosti, da izginejo; za njihovo ohranitev je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti na ozemlju iz 2. člena; ti prednostni naravni habitatni tipi so v prilogi I Direktive o habitatih označeni z zvezdico (*) (1. člen (d) Direktive o habitatih).

Prednostne vrste (priority species): vrste v interesu Skupnosti, za ohranitev katerih je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju iz 2. člena; te prednostne vrste so v prilogi II Direktive o habitatih označene z zvezdico (*) (1. člen (h) Direktive o habitatih).

Območje, pomembno za Skupnost - (site of Community importance - SCI): območje, ki v biogeografski regiji ali regijah pomembno prispeva k ohranitvi ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz priloge I ali vrste iz priloge II in lahko tudi pomembno prispeva k usklajenosti Nature 2000 iz 3. člena in/ali pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti v tej biogeografski regiji ali regijah (1. člen (k) Direktive o habitatih).

Naravni habitatni tipi v interesu Skupnosti (natural habitat types of Community interest): tisti, za katere na ozemlju iz 2. člena velja, da:

- so v nevarnosti, da na svojem naravnem območju razširjenosti izginejo,
- ali imajo majhno naravno območje razširjenosti zaradi zmanjševanja ali omejenosti območja samega,
- ali predstavljajo izjemne primere tipičnih značilnosti ene ali več od naslednjih petih biogeografskih regij: alpske, atlantske, celinske, makaronezijske in sredozemske regije (1. člen (c) Direktive o habitatih).

Habitatni tip (habitat type): v Direktivi o habitatih je v definiciji v 1. členu (b) uporabljen izraz naravni habitat (natural habitat) - pomeni povsem naravno ali polnaravno kopensko ali vodno območje s posebnimi geografskimi, abiotскими in biotskimi značilnostmi (1. členu (b) Direktive o habitatih).

Habitat vrste (habitat of a species): pomeni okolje, ki ga opredeljujejo posebni abiotiski in biotski dejavniki, in v katerem živi vrsta v katerem koli stadiju svojega razvoja (1. člen (f) Direktive o habitatih).

Ekološko pomembno območje: je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (1. odstavek 32. člena Zakona o ohranjanju narave).

KRATICE IN OKRAJŠAVE

ARSO: Agencija Republike Slovenije za okolje

DOPPS: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

ECNC: European Centre for Nature Conservation – Evropski center za varstvo narave

EEA: European Environment Agency – Evropska agencija za okolje

EEC: European Economic Community – Evropska gospodarska skupnost

ESRR: European Regional Development Fund – Evropski sklad za regionalni razvoj

EU: Evropska unija

GGE: Gozdnogospodarska enota

IUCN: International Union for Conservation of Nature – Svetovna zveza za ohranitev narave

MKGP: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

MOP: Ministrstvo za okolje in prostor

NVO: nevladne organizacije; **NGO:** non-government organization

RS: Republika Slovenija

ZG: Zakon o gozdovih

ZGS: Zavod za gozdove Slovenije

ZON: Zakon o ohranjanju narave

ZRSVN: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

ZVO: Zakon o varstvu okolja

WWF: World Wide Fund for Nature – Svetovni sklad za naravo

1 UVOD IN OPREDELITEV PROBLEMA

»V zadnjih desetletjih je Evropski uniji postalo jasno, da vprašanja varstva okolja zahtevajo celovito in globalno obravnavo« (Eržen, 2008: 9). Vse hitrejša zmanjševanje biotske pestrosti nas je prisililo v mednarodno sodelovanje, saj narava ne pozna državnih meja. V prihodnosti bo postajala vse pomembnejša ohranitev biotske raznovrstnosti (Progress ..., 2006; Strategija ..., 2002). »Zamisel o oblikovanju mreže ekoloških območij Natura 2000 je nastala v okolju, kjer je zaradi industrializacije, urbanizacije, intenzivnega kmetovanja in goste poseljenosti ohranjeno naravno okolje skrčeno na zelo majhne površine« (Habič, 2005: 55).

Evropska unija (v nadaljevanju EU) to ekološko omrežje vzpostavlja že skoraj desetletje. Ime Natura 2000 izhaja iz predpostavke, da bo ekološko omrežje EU vzpostavljeno do leta 2000. To je posledica optimizma ob sprejetju Direktive Sveta o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živeče favne in flore leta 1992 (Direktiva o habitatih, 1992), v nadaljevanju Direktiva o habitatih. Kljub začetnim težavam se je Evropska komisija z vsakim krogom pogajanj s starimi članicami in državami kandidatkami bolje pripravila in so zato bili tudi predlogi novih držav bistveno boljši kot pri najstarejših članicah. Zato Skoberne (2008) meni, da je zanimiv vpogled v problematiko določanja območij ekološkega omrežja, saj se je s tem problemom spopadla vsaka država članica drugače.

»Določitev območij Natura 2000 pa je le začetna stopnja v resničnem življenju omrežja. S tem se začne druga, dolga in zapletena zgodba, izziv, kako ohraniti darilo naših prednikov zanamcem ob naših nenasitnih željah, ki povzročajo spremembe, za katere je vprašanje, če jih bomo obvladali« (Skoberne, 2008: 352).

»Slovenija ima dobre naravne, formalne in praktične temelje za učinkovito varstvo narave, še posebej na področju gozdarstva. Zato se lahko na tem področju samozavestno postavlja ob bok državam EU kot tudi ostalemu svetu« (Korenjak in Kramarič, 2003: 43). »Slovensko gozdarstvo je zasnovano na treh ključnih načelih – načelo sonaravnosti, trajnosti in mnogonamenskosti« (Bončina, 2005: 299). Prav ta zasnova je pripeljala do dobro ohranjenih gozdov v Sloveniji in prekrivanju velikega dela »slovenskih« območij Natura 2000. »Tudi v mednarodnem prostoru se povečuje pomen omenjenih načel, kar potrjujejo številne aktivnosti, kot sta bili na primer Svetovna konferenca o okolju v Rio de Janeiru leta 1992 ali pa 4. Ministrska konferenca o varstvu gozdov na Dunaju leta 2003« (Bončina, 2005: 299). Bončina (2005) meni, da so načela splošna in deklarativna, zato se pogosto pojavi zadrega, kako jih operacionalizirati in uresničevati. »Dosedanji način gospodarjenja z gozdovi in gozdnim prostorom je potrebno vzdrževati tudi v prihodnje, pri

tem pa je treba dati še večji poudarek uravnoveženemu in sonaravnemu razvoju gozdov« (Habič in sod., 2003: 85).

»Gozdovi so temelj življenja na Zemlji. Z vzdrževanjem gozdov vzdržujemo življenje« (Mohorič, 2003: 217).

2 NATURA 2000

Zaradi podlage obsežni informacijski shemi ankete, ki je osnova diplomskem delu, smo dodali poglavje o Naturi 2000.

2.1 KLASIČNO NARAVOVARSTVO NASPROTI SODOBNEMU

Koncept ekoloških omrežij postaja vse bolj pomemben v evropskem naravovarstvu. Dr. Antonio Machado, nekdanji predsednik ECNC, meni, da predstavlja koncept ekološkega omrežja bistvene spremembe v razmišljanju (Nowicki in sod., 1996). »Za varstvo narave je potreben širok, kompleksen in argumentiran pristop« (Javornik in Krajčič, 2003: 29). Tradicionalno naravovarstvo je težilo k zavarovanju individualnih območij in vrst. Nismo razmišljali širom kontinenta, kar je bolj celosten in globalen vidik. Podobe in dejstva so nas začela opozarjati na to, da je nekaj narobe. Veliko je bilo iniciativ, da bi ohranili okolje čim bolj naravno, zmanjševanje biotske raznovrstnosti pa je bilo še vedno zelo prisotno na območju EU. Kmalu je evropska naravna dediščina postajala podobna zelenim otočkom, nacionalni parki in rezervati so postajali vse bolj odmaknjeni in izolirani v kmetijskih, urbanih in industrijskih okoliših.

Tako se je rodila ideja, da bi povezali te zelene otočke ohranjene narave v nekakšno koherentno vseevropsko ekološko omrežje. Da bi zgradili tako omrežje, je potrebno dobro planiranje in princip korak za korakom. Pomemben je hierarhični vidik, torej ekološka omrežja na lokalni, nacionalni in seveda tudi na evropski ravni, tako da bo morda ponovno omogočeno divje življenje v združeni Evropi brez meja.

Nowicki in sod. (1996) menijo, da je najhitrejši in najvidnejši razvoj doživel koncept ekološkega omrežja na mednarodni ravni. V obdobju dveh let po posvetovanju Maastrichtske deklaracije (Ohranjanje evropske naravne dediščine: evropsko ekološko omrežje leta 1991) se je 46 držav odločilo za vzpostavitev evropskega ekološkega omrežja v obdobju desetih let. Gradivo je bilo potrjeno oktobra 1993 v Sofiji na 3. Ministrski konferenci Okolje za Evropo – Vseevropska strategija o biotski in krajinski raznovrstnosti (Skoberne, 2004).

Razlogi za uspeh modela ekološkega omrežja so različni. Kot prvi razlog za uspeh Bennet in Wolters navajata, da ekološka omrežja spremenijo teorijo ekologije v operativna orodja, ki odredijo fizična merila, potrebna za ohranjanje in ponovno vzpostavljanje ugodnega stanja ekosistemov, habitatov in populacij vrst (Nowicki in sod., 1996). Drugi razlog vidita v tem, da je bil model ekološkega omrežja razvit tudi za tiste krajine, ki so izkoriščane za druge namene, na primer kmetijstvo, gozdarstvo ali rekreacijo. Tretjič, ekološka omrežja

potencialno služijo kot okvir za akcije naravovarstva gledano z vidika celotnega kontinenta. Kot četrti razlog navajata ekološko omrežje kot fleksibilno orodje varstva narave. Lahko ga uporabimo na različnih nivojih z različnimi skalami in v različnih krajinah. Peti razlog govori o ekoloških omrežjih in kako so skozi leta stopila v zavest strokovnjakov, političnim akterjem in javnosti.

Nowicki in sod. (1996) prav tako opozorijo na izzive, s katerimi se bomo morali soočiti, da bodo ekološka omrežja izpolnila njihov potencial. Prvič je pomembno, da bo moralo biti izvedenih še mnogo raziskav na temo, kako so različni principi uporabljeni v različnih situacijah, če bomo želeli, da je ekološko omrežje dobro vzpostavljeno. Drugič govorita o vključitvi ekoloških omrežij v državne zakonodaje in vzpostavitvi teh zakonodaj tudi v praksi. Tretjič, veliko število držav vzpostavlja mednarodno ekološko omrežje. Potrebni bo več študij, ekspertiz in raziskovanj na mednarodni ravni. Četrto, v večini držav – še posebej v ekonomsko revnejših regijah Evrope – je potrebno okrepiti finančne mehanizme, ki pomenijo resno prepreko k realizaciji evropskega ekološkega omrežja.

2.2 OSNOVNI PODATKI EKOLOŠKEGA OMREŽJA NATURA 2000

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah EU, z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost. EU je to omrežje uvedla kot enega od mehanizmov za izvajanje tako imenovane Direktive o pticah iz leta 1979 (Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic) in Direktive o habitatih iz leta 1992 (Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst). Obe direktivi skupaj oblikujeta mednarodno pravno osnovo in strokovni okvir evropskega varstva narave. Države članice EU morajo uporabiti določila Nature 2000 tako, da ohranjajo ugodno stanje vrst in habitatov, uvrščenih na sezname direktiv. »EU v Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih že določa evropsko ogrožene vrste in habitatne tipe, ki so predmet naravovarstvene pozornosti in določa tudi tiste, katerih dolgoročni obstanek je treba zagotavljati z ohranjanjem ustreznega habitata v okviru izbranih območij omrežja Natura 2000« (Bibič, 2007: 20). Izbira načina varovanja območij Natura 2000 je prepuščena presoji vsake države članice.

Skoberne (2008) opisuje, kako poteka vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Območja SPA, ki ustrezajo merilom Direktive o pticah, določi država in obvesti o tem Evropsko komisijo. S tem je postopek končan. Pri pripravljanju območij po Direktivi o habitatih so postopek spremenili v izogib različnim nesoglasjem glede interpretacije direktive. Država določi potencialna območja pSCI, ki so predmet razprave na biogeografskih seminarjih. Ko Evropska komisija območja pSCI potrdi, postanejo območja SCI. EU je razdelila ozemlje

svojih držav članic na biogeografske regije v ta namen, da preverjanje predlogov območij poteka po nekih logičnih naravnih in ne političnih mejah. Določenih je bilo 9 biogeografskih regij: alpska, atlantska, črnomorska, borealna, kontinentalna, makaronezijska, mediteranska, panonska in stepska (Biogeografske regije ..., 2008).

Vrček (2007) zelo jasno opiše varstvene cilje in ohranitvene ukrepe. Varstveni cilji na območjih Natura 2000 se določajo preko ohranitvenih ukrepov. Ti so določeni za ohranitev habitatnih tipov in vrst, za katera so bila določena območja Natura 2000. To so upravljavski načrti ter zakonski, upravni in pogodbeni ukrepi. Upravljavski načrti niso vedno potrebni. Če se država članica odloči za načrt, ga je smiselno pripraviti pred izvajanjem drugih ukrepov iz prvega odstavka 6. člena Direktive o habitatih, še zlasti pred dogovorom o pogodbenem varstvu. Izvajanje zakonskih, upravnih in pogodbenih ukrepov je obvezno. Ti ukrepi imajo pogosto pozitiven učinek. Če obstoječi ukrepi na območju že obstajajo in so ocenjeni kot primerni in zadostni, ni treba uveljavljati novih. Pri izbiri ukrepov ni določene hierarhije, lahko se izvaja eden ali več ukrepov hkrati, lahko pa so tudi vključeni v upravljaljske načrte. Zeiler (2003) poudari, da je za nekatere vrste izjemnega pomena gospodarjenje z gozdovi tudi zunaj zavarovanih območij in območij Natura 2000.

V območjih Natura 2000 je pri večjih posegih potrebna presoja vplivov na okolje. »Natura 2000 ni sistem strogih naravnih rezervatov, ki bi izključeval vse človekove dejavnosti. Čeprav mreža vključuje tudi naravne rezervate, bo večina zemljišč tudi v prihodnje v zasebni lasti« (Biseri slovenske narave ..., 2008). Eržen (2008) navaja, da je za aktivnosti, ki potencialno vplivajo na območje Natura 2000, potrebna dodatna odobritev pristojnega državnega organa oziroma celo Evropske komisije v primeru negativnega vpliva.

Izvajanje ukrepov operativnega programa zahteva finančno podporo. Ključni vir so sredstva iz nove finančne perspektive EU skupaj z obstoječimi nacionalnimi viri. Vsaka finančna perspektiva predvideva tudi srednjeročen pregled doseganja ciljev in po potrebi prilagoditev pravil financiranja. Bibič (2007) navaja, da je za monitoring ohranjenosti narave in izvajanje neadministrativnih ukrepov varstva narave najobsežnejši vir financiranja program LIFE +.

2.3 NATURA 2000 IN SLOVENIJA

Že od začetka pristopnih pogajanj z EU se je Slovenija vključevala v pripravo območij Natura 2000. Ena glavnih tem pogajanj o Naturi 2000 ob vstopu v EU je bila obsežnost območja Natura 2000. Skoberne (2003) navaja, da številčne meje niso zahtevane ali

zapisane v nobenem dokumentu, kar je razumljivo, saj imajo države z visoko biotsko raznovrstnostjo in ohranjenostjo večji delež območij Natura 2000 kot biotsko revnejše.

V Sloveniji potekata glede na razdelitev EU alpska in celinska biogeografska regija. Ob vstopu v EU je Slovenija 1. maja 2004 oddala predloge za območja pSCI po Direktivi o habitatih in območja SPA po Direktivi o pticah. Predlogi za celinsko regijo so bili sprejeti 13. novembra 2007, predlogi za alpsko regijo pa 25. januarja 2008 in spremenjeni v območja SCI (Biogeografske regije ..., 2008). Večji del območij Natura 2000 porašča gozd, velik delež je brez vegetacije (stene), pomemben je tudi delež travišč. V zavarovanih območjih (Triglavskem narodnem parku, regijskih in krajinskih parkih ter naravnih spomenikih) je 25 % skupne površine območij Natura 2000 v Sloveniji (Wikipedia, 2008).

2.4 GOZDNA POVRŠINA OBMOČIJ NATURA 2000

Decembra 2007 je bilo ugotovljeno, da ekološko omrežje Natura 2000 pokriva okoli 19 % površja EU (European forests ..., 2008); v nekaterih ostalih virih je navedeno 18 % (Happy birthday ..., 2007; Wikipedia, 2008; How serious ..., 2006). Na osnovi poročil držav je ocenjeno, da je v EU-27 okoli 13 % gozdne površine, ki je vključena območja SCI glede na Direktivo o habitatih (Natura 2000 database, 2007, cit. po European forests ..., 2008). EEA (European forests ..., 2008) navaja, da je delež gozdov glede na površino posamezne države članice različen. Glede na biogeografske regije je največ gozdnih površin v borealni in kontinentalni regiji. V panonski in stepski regiji je gozdne površine malo; relativno malo je gozdne površine tudi v alpski regiji.

Slovenija je država z veliko gozdnatostjo, kar 58,4 % (Gozdnatost, 2008). Gozdovi pokrivajo 71 % slovenskega omrežja Natura 2000, kar je za približno 15 % več, kot je evropsko povprečje (Operativni program ..., 2007). Že nekaj teh skupih podatkov nam pove, da bi upravljanje z gozdnim delom ekološkega omrežja Natura 2000 v Sloveniji moralo pritegniti veliko pozornosti, pa čeprav se je v Sloveniji »primer trajnostnega gospodarjenja z gozdovi izkazal za vzornega v primerjavi z zahodno razvito Evropo. S tega stališča gozdovi v Sloveniji niso ogroženi« (Skaberne, 2008). Kljub temu je »za gozdarsko stroko Natura 2000 idealna priložnost, da se gozdarji uveljavimo v očeh strokovne javnosti in javnosti na sploh« (Danev, 2005: 58).

Evropska komisija je razvila serijo neobveznih navodil za gospodarjenje z gozdovi v območjih Natura 2000 (European forests ..., 2008). Konkretna pogajanja za gospodarjenje z gozdovi zaključijo deležniki in lokalne avtoritete. Okvir za ukrepe je zakonodaja s področja gozdarstva, ki omogoča načrtovanje in izvajanje vseh potrebnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov in vrst.

3 PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV

Dosedanje raziskave in analize časovno sovpadajo z razvojem tako imenovanega sodobnega naravovarstva in s pojavom kompleksnejših oblik zavarovanja – ekoloških omrežij. Veliko raziskav je zastavljenih širše, in sicer analizirajo ekološka omrežja na splošno, na primer v publikaciji *Perspectives on ecological networks* (Nowicki in sod., 1996), mnoge raziskave analizirajo celotno omrežje Natura 2000, na primer v publikaciji *Natura 2000 in Europe: an NGO assessment* (Walder in Schnell, 2006), nekatere pa so ozko usmerjene v gozdove v območjih Natura 2000, in sicer v publikaciji *Natura 2000 and forests »Challenges and opportunities«: interpretation guide* (2003).

Ena temeljnih raziskav na področju ekoloških omrežij je prikazana v delu *Perspectives on ecological networks* (Nowicki in sod., 1996). V publikaciji ECNC je opisan koncept ekološkega omrežja in prikazan v študijah posameznih pokrajin ali držav kot so Rheinland-Pfalz (Nemčija), Slovaška, Madrid – Španija, Flandrija, Anglija, Litva, Nizozemska in Švica. Publikacija nudi podrobno analizo in primerjavo med temi deželami. Skozi Naturo 2000 in Evropski program IUCN so opisane panevropske perspektive in prispevek k implementaciji ekoloških omrežij vzhodnoevropskih in držav centralne Evrope. Posamezna dežela je opisana tudi skozi razvoj njenega naravovarstva. Prikaže sedanje razmere in ali obstajajo pobude za nastanek ekoloških omrežij na lokalni, nacionalni ali internacionalni ravni. Predstavljene so perspektive glede na politiko, zakonodajo in načrtovanje.

V letu 2003 je v EU izšlo zelo pomembno delo glede gozdov in gozdarstva, in sicer *Natura 2000 and forests »Challenges and opportunities«: interpretation guide* (2003). V njem je opisano gozdarstvo v EU in povezava z naravovarstvom. Govori o integraciji okoljevarstvene zakonodaje v gozdarstvo – strategija EU za gozdarstvo, o upravljanju z gozdnimi območji Natura 2000 in o finančnih instrumentih. Opisani so najboljši postopki, primeri in izkušnje v državah članicah EU-15 iz leta 2003. Cilj dokumenta je razjasnitev vloge gozdarjev in gozdarstva v varovanju evropske naravne dediščine omrežja Natura 2000. Publikacija je kompilacija obstoječih informacij glede gozdov, gospodarjenja z zavarovanimi območji in gospodarjenja z gozdovi v kontekstu Nature 2000. Delo je naslovljeno na nacionalno administracijo, lastnike gozdov, delavce v gozdarstvu, naravovarstvene organizacije (v nadaljevanju NVO) in ostale udeležence v gozdu. Gozdove v območjih Natura 2000 prikaže kot gozdove z uspešno kombinacijo ekonomskih koristi in naravovarstva.

WWF in njegove partnerske organizacije podajo vsakoletno poročilo o izvedbi Nature 2000 v posameznih državah članicah. S poročilom želijo apelirati na odgovorne, da

izboljšajo implementacijo s ciljem zaustavitve upadanja biodiverzitete do 2010. V poročilu Natura 2000 in the New EU Member States (2004) so opisane vse nove države članice EU do leta 2004 glede na območja Natura 2000. Poročilo, ki je nastalo maja 2006 (Walder in Schnell, 2006), upošteva vse sedanje države članice EU, Bolgarijo in Romunijo kot takratni potencialni državi članici ter Hrvaško in Turčijo. To je prva popolna slika o implementaciji Nature 2000, pripravljena s strani NVO. Poročilo 2006 je narejeno na osnovi vprašalnika, ki se glede implementacije dotika zakonodaje, samega omrežja Natura 2000, financiranja, upravljanja, monitoringa, komunikacije, prioritet in izzivov države. Vprašalnik vsebuje dvaintrideset vprašanj z možnimi odgovori: da/zadovoljivo, ne, nezadostno/nezadovoljivo ali ni informacije. Vprašalnik zagotavlja prostor za dodatne informacije ali komentarje individualnih držav. Informacije zagotavljajo globalni pogled.

Evropska agencija za okolje (EEA) podaja v svojem poročilu Progress towards halting the loss of biodiversity by 2010 (2006) podrobno analizo evropskega prostora glede na izbrane ekosisteme kot so kmetijski, gozdni, morski in obmorski, gorski ekosistemi, ekosistemi sladke vode in mokrišča. Prikazuje sliko gozdov v Evropi in analizira letne spremembe evropskega gozdnega prostora. Govori o gozdnih habitatih in vrstah, vplivih na zračno onesnaženje, bistvenih vprašanjih gospodarjenja, varovanju gozdov in Naturo 2000.

EEA je izdala publikacijo European forests — ecosystem conditions and sustainable use (2008). Izrazila je pobudo, da so pri vseh projektih o zmanjševanju biodiverzitete gozdovi pomemben del razprave. Govorijo o ohranitvi in varovanju biodiverzitete v evropskih gozdovih, gospodarjenju z gozdovi, razvoju gozdov in gozdne biodiverzitete, rabi gozdnih proizvodov in drugih antropogenih faktorjih, ki imajo vpliv na gozdno biodiverzitetu in ekosisteme, o ideji trajnostnega gospodarjenja ter o varovanju gozdov. Območja Natura 2000 in gozdovi Evrope so prikazani tudi glede na biogeografske regije; pri podatkih upošteva 27 držav članic EU.

V Kočevju in na Mašunu so oktobra 2006 potekale mednarodne delavnice Večnamensko gospodarjenje z gozdovi v območjih Natura 2000 (Multifunctional forest management ..., 2006). V poročilu vidimo, da je bil cilj delavnic s terenskim ogledom izmenjava pogledov na Naturo 2000 in možnost, da udeleženci najdejo skupne rešitve o nekaterih pomembnih vprašanjih glede gospodarjenja z gorskimi gozdovi v območjih Natura 2000.

Breda Ogorelec je v reviji Proteus napisala članek z naslovom Priznanje Sloveniji za poznavanje Nature 2000 (Ogorelec, 2008). V njem navaja, da je po najnovejših podatkih poznavanje Nature 2000 pri nas izjemno visoko, trikrat boljše od povprečja v EU. Naslanja se na rezultate raziskave o odnosu Evropejcev do biotske raznovrstnosti. Slovenija je po poznavanju Nature 2000 na odličnem tretjem mestu.

4 NAMEN

V obdobju izdelave diplomskega dela, približno od začetka leta 2006, je večina držav članic uspešno prenesla Direktivo o pticah in Direktivo o habitatih v svojo nacionalno zakonodajo (Eržen, 2008). Določili so območja Natura 2000, EU jih je potrdila (Biogeografske regije ..., 2008). Temeljni namen dela je analiza in primerjava ekološkega omrežja Natura 2000 v gozdovih Evrope med državami članicami; s kakšnimi problemi so se soočale in kako je konkretno z gozdnimi površinami v območjih Natura 2000. Analizirane države članice so v našem primeru Češka, Francija, Italija, Litva, Nemčija in Španija. To so države, iz katerih smo dobili do konca izpolnjeno anketo o Naturi 2000.

Oblikovali smo naslednje hipoteze:

- Pristopi pri določanju območij Natura 2000 v gozdnem prostoru držav članic so različni.
- Delež gozdov, vključenih v območja Natura 2000, je v državah članicah različen.
- Države članice za gozdove v območjih Natura 2000 izdelujejo posebne upravljaljske načrte.
- Države članice niso na enakih razvojnih stopnjah projekta ekološko omrežje Natura 2000, zato je temeljni princip čezmejnega sodelovanja, tudi na gozdnih območjih Natura 2000, omejen.
- Interes držav članic za panevropsko ekološko omrežje Natura 2000 je različen tudi z vidika gozdov v območjih Natura 2000.
- Finančni sistemi ovirajo oživitve ekološkega omrežja Natura 2000, tudi v primeru gozdov Natura 2000.
- V državah članicah bodo nove omejitve in usmeritve pri gospodarjenju z gozdovi strožje za lastnike gozdov v območjih Natura 2000 v primerjavi z dosedanjim gospodarjenjem.

5 METODE DELA

5.1 PREGLED STROKOVNE LITERATURE

O Naturi 2000 smo pregledali strokovno literaturo na nivoju EU in na nivoju Slovenije. Poudarek je bil na gozdovih, ki so vključeni v ekološko omrežje Natura 2000. Večino omenjenih virov smo našli na spletu.

5.2 METODA ANKETE

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ, 1993-2002) najdemo pojem:

- *ankéta*: -e ž (ę) 1. Zbiranje podatkov ali mnenj o določenem vprašanju: *izvesti, organizirati, razpisati anketo; anonimna, pismena anketa; anketa o prometu; anketa med delavci / vprašalna pola: izpolniti, obdelati anketo* 2. *raba peša posvetovanje izvedencev: sklicati anketo; zbrati se na anketo / komisija: parlamentarna anketa.*

Musek in Pečjak (1996) opredelita anketo kot standardizirani pogovor na podlagi že vnaprej določene sheme vprašanj. Na vprašanja odgovarjajo spraševanci v skladu z navodili. Musek in Pečjak (1996) opisujeta tudi vprašanja odprtega, zaprtega in kombiniranega tipa. Vprašanja odprtega tipa omogočajo spraševancem, da napišejo poljuben odgovor. Zaprti tip vprašanj ponudi spraševancu določene odgovore, med katerimi izbira. Kombinirani tip vprašanj je sestavljen iz obeh možnosti, nekaj odgovorov ponudi, dovoli pa tudi drugačen odgovor. Prednost odprtih vprašanj je, da vnaprej ne omejimo možnosti za odgovarjanje. Tako lahko dobimo informacije, ki jih sicer z zaprtim tipom vprašanj ne mogli. Odgovori na odprta vprašanja so slabše primerljivi, težje jih ocenimo in razvrstimo. Po drugi strani pa so odgovori na zaprta vprašanja omejeni na določeno število izbranih kategorij; lažje jih primerjamo in obdelamo. V anketi o Naturi 2000 so vprašanja vseh zgoraj omenjenih tipov.

Musek in Pečjak (1996) navajata, da anketa navadno pomeni zbiranje podatkov, ki kažejo mnenja večjega števila oseb o stvareh, ki zanimajo spraševalce. Mi smo izbrali metodo ankete zaradi najcenejše možnosti pridobitve podatkov od mednarodnih strokovnjakov. Vsak predstavlja svojo državo; podatki, ki nam jih posreduje, so zbrani na nacionalni ravni.

5.2 IZVEDBA ANKETE NA MEDNARODNI RAVNI

Zbiranje podatkov je potekalo tudi z izvedbo ankete na mednarodni ravni. Namenjena je bila strokovnjakom iz tujine, in sicer tistim, ki so bili vključeni v projekt COST E27, ki je

obravnaval vprašanje zavarovanih gozdov v Evropi in koncepte poenotenja. »Akcija COST E27 je bila močno vpeta v aktualno mednarodno dogajanje, saj se je naslanjala na mrežo zavarovanih območij in procese gozdarske politike, ...« (Bončina in Poljanec, 2005: 45), med drugimi je upoštevala in obravnavala tudi Naturo 2000. Seznam strokovnjakov smo sestavili s pomočjo prof. dr. Andreja Bončine, ki je prav tako sodeloval pri projektu COST E27. Po elektronski pošti so bili vsi pozvani, da v kolikor niso kredibilne osebe za sodelovanje v anketi, da posredujejo našo prošnjo za sodelovanje naprej na pristojne institucije. Anketo smo sestavili in prevedli v angleščino v študijskem letu 2006/07. Zaradi posredovanja ankete strokovnjakom v tujino je bilo pomembno, da je bila anketa v primerni obliki za anketiranje. Na Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, konkretno na Katedro za urejanje gozdov in biometrijo, smo naslovili prošnjo za financiranje, da bi lahko objavili anketo na spletu. Navedli smo tri ponudnike, in sicer:

- Surveymonkey: <http://www.surveymonkey.com/>,
- Infopoll: <http://infopoll.com/live/surveys.dll/web> in
- Zoomerang: <http://info.zoomerang.com/>.

Najugodnejši ponudnik je bil Surveymonkey. Osnovna verzija je bila brezplačna, vendar je ponujala samo 10 vprašanj in 100 odgovorov. Profesionalna verzija je nudila neomejeno število vprašanj in 1000 odgovorov, vendar je bila plačljiva. Katedra za urejanje gozdov in biometrijo je maja 2006 je odobrila našo prošnjo. Anketa je bila objavljena 16. maja 2006. Strokovnjaki so lahko odgovarjali nanjo najprej v časovnem okviru treh mesecev, vendar očitno poletni čas ni bil primeren za takšen projekt. Zato smo podaljšali časovni okvir možnega reševanja ankete za tri mesece in 16. novembra 2006 je bilo zaključeno reševanje ankete. Anketo in odgovore smo lahko dobili vpogled še naslednje tri mesece, nato je bila predstavljena v arhiv spletne strani Surveymonkey. To pomeni, da so anketa in odgovori obnovljivi.

Anketa je bila poslana petnajstim osebam v petnajst držav (Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Francija, Finska, Italija, Litva, Nemčija, Poljska, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija). Izpolnilo jo je deset strokovnjakov. Šest jih je anketo rešilo do konca, štirje strokovnjaki pa so reševali anketo le do konca splošnega dela oziroma eden izmed njih je anketo rešil do konca, vendar z nesmiselnimi odgovori v obliki črk. Ker so spraševanci morali odgovoriti na tekoče vprašanje, da bi dobili vpogled v naslednjega in je spraševanec očitno hotel videti celotno anketo, je na vsako vprašanje odgovoril z le eno črko, čeprav je vprašanje zahtevalo odgovor v obliki besede, številke ali sestavka. Tako je bilo zadoščeno pogoju, da spraševanec odgovori na vprašanje, nam pa ti odgovori niso bili smiselni. Teh štirih pomanjkljivo izpolnjenih anket pri nadaljnji obdelavi podatkov nismo obravnavali.

Anketo so pravilno in do konca izpolnili strokovnjaki iz Češke, Francije, Italije, Litve, Nemčije in Španije – Natura 2000 postane v teh državah in Sloveniji objekt raziskave. Anketa je bila poslana tujim strokovnjakom; ustrežajoče podatke v Sloveniji smo ugotovili na podlagi študija strokovne literature in jih predstavili v poglavju Razprava in sklepi.

5.3 OBDELAVA IN SINTEZA PODATKOV

Anketa vsebuje 37 vprašanj, ki so vezana na tematske sklope: splošne informacije o Naturi 2000, postopek vzpostavljanja omrežja, problemi razumevanja, ohranitveni ukrepi in gospodarjenje z gozdom, vključenost javnosti in njihova participacija ter mnenje o učinkovitosti naravovarstvenega pristopa območij Natura 2000, v katerih prevladuje gozd.

Splošne informacije vsebujejo deset vprašanj. Spraševance sprašujemo o območjih Natura 2000, kakšni so odstotki površine glede na različna območja, kakšno je prekrivanje, koliko je katerih območij, kakšna je njihova velikost in kakšna je lastniška struktura gozdov.

Postopek vzpostavljanja je sestavljen iz sedmih vprašanj. Spraševance sprašujemo o institucijah, ki sodelujejo pri projektu Natura 2000, o določitvah območij Natura 2000 in o prelomnih datumih. Sprašujemo jih, ali so bila območja že sprejeta s strani EU. Naslednji tematski sklop so Problemi razumevanja in ga sestavljata dve vprašanji, ki opisujeta področja konfliktnih situacij med sodelujočimi v procesu določanja območij Natura 2000.

Ohranitveni ukrepi in gospodarjenje z gozdom je najobsežnejši tematski sklop, sestavljen iz štirinajstih vprašanj. Dotaknemo se pomena ohranitvenih ukrepov za doseganje ugodnega stanja ohranjenosti, zakonskih podlag, ki urejajo ravnanje v gozdovih Natura 2000, upravljavskih načrtov, sprememb v gospodarjenju z gozdovi, novih usmeritev in omejitev, kazalcev za ocenjevanje in ohranjanje ugodnega stanja gozdov, monitoringa gozdov in finančnih mehanizmov oziroma problemov.

Tematski skop Vključenost javnosti in njihova participacija se razkriva skozi dve vprašanji o informiranju javnosti in javnem dostopu v gozdovih Natura 2000. Podobno je sestavljen zadnji tematski sklop Mnenje o učinkovitosti naravovarstvenega pristopa območij Natura 2000, v katerih prevladuje gozd.

Zadnji sklop so podatki o spraševancu. Zanima nas datum izpolnjevanja ankete, država, iz katere prihaja, elektronski poštni naslov ter ime in priimek spraševanca. Vprašali smo ga, ali lahko navežemo ponovne stike z njim, v kolikor bi bilo to potrebno. Izkazalo se je, da ni bilo potrebno. Vprašali smo ga, ali bi želel biti naveden v delu v primeru večje publikacije, ali bi želel biti soavtor in ali bi želel pregledati tekst pred morebitno publikacijo.

Podatke smo prikazali v preglednicah in slikah s pomočjo računalniškega programa Microsoft Excel 2007. Glede na to, da anketa ni bila namenjena velikemu številu spraševancev, bi lahko rekli, da je bila obdelava in sinteza podatkov prikazana predvsem kot študija posameznih primerov.

Slabost, ki jo moramo upoštevati pri nadaljnji analizi, je obsežnost ankete. Domnevamo, da zaradi obsežnosti ankete glede števila vprašanj in glede na zahtevano količino podatkov nismo dobili takšnega števila izpolnjenih anket, kot smo ga pričakovali. Prejeli smo 6 izpolnjenih in 4 nepopolno odgovorjene ankete. Zaradi sklopa Podatki anketiranja, ki je na koncu ankete, v teh štirih nepopolno odgovorjenih anketah nismo izvedeli, katero državo spraševanec opisuje. Po drugi strani pa je obsežnost ankete omejevala tudi širino analiz in primerjav med Slovenijo in analiziranimi državami članicami.

Pri obdelavi podatkov smo opazili, da morda nekateri deli ankete niso bili dobro oblikovani oziroma niso bili razumljivi v angleščini.

V poglavju Razprava in sklepi smo s pomočjo študija strokovne literature pri nekaterih tematskih sklopih dodali ažuren pogled glede analizirane države članice, v kolikor smo ugotovili, da so v anketi podatki zastarali.

Glede na nekatere odgovore spraševanke iz Španije in spraševanca iz Nemčije dvomimo, da pišeta o celotni državi in ne le o eni izmed regij oziroma dežel. Spraševanka iz Španije nekajkrat omeni Katalonijo, spraševanec iz Nemčije pa Bavarsko. Tudi v zadnjem sklopu Podatki anketiranja podajata državo in v oklepaju omenjeno regijo oziroma deželo. Podatke smo prikazali za celotno državo, saj so bila tako zastavljena vprašanja, vendar pa moramo poudariti dvom.

Ugotovili smo tudi, da je za analizo ankete in podajanje trdnih sklepov premalo 6 izpolnjenih anket. Primer zelo dobre analize takratnih držav članic in tudi nekaterih takratnih držav kandidat podajata Walder in Schnell (2006). Mi smo naše pomanjkljive podatke v poglavju Razprava in sklepi dopolnjevali z strokovno literaturo in tako podprli naše končne sklepe.

Anketa je bila izdelana pred približno dvema letoma in pol. Na vprašanja iz ankete nismo vnaprej odgovorili za slovensko Naturo 2000 niti ni bila anketa narejena glede na dosegljivost podatkov v Sloveniji. To je bila velika pomanjkljivost, saj smo se kasneje preveč zamudili z iskanjem podatkov za Slovenijo.

6 REZULTATI

6.1 SPLOŠNE INFORMACIJE

Sklop o splošnih informacijah zajema predvsem informacije o deležih površine držav članic, ki so v povezavi z Naturo 2000 (preglednica 1). Vprašanja v anketi so bila zastavljena v angleščini (priloga I).

Preglednica 1: Splošne informacije o Naturi 2000 v analiziranih državah – površine območij.

Država	Češka	Francija	Italija	Litva	Nemčija	Španija
Deleži površin						
Delež območij Natura 2000 glede na površino države po Direktivi o habitatih [%]	9,2	ni navedla podatka	14,6	9,9	9,1	2,9
Delež območij Natura 2000 glede na površino države po Direktivi o pticah [%]	8,8	ni navedla podatka	9,8	8,0	7,7	2,5
Delež območij Natura 2000 glede na površino države - prekrivanje obeh direktiv [%]	4,7	ni navedla podatka	7,1	5,9	5,5	2,5
Delež države, ki ga prekrivajo območja Natura 2000: območja po Direktivi o habitatih + območja po Direktivi o pticah - prekrivanje obeh direktiv [%]	13,3	ni navedla podatka	17,3	12,0	11,3	2,9
Delež gozdov na celotni površini območij Natura 2000 [%]	46,0	ni navedla podatka	ni navedla podatka	31,3	56,0	7,6
Delež celotne gozdne površine v državi, ki je vključen v območja Natura 2000 [%]	18,0	ni navedla podatka	ni navedla podatka	23,7	18,0	2,7

Kot prvega smo ugotavljali delež površine države, ki ga prekrivajo območja Natura 2000 glede na Direktivo o habitatih. Od skupno šestih odgovorov so štirje spraševanci iz Češke, Francije, Litve in Nemčije podali natančni podatek. Vsi spraševanci razen iz Francije so napisali natančen delež. Spraševanec iz Italije je navedel, da so podatki približni. Spraševanka iz Španije ni navedla, ali gre za natančni ali približni podatek, navedla je le delež.

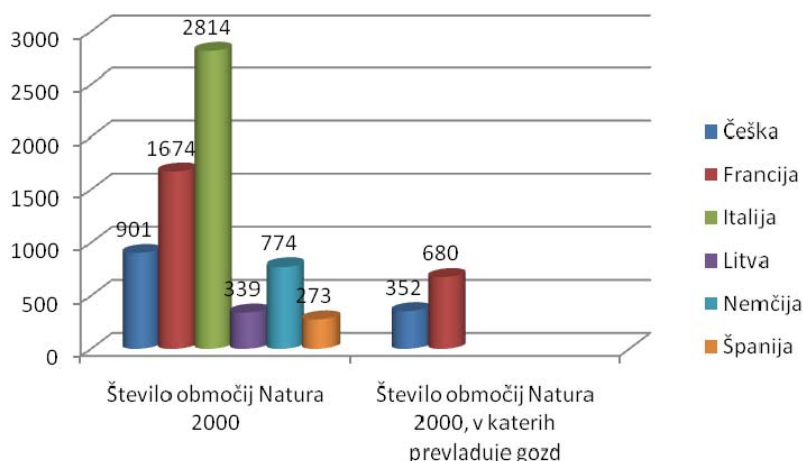
Naslednji trije deleži, ki smo jih iskali, so bili delež območij Natura 2000 glede na površino države po Direktivi o pticah, delež območij Natura 2000 glede na površino države in prekrivanje obeh direktiv ter delež države, ki ga prekrivajo območja Natura 2000. Zaradi lažje razumljivosti podajamo še način izračuna: območja po Direktivi o habitatih +

območja po Direktivi o pticah – prekrivanje obeh direktiv. Spraševanci so podali odgovore na enak način kot pri prvem vprašanju.

Iskali smo tudi podatke o deležu gozdov na celotni površini območij Natura 2000. Štirje spraševanci so podali natančen podatek: iz Češke, Francije, Litve in Nemčije. Z izjemo spraševanca iz Francije so vsi podali tudi delež. Spraševanka iz Španije ni specificirala, ali je podatek natančen oziroma le približna ocena, podala je samo delež. Spraševanec iz Italije je izbral odgovor Ni natančnih podatkov, informacija ni razpoložljiva oz. se zelo težko pridobi.

Podatki o deležu celotne gozdne površine Natura 2000 v državi niso pravilni, kar ugotovimo z relativno preprostim izračunom. Domnevamo, da vprašanje ni bilo dovolj jasno zastavljeno.

Španija kot analizirana država članica edina bolj odstopa od ostalih analiziranih deležev površin, ostale analizirane države se ne razlikujejo bistveno.

Slika 1: Število območij Natura 2000 in število območij Natura 2000, v katerih prevladuje gozd.

Na vprašanje, kolikšno je končno število območij Natura 2000, so odgovarjali vsi spraševanci z natančnim podatkom (slika 1). Spraševanec iz Češke je dodatno ločil končno število območij Natura 2000 na 863 pSCI in 38 SPA. Drugače je bilo pri vprašanju, kolikšno je število območij Natura 2000, v katerih prevladujejo gozdovi. Prejeli smo le dva odgovora iz Češke in Francije (slika 1). Ostali so izbrali možnost: Ni natančnih podatkov, informacija ni razpoložljiva oz. se zelo težko pridobi.

Pri zgornjem vprašanju glede števila območij Natura 2000, v katerih prevladujejo gozdovi, se pojavijo skopi podatki, kar se zrcali tudi pri naslednjem vprašanju. Spraševali smo o

velikosti območij Natura 2000, v katerih prevladuje gozd. Odgovori so bili podani kot število v hektarjih, in sicer posebej za največje območje, najmanjše območje in povprečno površino območja Natura 2000, v katerem prevladuje gozd (preglednica 2). Spraševanci iz Češke, Francije in Španije so podali vsa števila, spraševanec iz Litve in Nemčije sta podala le števili za največje in najmanjše območje, spraševanec iz Italije pa je podal le število v hektarjih za najmanjše območje.

Preglednica 2: Velikost območij Natura 2000 v hektarjih, kjer prevladujejo gozdovi.

Država Površina območja	Češka	Francija	Italija	Litva	Nemčija	Španija
Površina v ha - največje območje	171959	346183	ni navedla podatka	55	33863	20
Površina v ha - najmanjše območje	0	0	0	0	1	2
Površina v ha - povprečje	150	5080	ni navedla podatka	ni navedla podatka	ni navedla podatka	14

Pojavila se je težava, kaj pomeni odgovor 0 ha (preglednica 2). Zagotovo obstaja najmanjše območje in ima določeno velikost. Spraševanci pri odgovoru 0 ha niso podajali decimalnih števil. Če je najmanjše območje res tako majhno, je še vedno zagotovo večje od 0. Tako majhna območja pa za gozdove zagotovo niso značilna.

Na zadnje vprašanje v sklopu splošnih informacij, kakšna je lastniška struktura gozdov v območjih Natura 2000, so spraševanci iz Francije, Litve in Nemčije določili interval deleža gozdov v javni lasti v območjih Natura 2000. V anketi je bilo na vprašanje zaprtega tipa možnih več odgovorov: ni natančnih podatkov, informacija ni razpoložljiva oziroma se zelo težko pridobi, 0 – 25 %, 26 – 50 %, 51 – 75 % ali 76 – 100 % gozdov v javni lasti. Spraševanci so odgovorili, da je v Franciji 26 – 50 %, v Litvi 76 – 100 % in v Nemčiji 51 – 75 % gozdov v javni lasti. Spraševanci iz Češke, Italije in Španije so odgovorili, da ni natančnih podatkov, informacija ni razpoložljiva oz. se zelo težko pridobi.

6.2 POSTOPEK VZPOSTAVLJANJA OMREŽJA NATURA 2000

Na vprašanje, katere institucije so bile odgovorne za pripravo predlogov območij Natura 2000, je večina spraševancev na prvo mesto odgovora postavila vladno telo, in sicer najpogosteje ministrstvo, ki je povezano z okoljem (preglednici 3 in 4). Na drugo mesto so postavljali različna telesa, kot so na primer Agencija za varstvo narave in varovanje krajine (Češka), institucije raziskovanja in razvoja (Litva), Deželna ustanova za varstvo okolja (Nemčija), Avtonomne regijske uprave (Španija). Na tretjem mestu so bila pri spraševancu iz Češke postavljene Uprave zavarovanih krajinskih območij, pri spraševanki iz Litve

NVO, spraševanka iz Španije na tretje mesto postavila Evropsko komisijo. Spraševanec iz Italije je na vsa tri mesta postavil odgovor vseh 20 regij in obe avtonomni provinci.

Preglednica 3: Institucije, ki so bile odgovorne za pripravo predlogov območij Natura 2000 za države: Češka, Francija in Italija.

Država	Češka	Francija	Italija
1. institucija	Ministrstvo za okolje	Ministrstvo za ekologijo in trajnostni razvoj	Vseh 20 regij in 2 avtonomni regiji
2. institucija	Agencija za varstvo narave in varovanje krajine	ni navedla podatka	Vseh 20 regij in 2 avtonomni regiji
3. institucija	Uprave zavarovanih krajinskih območij	ni navedla podatka	Vseh 20 regij in 2 avtonomni regiji

Preglednica 4: Institucije, ki so bile odgovorne za pripravo predlogov območij Natura 2000 za države: Litva, Nemčija in Španija.

Država	Litva	Nemčija	Španija
1. institucija	Vladne institucije	Državno ministrstvo za deželni razvoj in vprašanja okolja (StMLU)	Špansko ministrstvo za okolje
2. institucija	Institucije raziskovanja in razvoja	Deželna institucija za varstvo okolja (LfU)	Avtonomne regijske uprave
3. institucija	NVO	ni navedla podatka	Evropska komisija

Pri naslednjem vprašanju nas je zanimalo, ali so bile priprave strokovnih podlag ločene za gozdni in negozdni prostor območij Natura 2000. Vsi spraševanci so odgovorili negativno; priprave strokovnih podlag niso bile ločene za gozdni in negozdni prostor.

Nadalje so spraševanci imenovali tri institucije po pomembnosti, ki so sodelovale pri projektu določanja *gozdnih* območij Natura 2000. Odgovori so podobni kot pri enajstem vprašanju (preglednice 3, 4, 5 in 6). Ugotovili smo, da je nastala napaka pri tem vprašanju. V anketi smo narobe zastavili vprašanje, očitno je šlo za »tiskarsko« napako in se je vprašanje glasil: »Imenujte tri institucije po pomembnosti, ki so sodelovale pri projektu določanja območij Natura 2000!«, kar pravzaprav je na drugačen način zastavljeno vprašanje, ki je z odgovori prikazano v preglednici 3 in 4. Odgovore vseeno prikazujemo, saj je vsaj eden od spraševancev (iz Nemčije) ugotovil, da jih smo vprašali za gozdna območja Natura 2000 (preglednica 6) in podal kot prvo institucijo Državno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo (StMLF), kot drugo Deželno institucijo za gozdarstvo (LWF) in kot tretjo dve gozdni upravi.

Preglednica 5: Tri institucije po pomembnosti, ki so sodelovale pri projektu določanja gozdnih območij Natura 2000 za države: Češka, Francija in Italija.

Država	Češka	Francija	Italija
1. institucija	Agencija za varstvo narave in varovanje krajine	Ministrstvo za ekologijo in trajnostni razvoj	Italijansko botanično društvo
2. institucija	Uprave zavarovanih krajinskih območij	Regionalna okoljska uprava	Italijansko ekološko društvo
3. institucija	Univerze	Narodni naravoslovni muzej zgodovine narave	Italijansko zoološko združenje

Preglednica 6: Tri institucije po pomembnosti, ki so sodelovale pri projektu določanja gozdnih območij Natura 2000 za države: Litva, Nemčija in Španija.

Država	Litva	Nemčija	Španija
1. institucija	Služba za državna zavarovana območja pod Ministrstvom za okolje	Državno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo (StMLF)	Špansko ministrstvo za okolje
2. institucija	Ministrstvo za okolje	Deželna institucija za gozdarstvo (LWF)	Avtonomne regijske uprave
3. institucija	Vlada	Gozdni upravi (2)	Evropska komisija

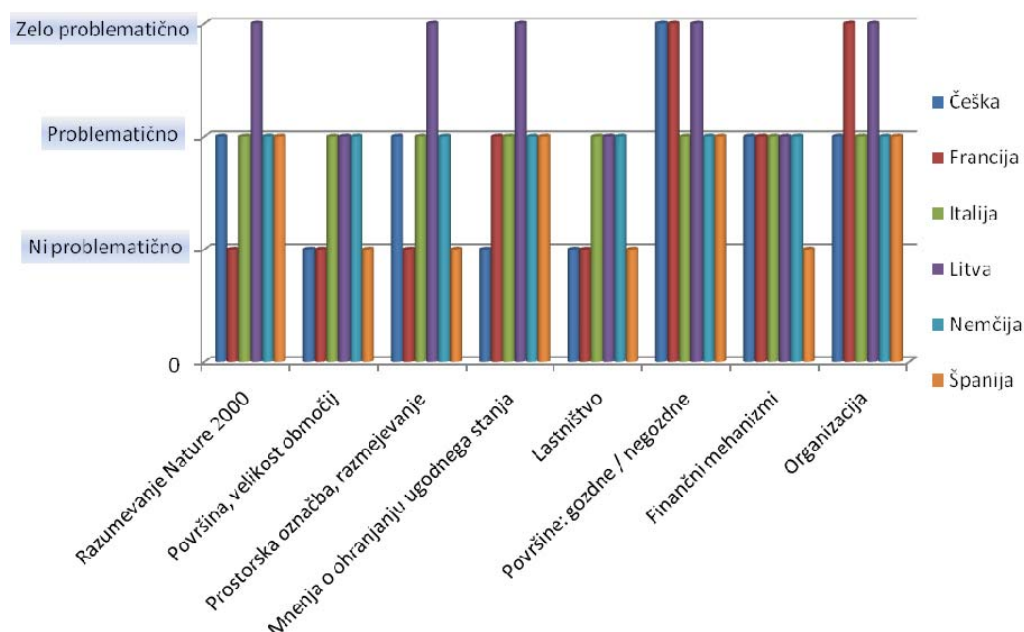
Na vprašanje, kdaj so bila v analizirani državi članici določena SPA območja, so odgovorili vsi spraševanci. Prosili smo jih, da podajo vsaj leto in mesec. Na naslednje vprašanje, kdo je določil območja SPA v analizirani državi članici, so prav tako odgovorili vsi spraševanci. Na Češkem je Vlada Češke republike določila območja SPA decembra 2004, v Franciji je določevanje območij SPA trajalo od 1998 do aprila 2006, določilo jih je Ministrstvo za ekologijo in trajnostni razvoj, v Italiji je Ministrstvo za okolje določilo območja SPA junija 2005. Spraševanka iz Litve je podala le leto določitve, in sicer 2005, določila jih je Služba za državna zavarovana območja pod Ministrstvom za okolje. Spraševanec iz Nemčije ni podal konkretnih datumov, zapisal je le, da so datumi ločeni; domnevamo, da zaradi deželne ureditve Nemčije. Določili sta jih dve instituciji: Državno ministrstvo za deželni razvoj in vprašanja okolja (StMLU) in Deželna ustanova za varstvo okolja (LfU). Spraševanka iz Španije je podala datum določitve območij SPA verjetno za Katalonijo: november 2006, določilo jih je Špansko ministrstvo za okolje.

Evropska komisija je Italiji potrdila nacionalne sezname območij SCI leta 2003 in Franciji decembra 2004, vendar sta oba spraševalca iz navedenih držav zapisala, da ni potrdila celotnega seznama oziroma vseh območij. Evropska komisija do novembra 2006 ni potrdila nacionalnih seznamov območij SCI Češki, Litvi, Španiji in Nemčiji.

V kolikor je Evropska komisija že potrdila nacionalne sezname območij SCI, nas je nadalje zanimalo, ali so že določili ustrezna območja SAC. Oba spraševanca iz Italije in Francije,

sta odgovorila negativno. Nekoliko nenavadno je, da je spraševanka iz Litve odgovorila na to vprašanje kljub temu, da glede na zgornje vprašanje Evropska komisija v Litvi še ni potrdila nacionalnih seznamov območij SCI. Na vprašanja, ali so že določili ustrezna območja SAC, kdaj in katera institucija jih je določila, je odgovoril: »Da, 2005. Služba za državna zavarovana območja pod okriljem Ministrstva za okolje«.

6.3 PROBLEMI RAZUMEVANJA

Slika 2: Področja konfliktnih situacij med sodelujočimi v procesu določanja območij Natura 2000.

Zaradi vsebinske obširnosti projekta Natura 2000 nas je zanimalo, na katerih področjih so se pojavljale konfliktni situacije med sodelujočimi v procesu določanja območij Natura 2000. V analiziranih državah članicah smo ugotavljali raven problematičnosti za vnaprej določena področja konfliktnih situacij (slika 2). Prišli smo do zanimivih ugotovitev. Večina spraševancev je označila posamezna področja konfliktnih situacij kot problematična. Zelo problematičnih področij konfliktnih situacij je malo, omenili bi le določanje gozdnih in negozdnih površin. To področje so kar trije spraševanci iz analiziranih držav (Češka, Francija in Litva) označili kot zelo problematično. Spraševanca iz Francije in Litve omenjata tudi področje organizacije kot zelo problematično.

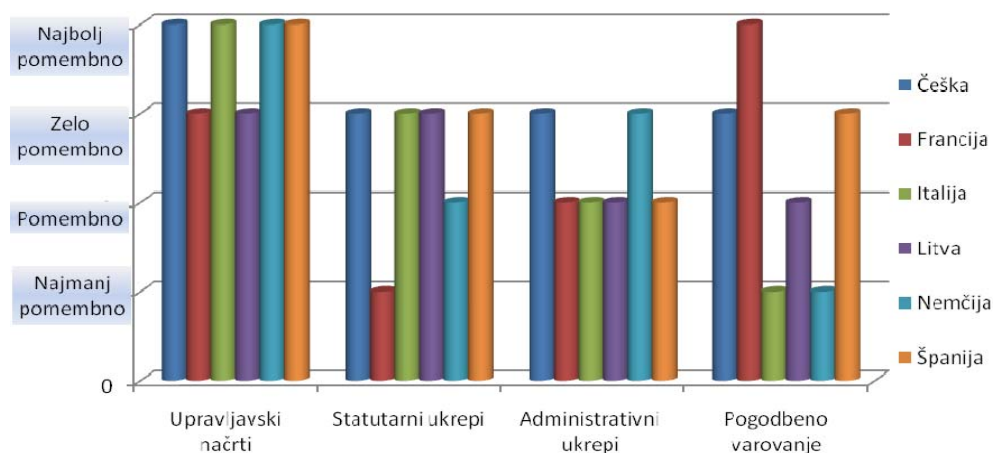
Litva nekoliko izstopa, saj je veliko področij je označenih kot zelo problematičnih (razumevanje Nature 2000, prostorska označba in razmejevanje, mnenja o ohranjanju ugodnega stanja, določitev gozdnih in negozdnih površin in organizacija) in nobenega področja kot neproblematičnega.

Zanimivo je tudi, da vsi spraševanci navajajo, da v procesu določanja območij ni prišlo do konfliktnih situacij na področju finančnih mehanizmov (slika 2).

Spraševance smo prosili, da so podali tudi svoj komentar glede področij konfliktnih situacij. Odgovor na to vprašanje ni bil obvezen. Odgovorila je le spraševanka iz Litve. Njen odgovor se glasi: *»Natura 2000 je zelo problematična za komercialne institucije kot so gozdarska podjetja, ki so glavni ekonomski subjekti v gozdarstvu. Problematika nastane zaradi ustrežajočih omejitev in omejujoče komercialne aktivnosti v novonastalih območjih Natura 2000. To področje ni omenjeno v osemnajstem vprašanju. Nadalje je razumevanje karakteristično zaradi predhodnih pojasnjevalnih aktivnosti. Nekatere NVO so sodelovale v začetku projekta Natura 2000. Takrat so izrazile nezadovoljstvo glede spoštovanja njihovih predlogov«.*

6.4 OHRANITVENI UKREPI IN GOSPODARJENJE Z GOZDOM

Ocenitev pomena ohranitvenih ukrepov za doseganje ugodnega stanja ohranjenosti iz 6. člena (1) Direktive o habitatih je prav tako prikazala zanimivo sliko (slika 3).

Slika 3: Ocenitev pomena ohranitvenih ukrepov za doseganje ugodnega stanja ohranjenosti iz 6. člena (1) Direktive o habitatih.

Upravljavski načrti so po mnenju večine spraševancev ena najpomembnejših osnov in orodij za ohranjanje ugodnega stanja v območjih Natura 2000. Po njihovem mnenju so pomembni do zelo pomembni statutarni in administrativni ukrepi. Pri pogodbenem varovanju je slika raznolika. V Franciji je pogodbeno varovanje najbolj pomembno, na Češkem in v Španiji je zelo pomembno, v Litvi je pomembno, v Italiji in Nemčiji je najmanj pomembno.

Kot posamezno državo bi zopet izpostavili Litvo, saj je bila spraševanka iz Litve edina, ki ni določila ravni najbolj pomembno glede pomena ohranitvenih ukrepov.

Pri naslednjem vprašanju so nas zanimale zakonske podlage (ZP), ki urejajo ravnanje v gozdovih Natura 2000, ki so osnove v posameznih državah za implementacijo ohranitvenih ukrepov po Direktivi o habitatih (preglednici 7 in 8). Le spraševanec iz Češke je poudaril, da je zakonska podlaga urejanju ravnanja v gozdovih Natura 2000 tudi gozdni zakon.

Ostale zakonske podlage, ki urejajo ravnanje v gozdovih Natura 2000, so predvsem integrirane v različne zakone o varstvu narave oziroma o okolju ali določene z občinskimi odloki, odredbami s statuti, ipd.

Preglednica 7: Zakonske podlage, ki urejajo ravnanje v gozdovih Natura 2000 območij za države: Češka, Francija in Italija.

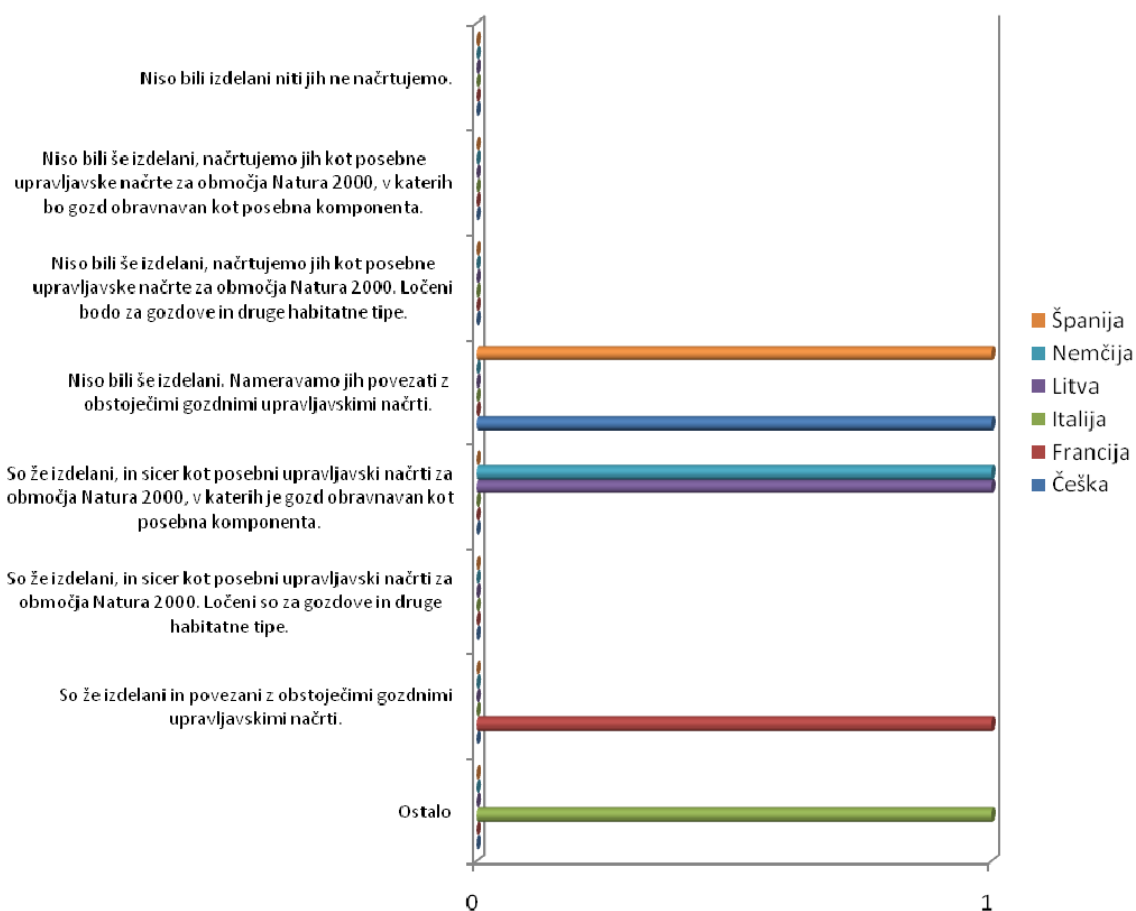
Država / Zakonska podlaga	Češka	Francija	Italija
ZP glede upravljaljskih načrtov	Gozdni zakon, Zakon o varstvu narave	Zakon o okolju L.414-1 do L.414-7	ni navedla podatka
ZP glede statutarne ukrepov	Zakon o varstvu narave	Zakon o okolju L.414-1 do L.414-7	ni navedla podatka
ZP glede administrativnih ukrepov	Zakon o varstvu narave	Zakon o okolju L.414-1 do L.414-7	ni navedla podatka
ZP glede pogodbenega varovanja	Zakon o varstvu narave	Zakon o okolju L.414-1 do L.414-7	ni navedla podatka

Preglednica 8: Zakonske podlage, ki urejajo ravnanje v gozdovih Natura 2000 območij za države: Litva, Nemčija in Španija.

Država / Zakonska podlaga	Litva	Nemčija	Španija
ZP glede upravljaljskih načrtov	Potrditev za posamezna območja po naročilu Ministra za okolje	BayNatSchG Bavarski zakon o varovanju narave	Title IV of Reg. 1698/2005 FEADER Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural - Evropski kmetijski fond za razvoj podeželja
ZP glede statutarne ukrepov	Osnovo predstavlja Zakon o zavarovanih območjih, preko katerega je potrjen niz zakonodajnih aktov	GemBek - občinski (deželni) odloki	R.D 1997/1995; Law 4/1989
ZP glede administrativnih ukrepov	Odredba s statutom	GemBek - občinski (deželni) odloki	R.D 1997/1995; Law 4/1989
ZP glede pogodbenega varovanja	Odredba s statutom	GemBek - občinski (deželni) odloki	Title IV of Reg. 1698/2005 FEADER

Na vprašanje, ali so za gozdove obvezno izdelovali upravljavske načrte že pred vključitvijo v projekt Natura 2000, so odgovori različni. Na Češkem in v Litvi so za gozdove izdelovali obvezne upravljavske načrte za vse gozdove že pred vključitvijo v projekt Natura 2000, v Franciji, Italiji in Nemčiji za nekatere gozdove. V Španiji so jih izdelali za nekatere gozdove, vendar izdelava ni bila obvezna.

Sprejeti upravljavski načrti za območja Natura 2000, v katerih so gozdovi pomembna komponenta, so po mnenju večine spraševancev najbolj pomembni ohranitveni ukrepi. Zanimala nas je njihova izdelava in kako bo gozd obravnavan v njih (slika 4). Do novembra 2006 Španija, Češka in Italija še niso imele izdelanih upravljavskih načrtov za območja Natura 2000, v katerih so gozdovi posebna komponenta, medtem ko sta jih Litva in Nemčija že imeli. Španija, Češka in Francija jih povezujejo z obstoječimi gozdnimi upravljivskimi načrti, Litva in Nemčija pa gozd obravnavata kot posebno komponento v posebnih upravljivskih načrtih Natura 2000. Italija je pod ostalo navedla: V splošnem so upravljavski načrti v pripravi, vendar je situacija različna različnih regijah.

Slika 4: Upravljavski načrti za območja Natura 2000, v katerih so gozdovi pomembna komponenta.

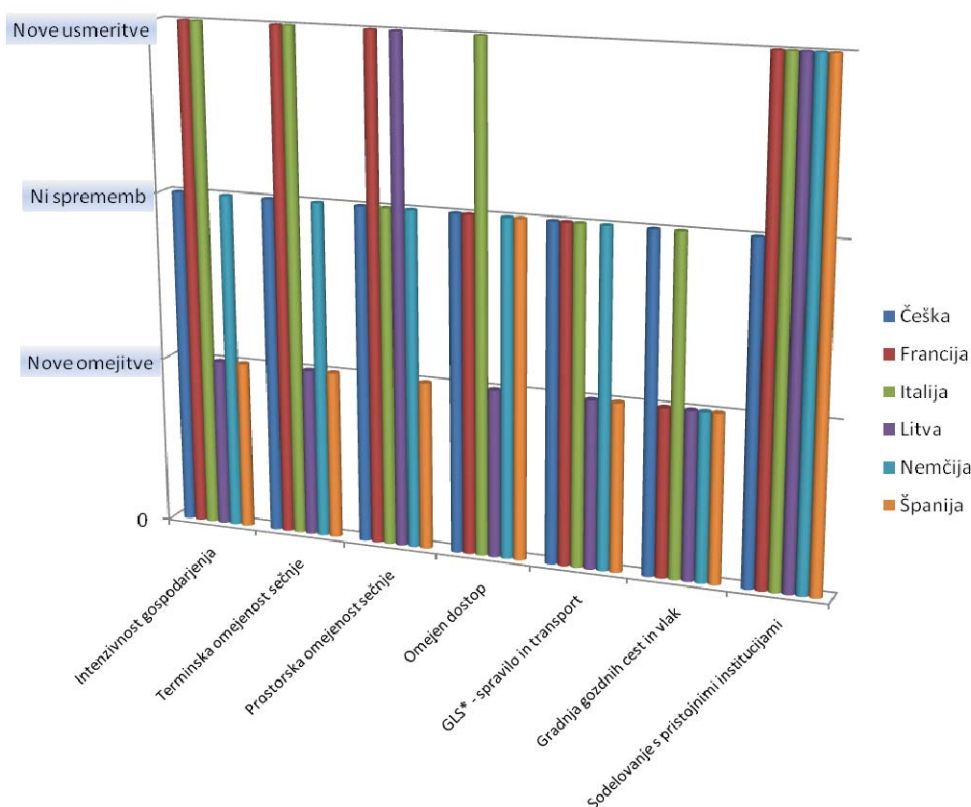
Ocena nedavnih sprememb v načinu gospodarjenja z gozdovi, ki so sedaj vključeni v območja Natura 2000 je pokazala, da bodo nekatere spremembe prisotne – tako je odgovorila večina spraševancev. Spraševanka iz Litve ocenjuje nedavne spremembe v gospodarjenju z gozdovi kot pomembne, spraševanka iz Španije ne ugotavlja sprememb.

Spraševanka iz Litve je ugotovila, da je prišlo v njihovi državi do pomembnih sprememb. Navedla je tri tipične:

- prepoved gozdarskih aktivnosti,
- omejitev gospodarjenja z gozdom in
- dodatni nadzor.

Spraševanec iz Češke je prav tako naštel tri tipične spremembe glede:

- vrstne sestave,
- območja habitatov in
- zaželenega bolj blagega načina gospodarjenja.

Slika 5: Nove usmeritve oziroma omejitve za lastnike gozdov.

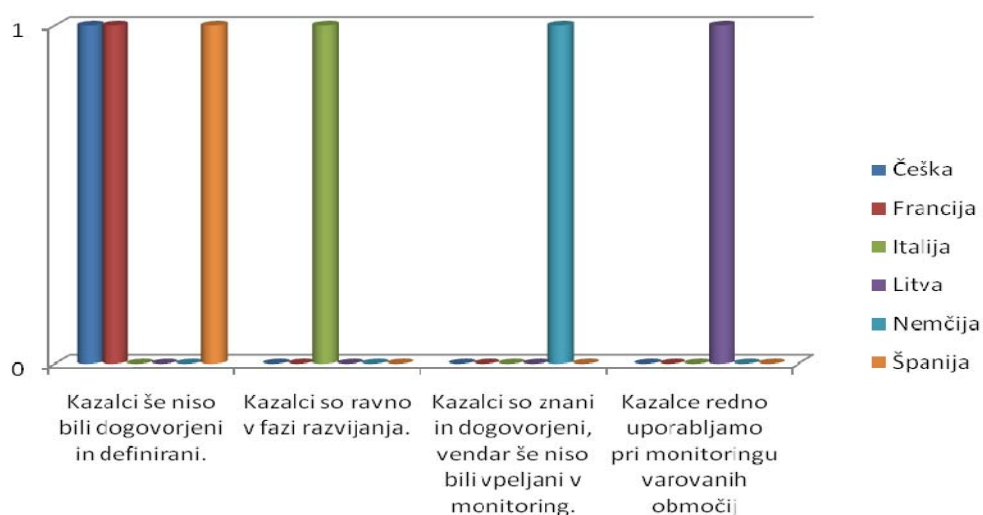
Zanimiv je pogled v nove usmeritve oziroma omejitve za lastnike gozdov (slika 5). Spraševanci vidijo nove usmeritve predvsem v sodelovanju s pristojnimi institucijami.

Poleg teh vidita spraševanca iz Francije in Italije nove usmeritve v intenzivnosti gospodarjenja in terminski omejenosti sečenj, spraševanca iz Litve in Francije v prostorski omejenosti sečenj. Spraševanec iz Italije nove usmeritve pripisuje tudi omejenemu dostopu.

Nove omejitve bodo nastale predvsem v gradnji gozdnih cest in vlak. V Litvi in Španiji se omenjajo nove omejitve predvsem v terminski in prostorski omejenosti sečenj, pri spravilu in transportu gozdnih lesnih sortimentov in pri gradnji gozdnih cest in vlak.

Zanimiv pogled podaja tudi spraševanec iz Češke, po mnenju katerega ne bo prišlo do sprememb z izjemo novih usmeritev pri sodelovanju s pristojnimi institucijami. Podobno je pri spraševancu iz Nemčije.

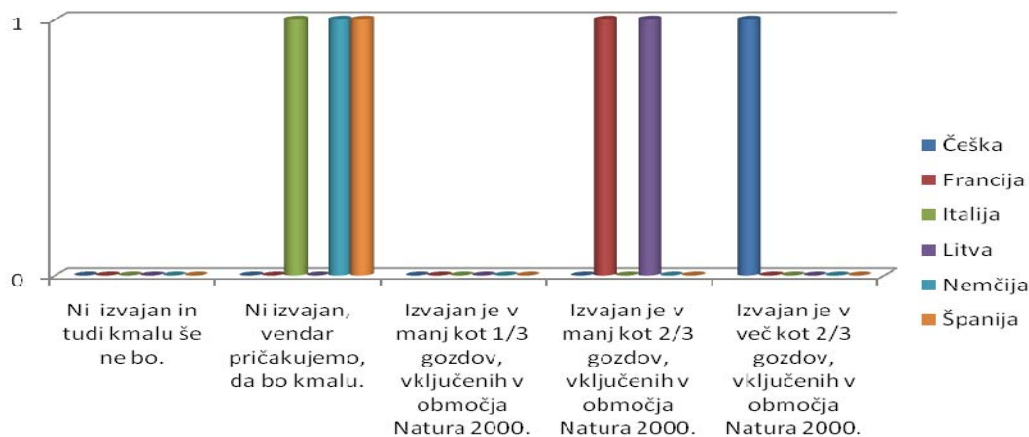
Le dva spraševalca sta podala komentar za v anketi vnaprej določene nove usmeritve oziroma omejitve za lastnike gozdov. Spraševanec iz Francije je odgovoril: *»Da bi uskladili povezave med ekološkim omrežjem Natura 2000 in našim gospodarjenjem z gozdovi v Franciji ni bilo potrebnih večjih omejitev, saj je varovanje doseženo s pogodbenim varstvom«*. Komentar spraševanke iz Španije pa se je glasil: *»Zaenkrat je prezgodaj, da bi odgovarjala na šestindvajseto vprašanje, ker gozdni upravljavski načrti do sedaj v Kataloniji še niso bili izdelani«*.

Slika 6: Kazalci za ocenjevanje in ohranjanje ugodnega stanja gozdov v območjih Natura 2000.

Na vprašanje, ali so dogovorjeni jasni kazalci za ocenjevanje ugodnega ohranitvenega stanja gozdov v območjih Natura 2000 (slika 6) so spraševanci iz Češke, Francije in Španije odgovorili, da kazalci še niso bili dogovorjeni in definirani, v ostalih državah so v fazi razvijanja (Italija), so dogovorjeni (Nemčija) ali jih že uporabljajo (Litva).

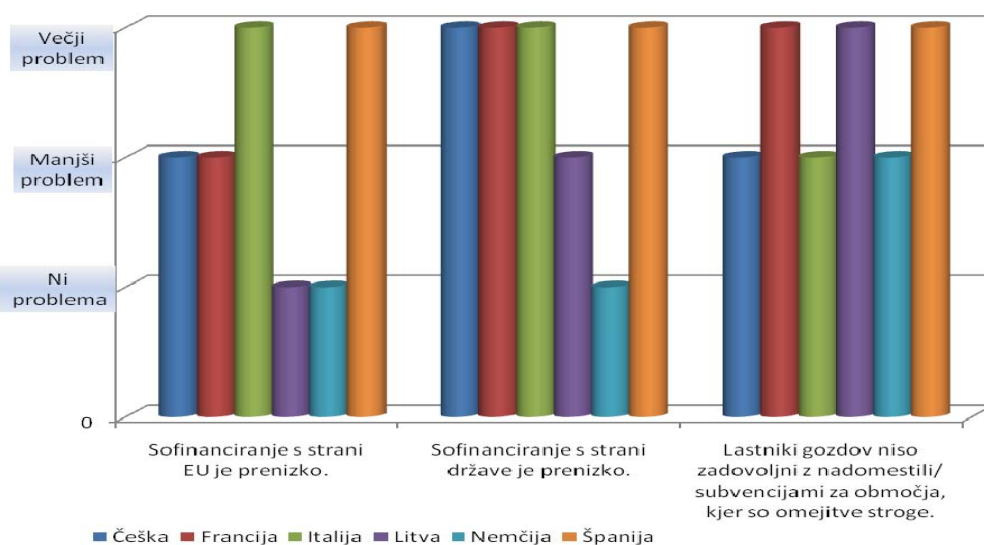
Ocena stopnje monitoringa gozdov, ki so vključeni Naturo 2000, je pokazala, da je monitoring izvajan v analiziranih državah članicah na relativno majhni površini (slika 7). Le v Nemčiji je monitoring izvajan v več kot 2/3 gozdov v območjih Natura 2000.

Slika 7: Ocena stopnje monitoringa gozdov v območjih Natura 2000.

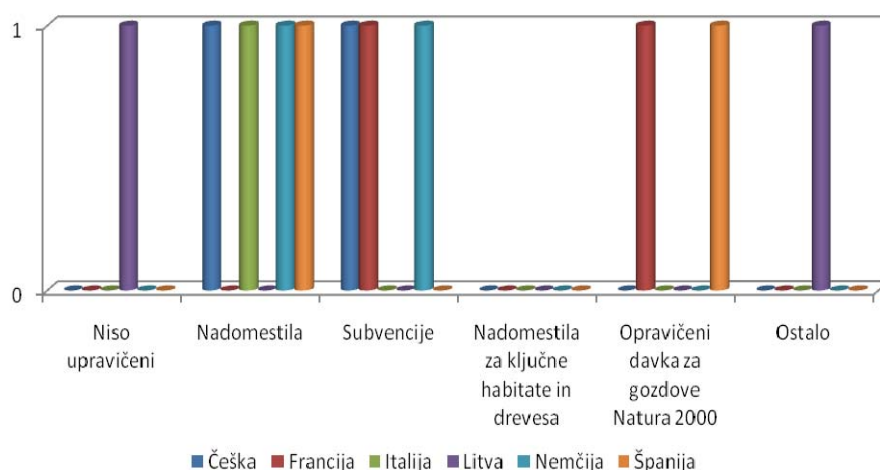
Pri vprašanju, do kakšnih finančnih problemov prihaja pri izvajanju projekta Natura 2000, smo na podlagi odgovorov ugotovili, da je večji problem sofinanciranje s strani države kot s strani EU v analiziranih državah članicah (slika 8). Spraševanec iz Nemčije meni, da sofinanciranje tako s strani EU kot s strani države ni problematično. V Italiji in Španiji je sofinanciranje s strani EU prenizko, v Franciji, na Češkem in v obeh prej omenjenih je sofinanciranje s strani države prenizko.

Vsi spraševanci so videli manjši (Češka, Italija in Nemčija) ali celo večji problem (Francija, Litva in Španija) pri lastnikih gozdov (slika 8), ki niso zadovoljni z nadomestili oziroma subvencijami za območja, kjer po novem veljajo stroge omejitve.

Slika 8: Finančni problemi pri izvajanju projekta Natura 2000.

Razen spraševanke iz Španije ni podal komentarja glede finančnih problemov pri izvajanju projekta Natura 2000 noben drug spraševanec. Spraševanka iz Španije je komentirala: »Največji problem je v finančnem sistemu, ki še ni definiran«.

Slika 9: Upravičenost lastnikov gozdov Natura 2000 do nadomestil zaradi omejitev pri gospodarjenju.

Na vprašanje, ali so lastniki gozdov, vključenih v območja Natura 2000, upravičeni do nadomestil zaradi omejitev pri gospodarjenju, je bilo možno odgovoriti več odgovorov (slika 9). Lastniki gozdov so večinoma upravičeni do nadomestil, subvencij ali obojega, razen v Litvi. Spraševanka iz Litve je dodatno opisala odgovor Ostalo: »Načrt nadomestil je legalno potrjen, vendar ga še ne izvajamo. To je težnja v sedanjem trenutku«.

V kolikor so lastniki gozdov upravičeni do nadomestil ali subvencij, smo prosili spraševance, da navedejo vrednost (preglednica 9). Razen spraševanca iz Francije ni nihče navedel dejanskih vrednosti nadomestil ali subvencij.

Preglednica 9: Navedena vrednost nadomestila ali subvencije.

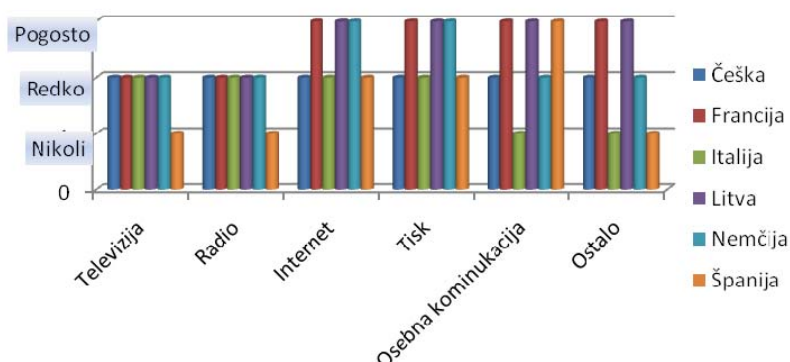
Država / Upravičenost do	Češka	Francija	Italija	Litva	Nemčija	Španija
Nadomestila (od _do_ €/ha)	ni navedla podatka	ni navedla podatka	ni navedla podatka	še ne izvajamo	odvisno od omejitev	podatek močno variira glede na vir
Subvencije (od _do_ €/ha)	ni navedla podatka	okoli 100 do 10000 €/ha	ni navedla podatka	še ne izvajamo	odvisno od realiziranih ukrepov lastnika gozda	ni verodostojnih podatkov

6.5 VKLJUČENOST JAVNOSTI IN NJIHOVA PARTICIPACIJA

Odgovori na vprašanje, kateri so običajni načini informiranja javnosti o projektu Natura 2000 in kako pogosto je javnost informirana, so nas vodili do ugotovitve, da so najbolj

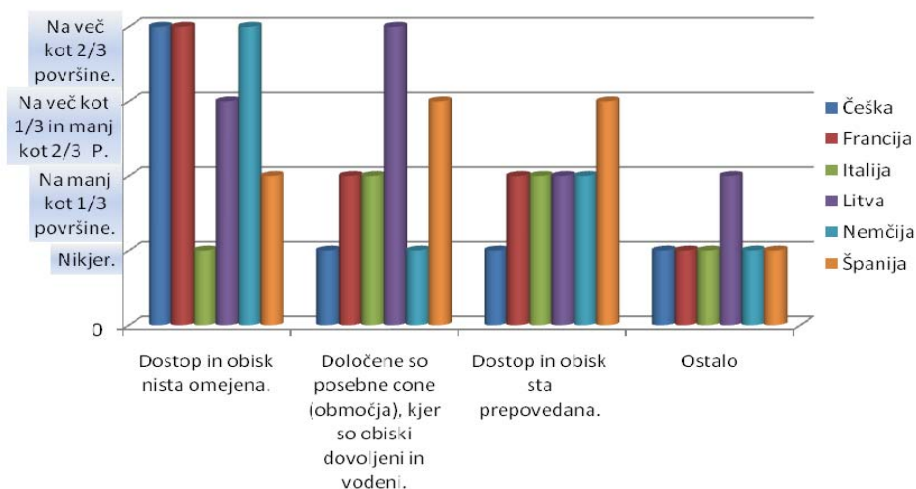
običajni in najbolj pogosti načini informiranja javnosti o projektu Natura 2000 prek spleta, v tisku, z osebno komunikacijo ter z ostalimi načini (slika 10). Radio in televizija sta manj pogosta medija za informiranje o projektu Natura 2000.

Spraševanec iz Češke je navedel, da v njihovi državi ni pogostega načina informiranja javnosti o projektu Natura 2000; vendar pa vsi navedeni načini služijo za informiranje javnosti o Naturi 2000. V Franciji, Litvi in Nemčiji imajo zelo podoben način informiranja javnosti o Naturi 2000 glede medijev in glede pogostosti.

Slika 10: Načini informiranja javnosti o projektu Natura 2000.

Na vprašanje, kako je poskrbljeno za javni dostop in urejen obisk v gozdovih, vključenih v območja Natura 2000, so spraševanci odgovarjali, da javni dostop in obisk večinoma nista omejena, razen v Italiji (slika 11). V Nemčiji in na Češkem nimajo določenih posebnih con oziroma območij, kjer so obiski dovoljeni in vodeni. Dostop in obisk sta prepovedana na manj kot 1/3 površine v vseh državah razen na Češkem (nikjer) in v Španiji (na več kot 1/3 in manj kot 2/3 površine).

Slika 11: Javni dostop in urejen obisk v gozdovih, vključenih v območja Natura 2000.

6.6 MNENJE O UČINKOVITOSTI OBMOČIJ NATURA 2000

Ocena učinkovitosti naravovarstvenega pristopa območij Natura 2000 s poudarkom na gozdovih je bila v analiziranih državah članicah presenetljivo nizka. Pričakovali smo nekoliko višje ocene. Spraševanci so ocenili projekt ekološkega omrežja Natura 2000 z ocenami od 4 do 7 na deset stopenjski lestvici. Ocena ena pomeni nezadovoljivo, ocena 10 pomeni odlično. Spraševanec iz Francije je projekt označil z oceno 4, spraševanka iz Španije s 5, spraševanci iz Češke, Italije in Nemčije s 6, spraševanka iz Litve z oceno 7.

Analizirane države članice so podano oceno tudi argumentirale (preglednica 10). Spraševanec iz Češke je zelo dobro orisal svojo oceno 6 z veliko pomanjkljivostjo v gozdarstvu in tudi v gozdovih Nature 2000. Zanimivo je, da je spraševanec iz Francije ocenil učinkovitost naravovarstvenega pristopa območij Natura 2000 s poudarkom na gozdovih z najnižjo oceno od analiziranih držav članic. Za učinkovitost Nature 2000 v gozdovih navaja težave, s katerimi so se oziroma se še soočajo. Spraševanec iz Italije je podal višjo oceno, kot smo pričakovali, glede na druge ocene in glede na argumente za podano oceno. Spraševanka iz Litve je podala najvišjo oceno in jo argumentirala z učinkovitostjo, ki se bo pokazala šele čez določeno obdobje. Spraševanec iz Nemčije je argumentiral oceno s problematiko zaradi implementacije tudi v prihodnosti. Spraševanka iz Španije je pri argumentiranju ocene opozorila, da je za oceno učinkovitosti v njihovi državi še premalu.

Preglednica 10: Argumenti za ocene učinkovitosti naravovarstvenega pristopa v območjih Natura 2000, v katerih prevladujejo gozdovi.

Država	Argumenti za ocene
Češka	Učinkovitost je odvisna od sodelovanja med naravovarstvenimi institucijami in lastniki gozdov. V prihodnosti mora biti poudarek na teh odnosih, ki morajo biti mnogo bolj intenzivni.
Francija	Izbira pogodbenišтва namesto zakonske ureditve in izbira procesa od spodaj navzgor z lokalnim osredotočenjem narekuje zamudo za implementacijo aktivnega izboljšanja. Aktivno izboljšanje temelji na lastnikih in njihovi volji. Po drugi strani pa na tak način varovanja Natura 2000 območij in z oceno varovanja pripomoremo k zmanjšanju uničevanja narave.
Italija	V Italiji je učinkovitost še vedno nizka, ker so območja Natura 2000 še vedno le na papirju v mnogih primerih, praktični del na terenu še ni aktiven.
Litva	Zakoni so bili popravljeni zaradi zahtev Direktive o habitatih in Direktive o pticah. Učinkovitost se bo pokazala skozi nadaljnjo implementacijo, potek ugotavljanja zahtev za implementacijo v praksi, izboljšane sezname območij SPA in SAC, ocenjevanje zahtevanih načrtov in pomembnosti oziroma nepomembnosti njihovega vpliva in rešitve finančnih ter kompenzacijskih mehanizmov.
Nemčija	To je ključni in novi instrument naravovarstva, vendar ostaja za reševanje še mnogo problemov glede implementacije.
Španija	Še vedno je zgodaj za odgovor na vprašanje, ker Nature 2000 pri nas še nismo začeli izvajati.

6.7 PODATKOVNI SKLOP

V zadnjem sklopu so navedeni podatki o spraševancih (preglednici 11 in 12).

Država	Ime in priimek	Elektronski poštni naslov	Datum izpolnjevanja ankete
Češka	Pavel Unar	pavel_unar@nature.cz	15. avg. 2006
Francija	Grégoire Gautier	gregoire.gautier@onf.fr	18. jul. 2006
Italija	Vittorio Tosi	vittorio.tosi@entecra.it	19. jul. 2006
Litva	Olgirda Belova	Baltic.Forestry@mi.lt	12. jul. 2006
Nemčija (Bavarska)	Stefan Müller -Kroehling	mkr@lwf.uni-muenchen.de	13. nov. 2006
Španija (Katalonija)	Mireia Pecurul	mireia.pecurul@ctfc.es	25. nov. 2006

Preglednica 11: Podatki o spraševancih.

Preglednica 12: Podatki iz ankete, obdelava in uporaba v primeru morebitne publikacije.

Vprašanje	Država	Češka	Francija	Italija	Litva	Nemčija	Španija
Ali lahko navežemo ponovne stike z vami, v kolikor bi bilo to potrebno pri obdelavi podatkov?		DA	DA	DA	DA	DA	DA
Ali želite biti navedeni kot vir v primeru morebitne publikacije?		DA	DA	DA	DA	NE	NE
Ali želite biti soavtor v primeru morebitne publikacije?		NE	NE	DA	DA	DA	NE
Ali želite pregledati tekst v primeru morebitne publikacije?		DA	DA	DA	DA	DA	DA

7 RAZPRAVA IN SKLEPI

7.1 RAZPRAVA

7.1.1 Splošne informacije

Lebez Lozej (2008) navaja podatke o Naturi 2000 v Sloveniji, ki jih najdemo tudi v Predlogu operativnega programa (2007). Določenih je 286 območij Natura 2000 – ločenih po direktivah, od katerih jih je 260 (31,6 % površine v Sloveniji) določenih na podlagi Direktive o habitatih in 26 (22,8 % površine v Sloveniji) na podlagi Direktive o pticah. Skupaj združenih območij je 231 – prekrivajoča se območja so združena (35,5 % površine v Sloveniji). Deleži površin območij Natura 2000 v analiziranih državah (Češka, Francija, Italija, Litva, Nemčija, Španija) kažejo, da je Slovenija določila precej večji delež površine. Deleži površin območij Natura 2000 se v analiziranih državah glede na Direktivo o habitatih gibljejo v intervalu od 2,9 % (Španija) do 14,6 % (Italija). Po Direktivi o pticah je v analiziranih državah precej podobno – v intervalu od 2,5 (Španija) do 9,8 % (Italija). Deleži vseh območij Natura 2000 pa se gibljejo od 2,9 % (Španija) do 17,3 % (Italija).

Preglednica 13: Nekateri podatki, dobljeni na evropski spletni strani o Naturi 2000 (Natura 2000 Area Calculation, 2008).

Površina / Država	Češka	Francija	Italija	Litva	Nemčija	Španija
Nacionalno kopno območje [km ²]	78866	549192	301333	65301	357031	504782
Natura 2000 kopno območje [km ²]	10455	68165	57425	9085	48473	134480
Delež kopnih območij Natura 2000 v državi [%]	13,3	12,4	19,1	13,9	13,6	26,6
Prekrivanje med območji SPA in SCI [km ²]	3720	20672	13601	1467	13043	30070
Prekrivanje med območji SPA in SCI [%]	35,6	30,3	23,7	16,2	26,9	22,4
Natura 2000 morska območja [km ²]	0	6926	4469	895	23224	7,912
Število vseh območij	896	705	2563	340	5097	1725
Celotna površina Natura 2000 [km ²]	10455	75091	61894	9980	71697	142392

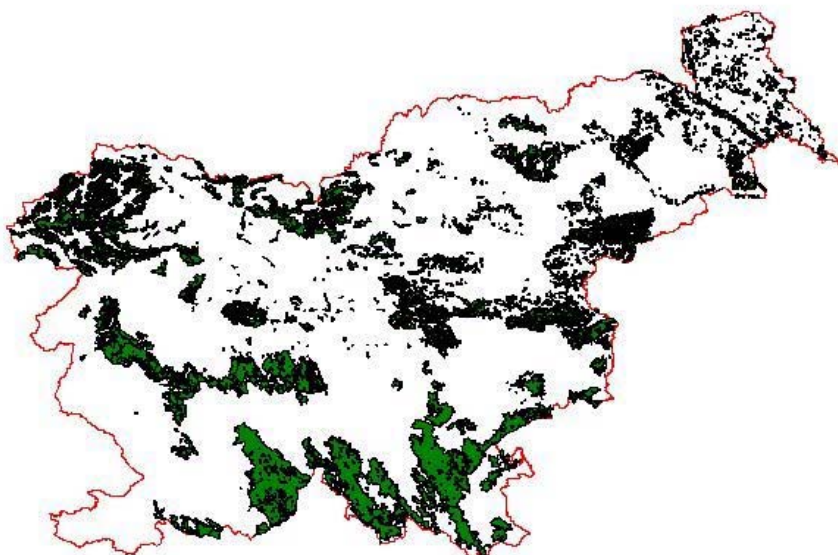
Na evropski spletni strani o Naturi 2000 (Natura 2000 Area Calculation, 2008) smo preverili nekatere podatke za analizirane države (preglednica 13). Kot lahko vidimo predvsem pri številu vseh območij Natura 2000, se nekateri podatki iz ankete (preglednica 1) odklanjajo od pravilne vrednosti, ki je podana na evropski spletni strani. Odklanjajo se predvsem podatki za Nemčijo in Španijo, na tej osnovi lahko sklepamo, da sta spraševanca res podajala podatke le za Katalonijo oziroma Bavarsko.

Španija ima pravzaprav večji delež območij Natura 2000 glede na površino države (26,6 %) od vseh ostalih analiziranih držav razen Slovenije. Najmanjši delež od analiziranih držav pa ima Francija (tudi slika 15).

Glede na povprečje površin območij Natura 2000 v EU okoli 19 % (European forests ..., 2008), je Slovenija s svojimi 35,5 % (Bibič, 2007) država članica EU z največjim deležem ozemlja v območjih Natura 2000.

Slovenija je država z veliko gozdnatostjo, kar 58,4 % (Gozdnatost, 2008), od tega je po naših izračunih vključenih 43,7 % slovenskih gozdov v območja Natura 2000. Gozdovi pokrivajo 71 % slovenskega omrežja Natura 2000 in ta podatek smo želeli primerjati z ustreznimi podatki v analiziranih državah članicah. Deleži gozdov na celotni površini območij Natura 2000 v analiziranih državah so znatno manjši kot ustrezni delež v Sloveniji 71 %. Češka ima vključenih 46,0 %, Litva 31,3 %, Nemčija 56,0 % in Španija 7,6 % gozdov v območja Natura 2000. 71 % slovenskega gozdnega omrežja Natura 2000 je za približno 15 % več, kot je evropsko povprečje (Operativni program ..., 2007). Iz teh podatkov sklepamo (od 71 % smo odšteli 15 %) na evropsko povprečje približno 56 % gozdov, vključenih v območja Natura 2000. Delež določene površine gozdov Natura 2000 v analiziranih državah je torej pod evropskim povprečjem. Izjema je le Nemčija, katere delež površine gozdov Natura 2000 se giblje ravno nekje okoli evropskega povprečja.

Po naši izračunih prekrivajo gozdovi Natura 2000 25,5 % površine Slovenije (slika 12). Ker podatki analiziranih držav za površino gozdov Natura 2000 glede na površino države niso logični (preglednica 1), sklepamo, da vprašanje ni bilo jasno zastavljeno.

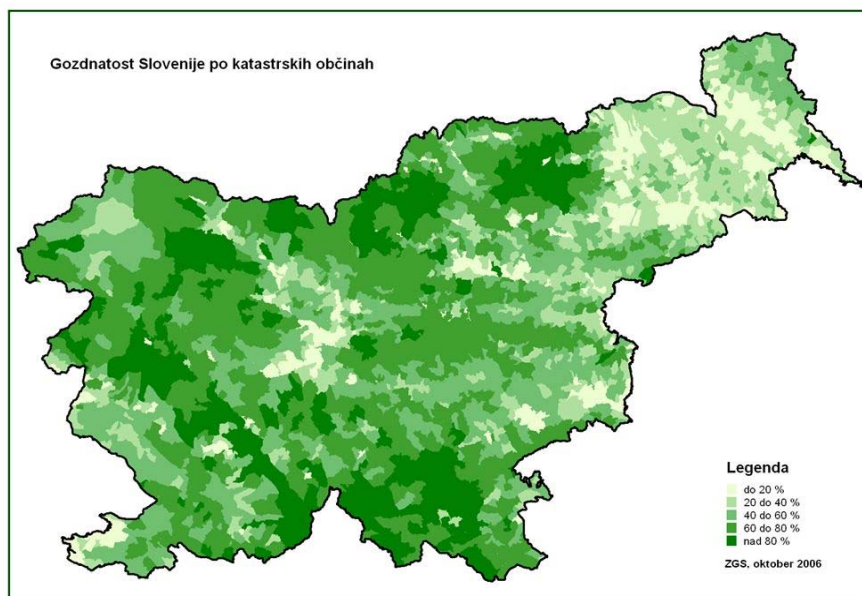
Slika 12: Natura 2000 in gozdni habitatni tipi v Sloveniji (Interaktivnem naravovarstvenem atlasu, 2005 cit. po Danev, 2005).

Po naših izračunih bi se morali podatki gibati okoli naslednjih vrednosti: za Češko okoli 6 %, za Francijo in Italijo nimamo podatka, za Litvo okoli 4 %, za Nemčijo okoli 6 % in

Španijo pod 1 %, vendar za Nemčijo in Španijo te vrednosti obravnavamo z zadržkom. Takšni podatki kažejo primerno primerjavo s Slovenijo.

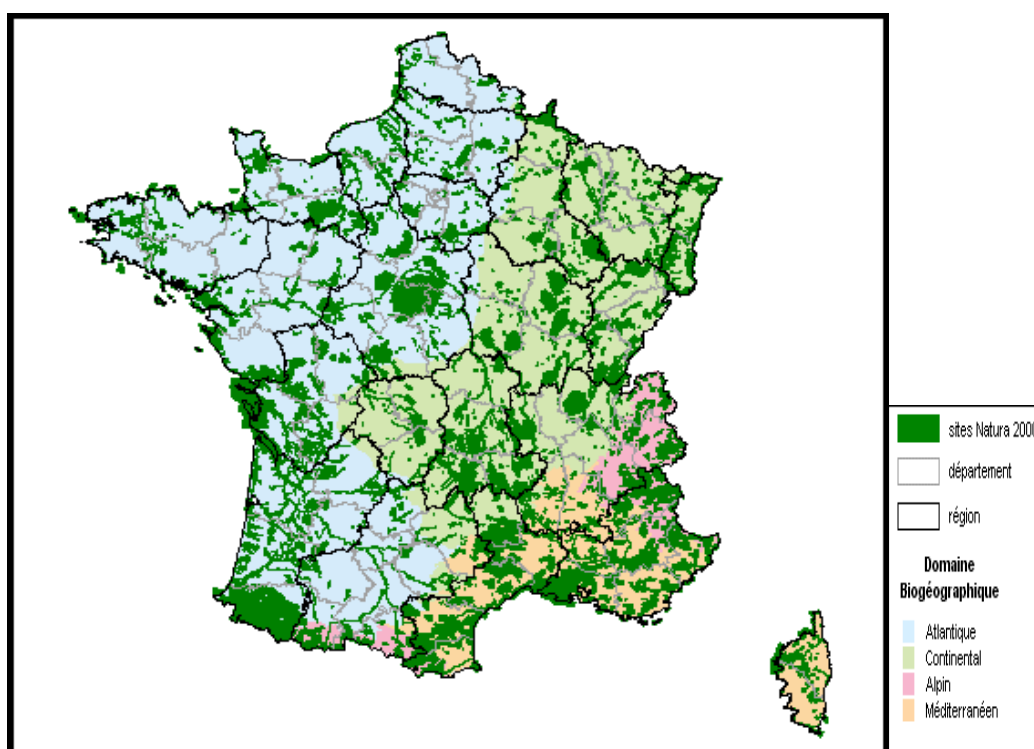
Nižji deleži površin gozdov, vključenih v Naturo 2000, so posledica manjših gozdnatosti analiziranih držav in dejstva, da so gozdovi slabše ohranjeni; gozdovi, ki so vključeni v Naturo 2000, ustrezajo evropsko pomembnim habitatnim tipom z ustrezno ohranjenostjo in ohranjeno vrstno sestavo.

Pri končnem številu območij Natura 2000 se situacija glede Slovenije obrne. Končna števila območij Natura 2000 se v analiziranih državah gibljejo v intervalu od 273 (Španija) do 2814 (Italija), vendar smo ugotovili nekoliko drugačna števila območij Natura 2000 na evropski spletni strani o Naturi 2000. Tako se gibljejo končna števila območij v intervalu od 340 (Litva) do 5097 (Nemčija). V Sloveniji je končnih območij Natura 2000 286 oziroma 231 glede na prekrivanje po direktivah. Očitno nesorazmernost v številu habitatnih tipov v Sloveniji ponazarjamo s številom vseh habitatnih tipov grmišč in travišč, in sicer 123, število vseh gozdnih habitatnih tipov je 87 (Robič, 2002). Golob (2006) ugotavlja, da v Sloveniji najdemo 10 evropsko pomembnih gozdnih habitatnih tipov na predlaganih območjih Natura 2000: 4070 Ruševje (*Mugo–Rhododendretum hirsuti*), 9110 Srednje-evropski kisloljubni bukovi gozdovi, 9180 Javorovi gozdovi v grapah in na pobočnih gruščih, 91D0 Barjanski gozdovi, 91E0 Obvodna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka), 91K0 Ilirski bukovi gozdovi, 91L0 Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi, 91R0 Jugovzhodni evropski gozdovi rdečega bora (*Genisto januensis–Pinetum*) in 9530 (Sub)mediteranski gozdovi črnega bora.

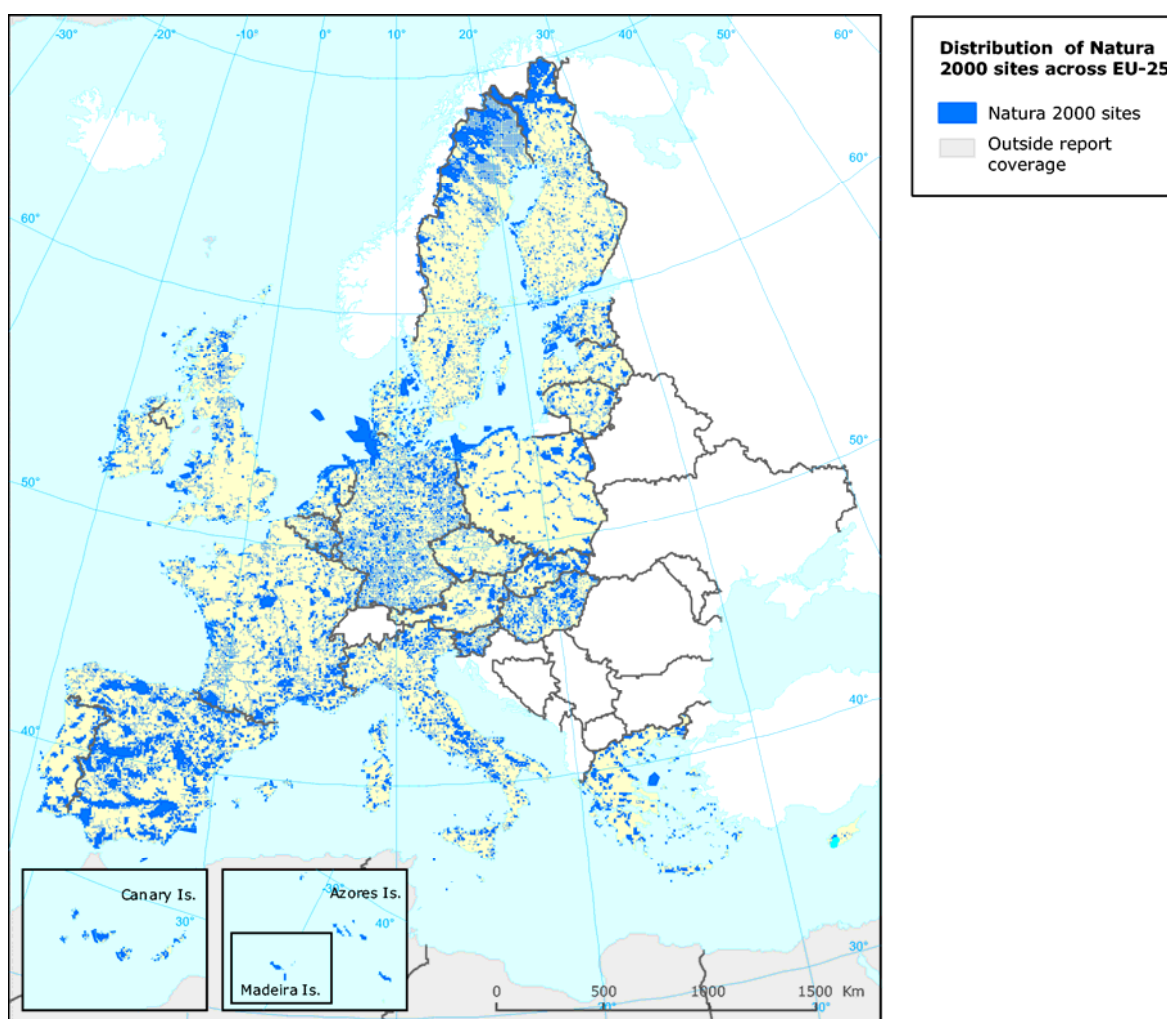
Slika 13: Gozdnatost v Sloveniji po katastrskih občinah. (Gozdnatost Slovenije ..., 2006).

Ob pregledu strokovne literature smo ugotovili, da je v Sloveniji 99 območij Natura 2000, v katerih prevladuje gozd. V Franciji je to število 680, na Češkem pa 352. Prav tako smo ob pregledu strokovne literature ugotovili, da je v Sloveniji minimalna velikost območja Natura 2000 v ha, v katerih prevladuje gozd, 23 ha z 12 ha gozdov (Ledina na Jelovici), maksimalna pa 106342 ha z 63061 ha gozdov (Kočevsko). Glede na to, da je največje francosko območje veliko 346183 ha, zveni Kočevsko morda majhno območje. Zamisel o ekološkem omrežju Natura 2000 je pomembna predvsem iz vidika povezovanja območij. Slovenija ima ugodne povezave med območji Natura 2000. Razdalje med gozdnatimi območji Natura 2000 so majhne (slika 12), gozdnatost pa velika (slika 13), kar dodatno poveže gozdna območja Natura 2000.

Slika 14: Območja Natura 2000 v Franciji glede na biogeografske regije (Le portail du ..., 2008).

Pomembna je minimalna velikost območij in njihova razporejenost. V večini analiziranih držav članic so minimalne velikosti gozdnatih območij Natura 2000 manjše od 1 ha, vendar takšnih majhnih območij ni prav veliko. Od analiziranih držav je Francija država z največjim gozdnim območjem Natura 2000. V primerjavi s slovenskimi gozdnimi območji Natura 2000 so francoska gozdna območja bolj oddaljena (slike 12, 14, 15 in 16). Karta gozdnatosti na območju držav članic EU-27 in nekaterih drugih držav (slika 16) in karti razporeditve območij Natura 2000 v Franciji in v EU-15 (sliki 14 in 15) ne kažeta strnjeno povezanega ekološkega omrežja za migracije živali in rastlin v Franciji.

Slika 15: Razporeditev območij Natura 2000 v EU-25. (EEA, maps and graphs: Distribution ..., 2007).

Slika gozdov Natura 2000 v EU lahko razberemo iz karte razporeditve vseh območij Natura 2000 v EU-25 (slika 15) in karte sedanje gozdnatosti v EU-27 in v nekaterih drugih državah (slika 16). Slovenijo in ostale države članice lahko primerjamo s pikami na metulju, ki zavzemajo velik delež kril, in pikami na pikapolonici, ki zavzemajo majhen delež plaščka. To je možno zaradi velikega odstotka površine, ki jo zajemajo območja Natura 2000 v Sloveniji in majhno površino države. Zaradi lege na stičišču različnih geografskih regij in drugih pomembnih dejavnikov je Slovenija »vroča točka« biotske raznovrstnosti (Skoberne, 2004). Primer države, v kateri ne pride do izraza pojem povezanega ekološkega omrežja, je Poljska, kar lahko dobro vidimo na karti razporeditve območij Natura 2000 v EU-25 (slika 15). Tudi v Franciji glede na karto razporeditve območij Natura 2000 (slika 15) ne pride do izraza pojem povezanosti območij.

Slika 16: Karta gozdnatosti na območju držav članic EU-27 in nekaterih drugih držav (EEA maps and graphs: Forest ..., 2008).

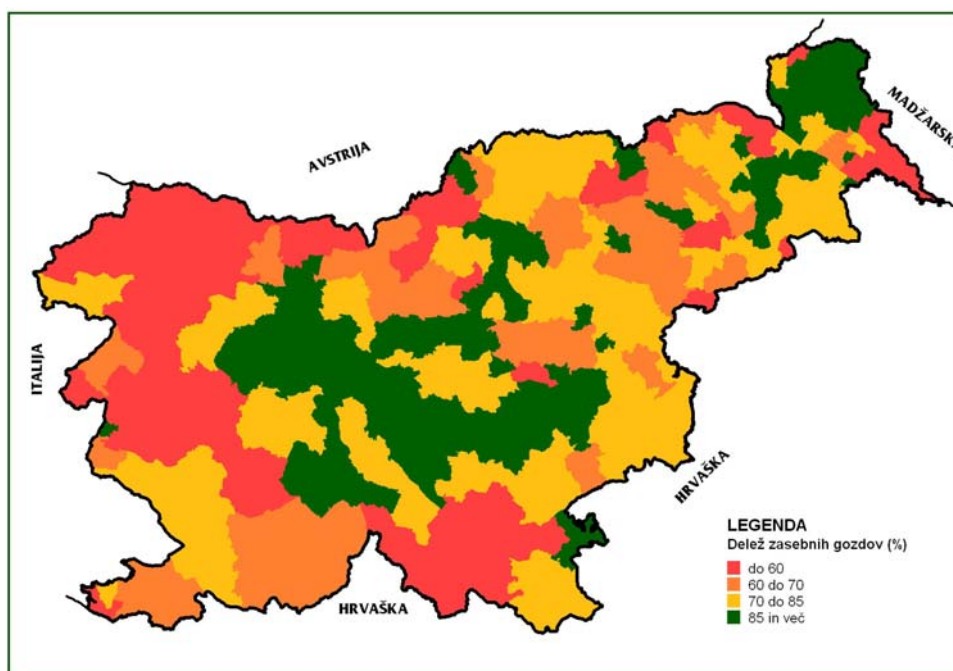
Lastniška struktura gozdov v Sloveniji je bila že predmet mnogih razprav. V preteklih 15 letih so se dogajale bistvene spremembe glede lastništva zaradi denacionalizacijskih postopkov. Razmerje površin državnih in zasebnih gozdov se je spremenilo od 33,9 : 66,1 leta 1996 na 25,7 : 74,3 leta 2006 (Poročilo ZGS, 2006); delež zasebnih gozdov v Sloveniji je velik (slika 17). Zasebna gozdna posest v Sloveniji je zelo razdrobljena glede velikosti in raznolika glede oblike površine ter glede števila lastnikov; večje in strnjene gozdne posesti državnih gozdov pa omogočajo kakovostno strokovno gospodarjenje. Velika razdrobljenost, veliko število lastnikov in solastnikov gozdov otežuje strokovno delo in optimalno izrabo lesa v zasebnih gozdovih. Lastniška struktura v gozdovih Natura 2000 v

Sloveniji je: 41,4 % javnih gozdov, 57,8 % zasebnih gozdov in 0,8 % neznanega lastništva (preglednica 14).

Preglednica 14: Lastniška struktura v gozdovih Natura 2000 v Sloveniji (Matijašič, 2008).

Lastniki	Površina [ha]	Delež [%]
Neznano	4050	0,8
Zasebno	277619	53,7
Ostale pravne osebe - zasebno	21436	4,1
Državno	190559	36,8
Občinsko	23774	4,6
Skupaj	517439	100,0

V EU je okoli 60 % gozdov v zasebni lasti z okoli 15 milijoni zasebnih lastnikov (Medved, 2006). V analiziranih državah so gozdovi v območjih Natura 2000 večinoma v javni lasti (Litva in Nemčija), v Franciji je le podobno kot v Sloveniji v razredu 26 – 50 % gozdov v javni lasti. Razred ima takšne širine zaradi vnaprej določenih razredov v anketi (priloga I).

Slika 17: Delež zasebnih gozdov v Sloveniji – karta lastništva (Delež zasebnih ..., 2007).

7.1.2 Postopek vzpostavljanja območij Natura 2000

V evropski Direktivi o habitatih je opisan postopek vzpostavljanja omrežja Natura 2000. Države najprej opredelijo sezname evropsko pomembnih območij (glede na merila v Prilogi III za vrste v Prilogi II in za habitatne tipe v Prilogi I) na državni ravni. Glavne institucije, ki so odgovorne za pripravo predlogov, so v državah članicah običajno vladna

telesa. V analiziranih državah so te večinoma ministrstva, pogosto ministrstva za okolje. Tudi v Sloveniji je bila glavna institucija Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Ostale institucije, ki so sodelovale pri pripravi predlogov, so bile različne agencije in NVO. Podobno je bilo v Sloveniji, kjer so bile ostale sodelujoče institucije Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO), Center za kartografijo favne in flore, Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN), Nacionalni inštitut za biologijo, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), Botanično društvo Slovenije, Društvo za ohranjanje naravne dediščine Slovenije, Univerza v Ljubljani – Biotehniška fakulteta in še mnoge druge. Priprave strokovnih podlag za območja Natura 2000 v analiziranih državah niti v Sloveniji niso bile ločene za gozdni in negozdni prostor.

Institucije po pomembnosti, ki so sodelovale pri projektu določanja območij Natura 2000, so v analiziranih državah različne. Nekateri navajajo ministrstva, agencije za varstvo narave oziroma botanična društva kot najpomembnejša. Ostale manj pomembne institucije so univerze, gozdne uprave, ekološka društva, zoološka društva, različni muzeji, ipd. V Sloveniji je bilo določanje območij Natura 2000 zaznamovano z visoko stopnjo centraliziranosti ter s tehnokratsko usmerjenim postopkom določanja. Kljub osrednji vlogi okoljskega ministrstva je v procesu sodelovalo precejšnje število drugih akterjev, tako na formalni kot tudi na neformalni ravni.

Boh (2005) je zelo dobro opisal shemo institucij pri projektu Natura 2000 v Sloveniji. V formalnem omrežju Natura 2000 je okoljsko ministrstvo zavzemalo osrednje mesto. Ministrstvo je bilo enosmerno (nadrejeno) povezano z institucijami, ki delujejo pod njegovim okriljem ali pa v njegovem imenu opravljajo posebne strokovne naloge (ARSO, ZRSVN, ZGS, javni zavodi). Neformalno omrežje se razlikuje od formalnega. Lokalne skupnosti v neformalnem omrežju zasedajo osrednjo vlogo. Izpostavljene so pritiskom lokalnih ekonomskih interesov ter interesom lastnikov zemljišč, hkrati pa vršijo pritisk na obe ministrstvi – MOP in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP).

Zaradi specifičnosti tematike ter obširnosti potrebnega znanja so bile v drugi fazi vključene skupine strokovnjakov, ki so postavile temelje za določitev območij Natura 2000. Vključene so bile prek raziskav in projektov, ki jih je naročilo ministrstvo. Najbolj pomembne so izhajale iz akademske sfere (Univerzi v Ljubljani in Mariboru) ter NVO, specializirane za določeno ozko področje (na primer DOPPS).

Sledi vrednotenje na ravni EU, odbrane lokalitete so potencialna območja SAC, ki jih nato vsaka država določi s predpisom kot območja SAC. Sestavni del omrežja so tudi območja SPA iz Direktive o pticah, ki jih določi vsaka država in se ne preverjajo in potrjujejo v

Bruslju. Direktiva o habitatih spodbuja države, da ohranjajo in/ali po potrebi vzpostavljajo povezave med območji SPA oziroma SAC. Roki, opredeljeni v Direktivi o habitatih, so bili v državah članicah močno prekoračeni, kar kaže na zapletenost priprave in postopkov.

Območja SPA smo v Sloveniji določevali vzporedno s potencialnimi območji pSCI; določitev je sprejela Vlada Republike Slovenije 29. aprila 2004. Slovenija spada v dve biogeografski regiji, v alpsko in celinsko. Evropska komisija je novembra 2007 potrdila dopolnjene sezname za celinsko, atlantsko in borealno regijo in prvi seznam panonske regije, tudi slovenski seznam za celinsko regijo. S tem je 180 potencialnih območij Natura 2000 v Sloveniji potrjenih s strani Evropske komisije (Celinski seznam, 2007). Januarja 2008 je potrdila tudi seznam območij za alpsko regijo. Seznam zajema območja iz Avstrije, Finske, Francije, Italije, Nemčije, Poljske, Slovaške, Slovenije, Španije in Švedske. V seznam je vključenih vseh 97 slovenskih predlogov območij v alpski biogeografski regiji (Alpski seznam, 2008). S tem so vsa potencialna območja Natura 2000 v Sloveniji (območja pSCI) potrjena s strani Evropske komisije (območja SCI). Seštevek območij v alpski in celinski regiji je 277. Nekatera območja so v alpski in celinski regiji; zaradi administrativnih razlogov na biogeografskih seminarjih so bila razdeljena na dva območja. Tako pridemo do končnega števila območij po Direktivi o habitatih, 260. Območja po Direktivi o pticah se ne preverjajo na seminarjih. Ekološko omrežje Natura 2000 v EU-27 je večinoma že potrjeno s strani Evropske komisije (Biogeografske regije ..., 2008). Nove države članice oddajo sezname potencialnih območij Natura 2000 z vstopom v EU in zanje poteka preverjanje in potrditev območij pSCI ločeno.

Posebna varstvena območja (SAC) so ustvarjena vsaj delno, in sicer v Avstriji, Nemčiji, na Danskem, Finskem, Švedskem in v Angliji ter delno na Nizozemskem in severnem Irskem (Walder in Schnell, 2006). Spraševanka iz Litve je navedla leta 2006, da so v njihovi državi že ustvarjena območja SAC, tega v literaturi nismo zasledili. Razlogi za odloge so bili v različnih državah članicah različni. Odlogi so se pojavili na Irskem in v Italiji, ker Evropska komisija dolgo ni sprejela njihovega seznama območij Natura 2000. Nepopolni sezname so bili razlog odloga za celotno mediteransko regijo. Razlog za odlog v Avstriji je bila deželna ureditev. Alpska, atlantska in makaronezijske regija so končale oblikovanje svojih seznamov, vendar bodo oznanile območja SAC skupaj z mediteransko regijo.

7.1.3 Problemi razumevanja

Evropske okoljske politike so ene najuspešnejših skupnih politik, saj velik delež pripadajoče zakonodaje oblikuje nadnacionalna raven EU. Države članice so soočene s prilagoditvenim pritiskom, ki ga povzroča prenos v nacionalne pravne sisteme. Pritisk na države, ki so postale članice v zadnjih dveh krogih širitve 1. maja 2004 in 1. januarja 2007, je bil v času prilagajanja še znatno večji, saj so morale države harmonizirati svoje ureditve

celo pred vstopom v EU. Na področju ohranjanja narave in določitve območij Natura 2000, je bila Slovenija izpostavljena velikemu prilagoditvenemu pritisku. Slovenski sistem ohranjanja narave se je v izhodišču močno razlikoval od sistema EU.

Evropska komisija je v začetku procesa določila, da za to področje ni moč pričakovati kakršnihkoli izjem, prehodnih obdobj ali odstopanj od določb. Določitev območij Natura 2000 je bilo zahtevno in kompleksno delo, hkrati je bilo za pripravo in določitev na voljo relativno malo časa – postavljen časovni rok v Sloveniji do maja 2004 je predstavljal pomemben dejavnik prilagoditvenega pritiska.

V anketi smo navedli nekaj področij, kjer se lahko pojavljajo konfliktna situacija. Ta področja so: razumevanje Nature 2000, površina in velikost območij, prostorska označba in razmejevanje, mnenja o ohranjanju ugodnega stanja, lastništvo, površine: gozdne/negozdne, finančni mehanizmi, organizacija. Najbolj problematično ocenjeno je bilo področje organizacije in problematika razlik med gozdnimi in negozdnimi površinami; najmanj problematično je bilo ocenjeno področje površine in velikosti območij pri določanju. To področje je v analiziranih državah presenetljivo ocenjeno kot najmanj problematično, saj je v Sloveniji povzročilo nekaj težav. Habič (2005) navaja, da bi se s smotrnejšim določanjem območij Natura 2000 lahko v znatni meri izognili težavnim podrobnostim, kot so neujemanje meja območij SPA in pSCI celo tam, kjer se območji prekrivata na površini 40000 ha in več, vendar pa se njuni meji ponekod razhajata zgolj za 50 m. Prav tako meja gozdnih habitatnih tipov znotraj območij Natura 2000 ni točno določena, kar je problematično zlasti pri habitatnih tipih na manjših površinah, ki so v rastiščno neenotnih gozdnogospodarskih razredih (Golob, 2006).

Postopek določanja območij Natura 2000 je na eni strani zaznamovan z veliko nejasnostjo – politični akterji so namreč zaradi kompleksnosti področja odvisni od ekspertnega znanja strokovnjakov. To je bilo v Sloveniji konfliktno področje, saj je bilo občutiti tekmovalnost različnih institucij pri določanju območij Natura 2000 in kasneje tudi področju izdelave upravljaljskih načrtov in monitoringa. Proces določanja območij Natura 2000 je bil zaznamovan z nizko stopnjo politizacije, nizko konfliktnostjo in vključitvijo relativno velikega števila nevladnih akterjev, vendar so bili ti v proces vključeni predvsem kot vir specializiranega znanja, potrebnega za določitev območij. Podatki o predvidenih območjih Natura 2000 v času določanja območij niso bili dostopni potencialnim deležnikom in zato niso bili seznanjeni z vključitvijo njihovega ozemlja v območja Nature 2000 vse do konca postopka (Boh, 2005; Marušič, 2004). Zaradi tega v procesu priprave širši nasprotni interesi niso bili jasno artikulirani, zaradi česar je bil tudi proces zaznamovan z nizko stopnjo konfliktnosti. Podatki o predvidenih območjih Natura 2000 so postali šele ob

koncu procesa priprave dostopni potencialnim deležnikom in tako je nastalo področje visoke konfliktnosti.

Novembra 2004 je bilo v Sloveniji izdelano Končno poročilo o izvajanju Komunikacijske strategije Natura 2000 (Ogorelec, 2007). V poročilu je poudarjeno komuniciranje med različnimi vladni in nevladnimi institucijami ter med različnimi deležniki v prostoru. Izpostavijo problemska izhodišča, kot je na primer neznanje o Naturi 2000. Iz tega neznanja izhaja, da Natura 2000 prinaša nov sveženj negativnih in predvsem restriktivnih režimov. Ljudje ne poznajo posledic Nature 2000, lokalno znanje se ne upošteva in zato se generira dvom v znanstvene informacije. V ozračju negotovosti zaradi sprememb se počutijo ogrožene in navadno zablokirajo komuniciranje, delujejo lahko celo oviralno.

Na področju gozdarstva v Sloveniji v formalnih krogih lahko izpostavimo predvsem konfliktno področje upravljavskih načrtov. V 17. členu Direktive o habitatih je določeno, da se vsakih 6 let Evropski komisiji poda poročilo o stanju na območjih Natura 2000. Konfliktno področje nastalo je zaradi institucije, ki bo izdelovala upravljavske načrte, in zaradi obdobja, za katerega se izdelujejo načrti. Določen je izdelovalec upravljavskih načrtov v gozdnih območjih Natura 2000 v slovenskih gozdovih in sicer ZGS (Bibič, 2007). Gozdnogospodarski načrti so določeni s predpisi o gozdarstvu, program upravljanja določa ZGS tudi kot odgovornega za izvedbo usmeritev oziroma ukrepov na območjih Natura 2000. Gozdnogospodarske načrte se obnavlja na 10 let. Krajčič (2005) izpostavi, da gre za pomembno priložnost, s katero bomo povečali družbeno težo gozdnogospodarskih načrtov. V obstoječe gozdnogospodarske načrte se integrira upravljavski načrt Natura 2000; s problematiko vključevanja območij Natura 2000 v zasnovo gozdnogospodarskega načrtovanja se ukvarjajo tudi Jošt (2007), Bončina (2005), Krajčič in Tomažič (2005), Matijašič (2005) in Golob (2003).

Zaradi neskladja med obdobjem obnove gozdnogospodarskih načrtov (10 let) in zakonskega določila o obdobju izdelave poročila o stanju Evropski komisiji (6 let) smo se v Sloveniji odločili, da na osnovi gozdnogospodarskih načrtov izdelamo poročilo o stanju za Evropsko komisijo vsakih 6 let. V Sloveniji je za poročanje odgovoren MOP, koordinator poročanja za vrste in habitatne tipe je ZRSVN v sodelovanju z ZGS in Zavodom za ribištvo Slovenije. Slovenija je poročilo prvič oddala 23. novembra 2007 in drugič, po tehničnem pregledu s strani Evropske komisije, 21. marca 2008 (Poročanje po 17. členu ..., 2008).

Drugo konfliktno področje je nastalo med formalnimi institucijami in gozdarskimi podjetji ter lastniki gozdov. Obstajala je bojazen, da se bo spremenil način gospodarjenja z

gozdovi, in sicer v smeri negativnih in predvsem restriktivnih režimov. V Sloveniji je veliko lastnikov gozdov precej navezanih na gozd, še posebej iz vidika oskrbe z drvmi.

Kot tretje konfliktno področje bi omenili razumevanje nekaterih dejstev oziroma terminov Nature 2000. Problematika je stopila v ospredje predvsem pri vprašanju, zakaj so nekatere živalske in rastlinske vrste ter njihovi habitati za EU bolj pomembni in tako vrednejši od ostalih. Druga sporna točka je bila ob ugotavljanju pomena besedne zveze *ugodno ohranitveno stanje* v smislu zagotavljanja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov.

7.1.4 Ohranitveni ukrepi in gospodarjenje z gozdom

7.1.4.1 Ohranitveni ukrepi

V Sloveniji Operativni program 2007-2013: program upravljanja območij Natura 2000 (Bibič, 2007) določa podrobne varstvene cilje za vsako posamično območje Natura 2000 in varstvene ukrepe za njihovo doseganje. Nekatera območja Natura 2000 so v Sloveniji ustanovljena na površini, ki je bila že prej zavarovana in se na zavarovanih območjih že izvajajo ukrepi varstva narave. Te ukrepe so morali uskladiti s predvidenimi ukrepi za območja Natura 2000. Nekatero površino v območjih Natura 2000 so v kratkem predvidene za uvrstitev v zavarovano območje kot na primer regijski park. Na ostalih površinah pa so se v izogib podvajanju administrativnih struktur za izvajanje ukrepov na območjih Natura 2000 po tehtnem premisleku odločili za temeljni princip upravljaljskih načrtov, zlasti s področja gozdov, ribištva, lovstva in upravljanja z vodami. Tako so v gozdovih, vključenih v Natura 2000, najpomembnejši gozdnogospodarski načrti, v katere so integrirani upravljaljski načrti za gozdove Natura 2000 (Bibič, 2007).

Po Zakonu o ohranjanju narave (2004) se izvajajo upravljaljski načrti v zavarovanih območjih, statutarni ukrepi so akti o razglasitvi posebnih varstvenih območij (PVO) zavarovanih območij, administrativni so različna dovoljenja in soglasja, pogodbeni pa so pogodbeno varstvo. Po Zakonu o gozdovih (1993) se izvajajo v slovenskih gozdovih gozdnogospodarski načrti, statutarni ukrepi so akti o razglasitvi varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom (razen v primeru poudarjene biotopske funkcije), administrativni so vsa soglasja za krčitve gozdov in odločbe iz 17. člena Zakona o gozdovih (1993), pogodbeni ukrepi pa so sofinanciranja ukrepov za zagotavljanje funkcij gozdov in različne kompenzacije.

V analiziranih državah so zelo pomembni upravljaljski načrti, zopet na področju gozdov, ribištva, lovstva in upravljanja z vodami. Zaradi dejstva, da države članice še niso vse

spremenile svoja območja SCI v območja SAC, se tudi še niso začela poglobljeno ukvarjati z ohranitvenimi ukrepi. Statutarni, administrativni in ukrepi pogodbenega varstva so nujni, zato EU poziva k njihovem čim hitrejšem oblikovanju. Nekateri ukrepi na nekaterih površinah že obstajajo (zavarovane površine, pogodbeno varstvo). Statutarno in administrativno varstvo se bosta morala najpogosteje spremeniti. V analiziranih državah sta ti dve vrsti ukrepov manj pomembni od upravljavskih načrtov in pogodbenega varstva, morda ravno zaradi tega, ker so bili ostali ukrepi pred projektom Natura 2000 pogostejši v analiziranih državah članicah. V Franciji je najpomembnejše pogodbeno varstvo, upravljavski načrti so najpomembnejši v vseh ostalih državah (Češka, Italija, Španija, Nemčija). V Litvi so upravljavski načrti in statutarni ukrepi pomembnejši od administrativnih ukrepov in pogodbenega varstva.

7.1.4.2 Zakonodaja na področju gozdov v območjih Natura 2000

Okvir za ukrepe je zakonodaja s področja gozdarstva, ki omogoča načrtovanje in izvajanje vseh potrebnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov in vrst, vezanih na gozdne ekosisteme. V Sloveniji urejajo ravnanje z gozdovi v območjih Natura 2000 naslednje zakonske podlage:

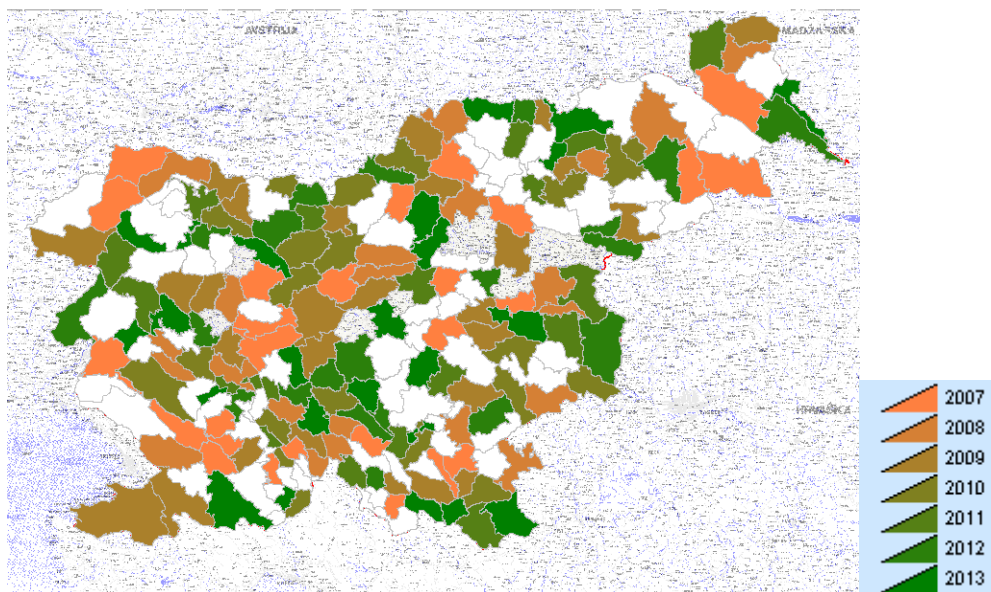
- Zakon o gozdovih (1993) z vsemi spremembami in dopolnitvami in z vključenim Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (2007).
- Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (1998) z vsemi spremembami in dopolnitvami in vključno s pravilnikom iz leta 2008 podrobno določa, kako se upravljavski načrti za gozdove v območjih Natura 2000 integrirajo v obstoječe gozdnogospodarske in gozdnogojitvene načrte.
- O statutarnem, administrativnem in pogodbenem varstvu in splošno o ekološkem omrežju Naturi 2000 govori Zakon o ohranjanju narave (2004).

Na Češkem imajo zelo podobno zakonsko shemo kot v Sloveniji, vse ostale analizirane države gozdnega prostora v območjih Natura 2000 nimajo ločenega od ostalih območij Natura 2000 glede zakonskih določil. V Franciji imajo vsa zakonska določila zbrana v Zakonu o okolju, v Nemčiji so večinoma vsa zakonska določila različna po deželah, v Litvi imajo administrativne ukrepe in pogodbeno varstvo odrejeno s statutom, v Španiji pa imajo določila o gozdarstvu integrirana predvsem v kmetijska zakonska določila.

7.1.4.3 Upravljavski načrti

Slovenija je država z bogato zgodovino upravljavskih načrtov v gozdovih – pravzaprav gozdnogospodarskih načrtov. V Jugoslaviji je bil leta 1947 sprejet Zvezni zakon o gozdovih, ki je predvidel obveznost izdelave gozdnogospodarskih načrtov za vse gozdove

ne glede na lastništvo. Prvi gozdnogospodarski načrti območij za vseh 14 gozdnogospodarskih območij so bili izdelani za obdobje 1971-1980 in odtlej se izdelujejo oziroma obnavljajo načrti na vsakih 10 let. Naslednji sprejem območnih gozdnogospodarskih načrtov je predviden za leto 2011. Načrti GGE, v katere so integrirani ukrepi za doseganje varstvenih ciljev za obdobje naslednjega poročila Evropski komisiji, pa se sprejemajo v obdobju od leta 2007 do leta 2013 (slika 18). V legendi so označena leta sprejema načrta. Z belo barvo so označeni načrti GGE, po katerih se ukrepi vključijo v načrte območij za leto 2011 (Bibič, 2007).

Slika 18: Pregled načrtov GGE za doseganje varstvenih ciljev (Bibič, 2007).

Gozdnatost posamezne analizirane države članice, pomembnost gozdov in lesa kot surovine v ekonomski nacionalni shemi ter razvitost naravovarstva se kaže tudi v izdelovanju upravljavskih načrtov. Slovenija je bolj izjema kot pravilo, saj imajo le redke države tako popolne podatke gozdne inventure. Na Češkem in v Litvi so za vse gozdove že pred vključitvijo v projekt Natura 2000 izdelovali obvezne upravljavske načrte; v Franciji, Italiji in Nemčiji za nekatere gozdove. V Španiji so jih izdelali za nekatere gozdove, vendar jih niso izdelovali obvezno.

V Franciji je situacija podobna kot v Sloveniji. Upravljavski načrti so izdelani in povezani z obstoječimi gozdnimi upravljavskimi načrti. V Litvi in Nemčiji so upravljavski načrti izdelani, in sicer kot posebni upravljavski načrti za območja Natura 2000, v katerih je gozd obravnavan kot posebna komponenta. Na Češkem in v Španiji še niso bili izdelani. Nameravajo jih povezati z obstoječimi gozdnimi upravljavskimi načrti. V Italiji je prisotna različnost po regijah.

Nedavne spremembe v načinu gospodarjenja z gozdovi, ki so sedaj vključeni v območja Natura 2000, je večina analiziranih držav opisala kot spremembe le na nekaterih področjih. V ponazoritev so zanimivo navedene spremembe spraševanke iz Litve: prepoved gozdarskih aktivnosti, omejitev gospodarjenja z gozdom in dodatni nadzor. Morda ob teh spremembah pomislimo, da gre pri Naturi 2000 za restriktivne mehanizme varovanja. Vendar Natura 2000 ni sistem strogih naravnih rezervatov, ki bi izključeval vse človekove dejavnosti. Na območjih Natura 2000 moramo poudariti trajnostno gospodarjenje v ekološkem, družbenem in ekonomskem smislu. Morda spraševanka iz Litve razmišlja drugače zaradi dosedanjega načina gospodarjenja z gozdovi. Dejstvo pa je, da Natura 2000 prinaša spremembe – v kolikor spremembe v gospodarjenju z naravnimi viri ne bi bile potrebne, tudi ekološko omrežje ne bi bilo potrebno.

7.1.4.4 Spremembe v gospodarjenju z gozdovi

V Litvi je opisan način novega gospodarjenja z gozdovi Natura 2000 z nastalimi pomembnimi spremembami glede gozdarskih aktivnosti v smislu prepovedi, omejitev gospodarjenja z gozdovi in dodatnega nadzora. V Španiji je spraševanka ocenila, da do sprememb ni prišlo, vendar svoje ocene ni komentirala. Ena izmed možnosti je, da v preteklosti v državi morda ni bilo velikega poudarka na gozdu in gozdnih habitatih zaradi nizke gozdnatosti. Drugo možnost vidimo v še ne prav jasni shemi novega gospodarjenja. V ostalih analiziranih državah (Češka, Francija, Italija in Nemčija) so spraševanci ocenili, da je prišlo do nekaterih sprememb v gospodarjenju z gozdovi, spraševanec iz Češke jih je tudi navedel in sicer glede vrstne sestave, območja habitatov in zaželenega bolj blagega načina gospodarjenja. Ugotovitve glede sprememb gospodarjenja nam pričajo o tem, da do določenih sprememb zagotovo bo prišlo. Z njimi se bo vsaka država članica soočala drugače, saj so bila tudi do sedaj gospodarjenja z gozdovi različna.

V Sloveniji bi opisali nov način gospodarjenja z gozdovi s spremembami na nekaterih področjih. Verjetno do večjih sprememb v sedanjem gospodarjenju z gozdovi ne bo prišlo. Kot je bilo že omenjeno, je Slovenija država z visoko gozdnatostjo, bogato tradicijo gozdnogospodarskega načrtovanja in tudi bogato zgodovino naravovarstva. Spremembe bodo nastale predvsem zaradi novih usmeritev in omejitev v gozdnogospodarskih načrtih. Na primeru gozdnogospodarskega načrta GGE se bodo nove omejitve oziroma usmeritve integrirale v njegovo vsebino in sicer v funkcije gozdov in njihovo ovrednotenje, intenzivnost in cilje gospodarjenja z gozdom in gozdnim prostorom, usmeritve za doseganje ciljev, ukrepe in načine njihove izvedbe po osnovnih načrtovalnih enotah gozdnega prostora, vključno z določitvijo največjega možnega poseka in v usmeritve za gospodarjenje s posamičnim gozdnim drevjem in skupinami gozdnega drevja zunaj naselij.

V analiziranih državah smo ugotavljali nove usmeritve in omejitve za lastnike gozdov. V Italiji ugotavljajo nove usmeritve na področjih intenzivnosti gospodarjenja, terminske omejenosti sečnje, omejenega dostopa in sodelovanja s pristojnimi institucijami. V Franciji ugotavljajo podobno kot v Italiji; nove usmeritve vidijo tudi v prostorski omejenosti sečnje, nove omejitve pa vidijo v gradnji gozdnih vlak. Pojasnili so, da v Franciji ni bilo potrebnih večjih omejitev, saj je bilo varovanje že doseženo s pogodbenim varstvom. Na Češkem in v Nemčiji ni novih usmeritev ali omejitev na omenjenih področjih, nove usmeritve se pojavljajo le na področju sodelovanja s pristojnimi institucijami. Nove usmeritve so v Litvi na področju prostorske omejenosti sečnje in sodelovanja s pristojnimi institucijami, nove omejitve vidijo na mnogih področjih, in sicer na področju intenzivnosti gospodarjenja, terminske omejenosti sečnje, omejenega dostopa, spravila in transporta gozdnih lesnih sortimentov ter gradnje gozdnih cest in vlak. V Litvi je ob mnogih novih omejitvah čutiti, da se bodo lastniki gozdov spopadali z velikimi spremembami – v nasprotju s slovenskimi lastniki gozdov. V Španiji so nove usmeritve navedene na področju sodelovanja s pristojnimi institucijami; na področju omejenega dostopa ni sprememb, na vseh ostalih področjih vidijo nove omejitve. Pojasnili so, da je še vedno zgodaj za pojasnila o novih omejitvah oziroma usmeritvah, ker gozdni upravljavski načrti do sedaj še niso bili izdelani v Kataloniji. Zopet se pojavi Katalonija v odgovoru, čeprav je bilo vprašanje postavljeno za državno raven.

V Sloveniji lahko ugotovimo, da je vprašanje malo bolj kompleksno. Glavni dejavnik je lastniška struktura gozdov v območjih Natura 2000. V javnih gozdovih se bodo spremembe lažje integrirale kot v privatnih gozdovih. To vpliva na dojetje novih usmeritev oziroma omejitev za lastnike gozdov. Veliko število lastnikov gozdov se dejstva, da so lastniki gozdov, sploh ne zavedajo in jim ni mar za gospodarjenje v svojih gozdovih. Po drugi strani so vsa področja novih omejitev oziroma usmeritev za lastnike gozdov in različna gozdarska izvajalska podjetja lahko sporna, saj vplivajo na njihovo gospodarjenje z gozdovi in dohodek iz gozda. Od področij novih usmeritev in omejitev bi izpostavili predvsem večje sodelovanje s pristojnimi institucijami kot novo usmeritev, gradnjo gozdnih cest in vlak pa kot novo omejitev.

7.1.4.5 Monitoring in kazalci

Golob (2006) navaja, da so za izvajanje monitoringa v območjih Natura 2000 v državah članicah razvili različne metode, ki jih lahko združimo v dve skupini: v celovit monitoring za celotno državo (Švedska) in v monitoring, ki je integriran v načrtovalski proces in je praviloma povezan s posameznimi območji Natura 2000 (Slovenija).

V Sloveniji je potekal monitoring nekaterih vrst že v preteklosti, vendar bo potrebno monitoring številnih vrst in habitatnih tipov na območjih Natura še vzpostaviti. Rok za vzpostavitev monitoringov s potrebnimi jasnimi kazalci je določen najpozneje do leta 2010. Integracija monitoringa v Sloveniji bo počasna in postopna glede na veliko število vrst in habitatov na eni strani ter kadrovske in finančne usmeritve na drugi strani. Soočamo se tudi z dilemo, ali je resnično potreben neposredni monitoring posameznih vrst, ki je vsebinsko vprašljiv in zajema zajeten del finančnih sredstev namenjenih za projekt Natura 2000. Zaradi navedenih razlogov pojasnjujejo, da bo v začetnih fazah smiselno ugotavljati stanje nekaterih vrst prek posrednih kazalcev (Bibič, 2007).

Kazalci za monitoring so v Sloveniji določeni in jasni. Najpomembnejši kazalci za monitoring stanja ohranjenosti gozdnih habitatnih tipov in habitatov vrst so površina, drevesne vrste, razvojne faze, habitatno in odmrlo drevje, za nekatere vrste pa tudi grmovna in zeliščna vegetacija, gozdni rob in mravljišča, vodne razmere oziroma mokrišča in zagotavljanje miru oziroma bioritma v gozdu. Kombinacija teh kazalcev je zelo pomembna in je za različne vrste in habitatne tipe tudi zelo različna (Golob, 2006). Bibič (2007) navaja, da je za gozdne habitatne tipe monitoring mogoče izvajati v okviru obstoječega monitoringa gozdov (preglednica 15).

Preglednica 15: Monitoring kazalcev stanja gozdnih habitatnih tipov v Sloveniji (Bibič, 2007).

Monitoring kazalcev stanja gozdnih habitatnih tipov	EU koda	Monitoring	Monitoring poteka
Barjanski gozdovi	91D0	monitoring gozdov	da
Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	91I0	monitoring gozdov	da
Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>))	91K0	monitoring gozdov	da
Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	91L0	monitoring gozdov	da
Javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih	9180	monitoring gozdov	da
Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	9410	monitoring gozdov	da
Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja mehkolesna loka (<i>Alnus glutinosa</i> in <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>))	91E0	monitoring gozdov	da
Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (<i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> in <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> ali <i>Fraxinus angustifolia</i>), vzdolž velikih rek (<i>Ulmion minoris</i>)	vklju- čen v 91E0	monitoring gozdov	da

Analizirane države so bile leta 2006 (leto izpolnjevanja ankete) ravno tako kot Slovenija v pripravljalnem obdobju območij, o vpeljavi monitoringov za območja Natura 2000 najbrž še ni bilo veliko govora. Nekatere analizirane države so imele vpeljan monitoring za določene habitate in vrste že prej, posledično so imele izdelane tudi kazalce za monitoring.

Primer take države v naši analizi je Litva. V Nemčiji so se takrat že dogovarjali in določili jasne kazalce, vendar še niso bili vpeljeni v monitoring. V Italiji so bili kazalci ravno v fazi razvijanja, na Češkem, v Franciji in Španiji kazalci še niso bili dogovorjeni in definirani.

V Sloveniji in na Češkem poteka monitoring gozdov v več kot 2/3 gozdov, vključenih v območja Natura 2000. V Sloveniji v gozdovih Natura 2000 izvajamo monitoring, ki je integriran v načrtovalski proces in je vezan na gozdnogospodarske načrte. V Franciji in Litvi je izvajan v manj kot 2/3 gozdov Natura 2000. V Nemčiji, Italiji in Španiji v letu 2006 monitoringa še niso izvajali, vendar je bilo izvajanje predvideno v kratkem.

V EU so septembra 2006 ugotovili stanje glede monitoringa (Walder in Schnell, 2006): temeljno razumevanje principa monitoringa stanja so države dobro razumele. Poročila o implementaciji vsakih šest let EU so nekakšen pogon za monitoring. Večinoma so že vse države članice pričele načrtovati nacionalni monitoring. Skoraj vse države do septembra 2006 niso našle primernih finančnih sredstev za monitoring. V Sloveniji je bilo analizirano, da smo se glede finančnih sredstev za monitoring dobro znašli (Walder in Schnell, 2006).

7.1.4.6 Finančni sistem

Potrebe po finančnih virih so pri osnovanju tako velikega projekta različne glede na različna področja in različne vrste ukrepov varstva narave. Še posebej v začetku projekta je bil velik del finančnih sredstev namenjen administrativni upravi, potem pa se z zmanjšanim deležem administrativnih postopkov in s pričetkom implementacije preusmeril velik del sredstev na različne ukrepe in monitoring. Bibič (2007) navaja, da smo del ukrepov, ki so bili izvajani že pred projektom Natura 2000, financirali iz obstoječih finančnih virov, kot je na primer Program 1505 – Pomoč in podpora ohranjanju narave. Finančni viri za območja Natura 2000 izhajajo iz Strukturnih skladov (Evropski socialni sklad (ESS) in Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)), iz Kohezijskega sklada, Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), Evropskega sklada za ribištvo (ESR), Sedmega okvirnega raziskovalnega programa (RP7), Cilja 3 - evropsko teritorialno sodelovanje (pobuda Skupnosti), itd. Za povečan obseg izvajanja monitoringa ohranjenosti narave in za izvajanje neadministrativnih ukrepov varstva narave je potrebno posebej omeniti za Slovenijo zelo pomembna projektna sredstva iz programa LIFE +. Ta je najobsežnejši od finančnih virov za monitoring in »bo za Slovenijo predvidoma obsegal dodatnih 2 do 2,5 milijona € letno k sredstvom iz državnega proračuna« (Bibič, 2007: 32).

Z implementacijo Nature 2000 se poudarek preusmeri predvsem na gospodarjenje, ki je v veliki meri povezano s kadri in finančnimi sredstvi. V nekaterih državah članicah (v Italiji in Španiji od analiziranih držav) menijo, da je namenjenih premalo finančnih sredstev za

Naturo 2000 iz EU. Poleg tega bi morala biti zagotovljena tudi zadostna finančna sredstva iz strani države, vendar v analizi šestih držav članic vidimo, da je to še večji problem; v štirih od šestih držav menijo, da je sofinanciranje s strani države velik problem. V Direktivi o habitatih in Direktivi o pticah je nekaj nejasnosti o tem, kdo naj bi financiral projekt Natura 2000 in v kolikšni meri. Tako lahko vidimo v prihodnosti največji izziv v oblikovanju primernega finančnega sistema Nature 2000, saj bo le tako lahko trajno omogočen princip ekološkega omrežja Natura 2000. To potrjuje tudi komentar spraševanke iz Španije: *»Največji problem je v finančnem sistemu, ker še ni definiran«*.

Na evropski ravni je za Naturo 2000 pomemben finančni instrument za okolje LIFE +. Sestavljajo ga trije deli: LIFE + Narava in biotska raznovrstnost, LIFE + Okoljska politika in upravljanje in LIFE + Informacije in obveščanje (Miller in Kettunen, 2007). Predvsem LIFE + Narava in biotska raznovrstnost zagotavlja sredstva za sofinanciranje, določitev in upravljanja območij, za obnovo uničenih predelov in razvoj novih upravljaljskih tehnik.

Pomembno je doseganje ravnotežja med varstvom narave, ekonomskimi vidiki rabe zemlje in predvsem pravicami lastnikov gozdov. V ekološkem omrežju Natura 2000 se naravi prijazno gospodarjenje še celo spodbuja. Le v nekatera območja, ki so z vidika varstva narave zelo občutljiva, človekovo poseganje ni dovoljeno oziroma je to poseganje pogojno. Za posege v teh območjih se naredi presoja vplivov na živali, rastline ali habitate. Omejitve torej veljajo le v primeru, da presoja pokaže negativen vpliv posega na živalsko, rastlinsko vrsto ali habitat. Tam nastanejo območja strogih omejitev in lastniki gozdov so upravičeni do nekaterih nadomestil. V nekaterih analiziranih državah (Francija, Litva in Španija) lastniki gozdov niso zadovoljni z nadomestili oziroma s subvencijami za območja, kjer so omejitve stroge.

Lastniki gozdov v Sloveniji so upravičeni do subvencij za nadaljevanje gospodarjenja, ki temelji na sonaravnih, trajnostnih in mnogonamenskih temeljih. V 12. členu Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (2008) se ukrepi delijo na gozdnogojitvena dela, varstvena dela v gozdovih in skupinah gozdnega drevja ter posamičnega gozdnega drevja zunaj naselij, vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih živali, varstvo pred zavarovanimi zvermi, semenarstvo v gozdarstvu, sanacijo gozda, obnovo gozda na pogorišču in obnovo po naravni ujmi, kalamitetah in epifitocijah poškodovanega gozda, vzdrževanje gozdnih cest, premeno v zasebnih gozdovih, gradnjo gozdnih cest in gozdnih vlak ter pripravo gozdnih vlak in investicije v drevesnice za pridelovanje sadik gozdnega drevja, vlaganja za izboljšanje pogojev pridobivanja in trženja gozdnih proizvodov in začetek dejavnosti združenj lastnikov gozdov, nastalih na podlagi pogodbe ali zakona. Sofinanciranje, nadomestila in subvencije se računajo glede na stopnjo poudarjenosti funkcij (prva, druga in tretja stopnja). V 12. in

12. a členu so omenjena tudi območja Natura 2000. Za ukrepe v okviru Natura 2000 se štejejo aktivnosti določene v 12. členu tega pravilnika, ki se izvajajo načrtovano zaradi ohranitve objektov Natura 2000 v ugodnem ohranitvenem stanju. Višino financiranja ali sofinanciranja določa Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (2008).

V Sloveniji je potrebno izpostaviti pomanjkljivost Nature 2000 na finančnem področju. Lastnikom gozdov ni zagotovljenih ustreznih nadomestil za prilagojeno gospodarjenje v območjih Natura 2000. Sistem nadomestil je izdelan v Zakonu o ohranjanju narave (2004), vendar se nekateri ukrepi v praksi še ne izvajajo (na primer pogodba o varstvu, pogodba o skrbništvu). Po Zakonu o dohodnini (2006) se po 26. členu dohodnine ne plača iz dohodkov iz naslova kmetijsko okoljskih in gozdno okoljskih plačil, plačil v okviru Natura 2000 in plačil, vezanih na Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike in plačil za dobro počutje živali ter podpor za neproizvodne naložbe, v zvezi z opravljanjem osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, kot je določena v 69. členu tega zakona.

V analiziranih državah so lastniki gozdov večinoma upravičeni do nadomestil in/ali subvencij zaradi omejitev pri gospodarjenju, v Španiji in Franciji so lastniki gozdov opravičeni davka za njihove gozdove Natura 2000. Spraševanec iz Francije je edini podal višino subvencij v obliki denarne vrednosti. Tako se višine subvencij gibljejo od 100 do 10000 €/ha. V Litvi je načrt nadomestil legalno potrjen, vendar ga še ne izvajajo. Na tem področju se ponovno izrazi problematika finančnega sistema; finančnih sredstev ni dovolj.

Zanimivo je, da Slovenija, ki naj bi imela vzpostavljen kar dober finančni sistem projekta Natura 2000, nima jasno rešene problematike nadomestil za spremenjen način gospodarjenja v območjih Natura 2000. Morda je tukaj viden odsev sonaravnega, mnogonamenskega in trajnostnega gospodarjenja in dejstva, da se v Sloveniji ne bo bistveno spremenilo gospodarjenje v gozdovih Natura 2000.

7.1.5 Vključenost javnosti in njihova participacija

Javna ozaveščenost, da so evropski gozdovi in njihova ohranjenost ključnega pomena za ohranjanje življenja in glavni izziv za naše in prihodnje generacije, narašča in je tudi pomemben del nacionalnih programov gozdov. S tem, ko gozd postane večnamenski in s pojavom ostalih deležnikov v prostoru narašča vloga gozda in posledično tudi gozdarstva v prostoru. Tudi v gozdovih ekološkega omrežja Natura 2000 je zelo pomembna vloga javnosti. Na začetku osnovanja ekološkega omrežja je javnost ponekod tudi močno

nasprotovala Naturi 2000. Vzpostavljeni so bili komunikacijski projekti za izboljšanje komunikacije z ostalimi deležniki v prostoru. V Sloveniji je v okviru projekta nastala brošura: Komunikacijska podpora Naturi 2000 v Sloveniji 2006-2007 (Ogorelec, 2007).

Ogorelec (2008) navaja, da je bila na ravni EU narejena raziskava o poznavanju Nature 2000. Najbolje jo poznajo v Bolgariji, kjer 45 % vprašanih pravi, da vedo kaj pomeni, sledi Finska z 29 %. Slovenija je na odličnem tretjem mestu z 20 %. Evropsko povprečje je za polovico slabše od našega. V Avstriji je enako evropskemu povprečju. Pri naših zahodnih sosedih Naturo 2000 pozna manj kot vsak stoti – Italija je postavljena na zadnje mesto v EU. V Sloveniji je nadaljnja četrtina (26 %) za Naturo 2000 že slišala, a ne vedo kaj pomeni, 53 % pa jih pravi, da zanjo še niso slišali (evropsko povprečje je kar 80 %).

Splet, tisk in osebna komunikacija so najbolj običajni in pogosti načini informiranja javnosti o projektu Natura 2000 tako v analiziranih državah kot tudi v Sloveniji. Televizija in radio v Sloveniji še posebej v zadnjem času ekološkega omrežja Natura 2000 ne omenjata pogosto, podobno je v analiziranih državah. Walder in Schnell (2006) navajata, da je velika težava za uspeh Nature 2000 pomanjkljivo znanje javnosti, ki naj bi s svojim interesom in podporo pomenila politični pritisk za implementacijo. Iz tega lahko sklepamo, da v EU niso načini informiranja dovolj ustrezni in dovolj pogosti. Nekaj več govora je o Naturi 2000 je najbrž v državah kandidatkah, ki čakajo na vstop v EU.

Svetovni splet je prava zakladnica podatkov o Naturi 2000 – veliko podatkov, analiz, primerjav, pomembne literature in opisov različnih dogodkov je možno najti, tako na slovenski kot na evropski ravni. Težava se pojavi, če želimo priti do točno določenih konkretnih podatkov o gozdovih in Naturi 2000. Večina podatkov je splošnih in opisnih.

Ostali načini informiranja, ki so pomembni v Sloveniji, so zagotovo različna srečanja med vladnimi organizacijami in deležniki, na primer ZGS in lastniki gozdov, različne izobraževalne delavnice, posveti, projekti na temo Natura 2000, ipd., večinoma na lokalni ravni oziroma za konkretno območje Natura 2000. Pomemben vir informacij so tudi informacijske table, ki so postavljene ob naravnih znamenitostih in mnogih zanimivostih Nature 2000 v Sloveniji.

Javni dostop in obisk po Zakonu o gozdovih (1993) v Sloveniji nista omejena. Na določenih območjih so poti označene in zaželeno je, da se ljudje ravna po teh poteh. V gozdovih Natura 2000 so označene nekatere gozdne poti, bolj uveljavljene pa so označene gozdne poti v gorskem svetu, ki tudi je del Nature 2000 (Pečnik, 2004). V Sloveniji je prepovedan vstop v gozd le v pragozdni ostankih, kamor lahko stopijo le pooblašeni

raziskovalci. Vendar je tudi okoli pragozdnih ostankov poskrbljeno za obisk – z informativnimi tablami in potjo, ki je speljana okoli pragozdnega ostanka.

Primerjava med Slovenijo in analiziranimi državami kaže, da je v analiziranih državah nekoliko več površine gozdov, kjer javni dostop in obisk nista zaželeni ali celo prepovedana. Vsekakor pa javni dostop in obisk večinoma nista omejena (Češka, Francija, Nemčija), razen v Italiji, kjer je spraševanec navedel, da sta javni dostop in obisk omejena povsod. Morda je bilo vprašanje zastavljeno nekoliko nejasno. V Nemčiji in na Češkem nimajo določenih posebnih con, kjer so obiski dovoljeni in vodeni, v Litvi je situacija ravno obratna, na več kot 2/3 površine gozdov Natura 2000 imajo določene posebne cone, kjer so obiski dovoljeni in vodeni. Dostop in obisk sta prepovedana na manj kot 1/3 površine v vseh analiziranih državah razen na Češkem in v Španiji. Na Češkem dostop v gozdove Natura 2000 ni prepovedan, v Španiji je prepovedan na več kot 1/3 in manj kot 2/3 gozdov Natura 2000. Verjetno so to posledice preteklega gospodarjenja z gozdovi, ki se odražajo tudi v gospodarjenju z gozdovi, ki so sedaj vključeni v območja Natura 2000.

7.1.6 Mnenje o učinkovitosti območij Natura 2000

V večini držav EU je poudarjeno nacionalno ekološko omrežje, le nekaj držav članic je sodelovalo čezmejno. Walder in Schnell (2006) poročata, da se je Slovenija zavzemala za čezmejno sodelovanje v veliko primerih z ozirom, da je proces prinašal velike težave. Primer čezmejnega sodelovanja je avstrijski del reke Mure, ki predstavlja mejo med Slovenijo in Avstrijo. Avstrija je določila to območje Natura 2000, preden je Slovenija določala svoja območja. Ker naravne meje ne potekajo po političnih mejah, je tudi Slovenija določila drugi del reke Mure v območja Natura 2000.

Pri sami implementaciji direktiv Nature 2000 je bilo v začetku pomembno preučevanje okoljskih politik zaradi nacionalne ureditve in zahtev EU. Kompleksnost tematike in na določenih točkah pomanjkljivo znanje se je kazalo skozi dožemanje ekološkega omrežja in določanje območij Nature 2000. Walder in Schnell (2006) v posameznih državah članicah ugotavljata status implementacije Nature 2000. Ponekod povezanost območij ni prišla do izraza, saj niso razumeli koncepta ekološkega omrežja in čezmejnega sodelovanja, na primer na Finskem in v Grčiji. V Italiji in na Češkem je bilo izrazito pomanjkanje komunikacije med pristojnimi organizacijami. Veliko držav pri določanju omrežja Natura 2000 ni upoštevalo povezanosti območij, na primer na Poljskem in v Španiji.

Zgornja dejstva nam pričajo o tem, da so države članice skozi implementacijo le s težavo ugotavljale naravovarstven pristop oziroma naravovarstveno učinkovitost Nature 2000. Ekološko omrežje je v začetku predstavljalo za nekatere nove zaposlitve, za nekatere

omejitve, na primer za nekatere fizične osebe, ki so odvisne od dohodka iz gozda. Za nekatere je predstavljala Natura 2000 dodatni pogoj za vstop v EU, za druge spet razvoj in nove priložnosti. Na pomen ekološkega omrežja kot naravovarstvenega orodja za ohranitev »zelenih«¹ otočkov je opozarjal predvsem strokovni kader.

Analizirane države so ocenile naravovarstven pristop območij Natura 2000, v katerih prevladujejo gozdovi, z ocenami od štiri do sedem na deset stopenjski lestvici. Razlogi za presenetljivo nizko oceno naravovarstvenega pristopa so verjetno v dojemanju ekološkega omrežja kot nekakšnega vsiljivega tujka v državi članici zaradi prisotnosti prilagoditvenih pritiskov, kompleksnosti tematike in pomanjkljivega znanja v določenih točkah, nerazvitega finančnega sistema, pomanjkanja finančnih sredstev in administrativnih struktur, kritične javnosti in ostalih deležnikov v gozdnem prostoru, ki so zaradi pomanjkanja informacij sprejeli projekt Natura 2000 z neodobravanjem in strahom pred novimi omejitvami in dodatnim delom glede administracije.

7.1.6.1 Francija

V Franciji so ocenili naravovarstveni pristop omrežja Natura 2000 v gozdovih z najnižjo oceno štiri. Sprašujemo se, ali bi bila ocena drugačna, če bi ocenjevali naravovarstveni pristop Nature 2000 na celotni površini države. Za gozdarstvo in gozdove Natura 2000 so bila izdana različna navodila in velikanska vrednost teh navodil je, da lastnike gozdov in druge deležnike na poljudni način podučijo o gospodarjenju z gozdovi na naravovarstveno in ekonomsko učinkovit način. Zelo pomembno je tudi, da so organizacije gozdnih lastnikov sodelovale pri kompilaciji navodil za gospodarjenje v Natura 2000 območjih, kar povzroči veliko sprejemanje Nature 2000 pri ključnih deležnikih (Natura 2000 and forests ..., 2003). V obrazložitvi ocene je spraševanec napisal, da imajo zaradi izbire pogodbenega varstva od ohranitvenih ukrepov in procesa od spodaj navzgor z lokalnim osredotočenjem težave s časovno shemo, z lastniki in izvajanjem ohranitvenih ukrepov. Po drugi strani se zavedajo, da se s kritično presojo njihovega varovanja Natura 2000 takoj poveča verjetnost zmanjšanja uničevanja narave.

7.1.6.2 Litva

V Litvi so pričakovano ocenili naravovarstveni pristop omrežja Natura 2000 v gozdovih z najvišjo oceno v analizi sedem. Med analizo ankete iz Litve smo zaznali, da je zelo dobrodošel mehanizem ohranjanja narave v državi – za razliko od ostalih analiziranih držav. V obrazložitvi ocene je spraševanka potrdila pozitiven pogled na Naturo 2000. Ugotavlja, da se bo učinkovitost pokazala v nadaljnji implementaciji, poteku ugotavljanja zahtev za implementacijo v praksi, izboljšanih seznamih območij SPA in SAC,

ocenjevanju zahtevanih načrtov in pomembnosti njihovega vpliva ter rešitvah finančnih in kompenzacijskih mehanizmov.

7.1.6.3 Češka

Na Češkem so ocenili naravovarstveni pristop omrežja Natura 2000 v gozdovih z oceno šest. Zelo dobro so sicer razumeli koncept povezanega ekološkega omrežja in ga dobro vključili v proces določevanja območij Natura 2000 na regionalni, nacionalni in internacionalni ravni. Osnovan je bil tudi državni finančni sklad, ki je namenjen za projekte Natura 2000. Presenetljivo nizko oceno ugotavljamo zaradi pregledane strokovne literature, ki ne navaja večjih težav v določevanju in vzpostavljanju ekološkega omrežja Natura 2000 na Češkem. V obrazložitvi ocene navajajo, da je učinkovitost odvisna od sodelovanja med naravovarstvenimi institucijami in lastniki gozdov. V prihodnosti morajo biti ti odnosi morajo mnogo bolj intenzivni.

7.1.6.4 Italija

V Italiji so naleteli na težave glede določevanja in vzpostavljanja ekološkega omrežja, še posebej zaradi različnih regijskih interesov (centralne in južne regije). Čutiti je, da Italija morda ni ravno naklonjena osnovanju ekološkega omrežja; že prenos direktiv Natura 2000 v nacionalno zakonodajo ni bil primeren (Walder in Schnell, 2006). V Italiji je tudi velik delež gozdov Natura 2000, ki predstavljajo območja, kamor je človek posegal, da je dosegel nekakšno ekološko ravnovesje (Natura 2000 and forests..., 2003). Zato bodo ti gozdovi dober primer učinkovitosti gospodarjenja z območji Natura 2000. Učinkovitost ekološkega omrežja Natura 2000 v gozdovih je nizka, ker so v mnogih primerih območja Natura 2000 v Italiji še vedno le na papirju, praktični del na terenu še ni aktiven. Problematična točka sodelovanja med regijami je bila tudi določitev ohranitvenih ukrepov. Ocena naravovarstvenega pristopa omrežja Natura 2000 v gozdovih Italije je šest.

7.1.6.5 Nemčija

V Nemčiji so ocenili naravovarstveni pristop omrežja Natura 2000 v gozdovih z oceno šest, kajti za reševanje ostaja še mnogo problemov glede implementacije, čeprav je to novi in ključni instrument naravovarstva. Težave pri projektu Natura 2000 v Nemčiji se pojavljajo tudi na administrativnih področjih. Pristojnost varstva narave v Nemčiji imajo regijske uprave, kar je vidno v različnih zakonskih določilih in predpisih, v odnosih z lastniki gozdov in z ostalimi deležniki ter v sami različni implementaciji Nature 2000 v različnih regijah. Kljub temu njihova shema deluje; čutiti je pozitiven pridih Nature 2000. Spraševanec je verjetno v svojih odgovorih opisoval le Bavarsko. Če pogledamo celotno

državo, je približno pol dežel (*Länder*) že začelo z statutarnimi in administrativnimi postopki, ki so povezani z gospodarjenjem z gozdovi Natura 2000 (Natura 2000 and forests ..., 2003).

7.1.6.6 Španija

Oceno pet za naravovarstven pristop Nature 2000 in njenih gozdov so argumentirali, da je zgodaj za podajanje ocene naravovarstvenega pristopa Nature 2000 in njenih gozdov, ker Nature 2000 v Španiji še niso začeli izvajati. Razlog za odlog so bile posamezne regije. V nekaterih so že uzakonili gozdne upravljalvske načrte za Naturo 2000, ostale regije jih še bodo (Natura 2000 and forests ..., 2003). Če smo v naši analizi videli samo regijo Katalonijo, potem podajamo še dve regiji v ponazoritev (Natura 2000 and forests ..., 2003). Natura 2000 v primeru gozdov Valsain v regiji Segovia v obstoječe gospodarjenje z gozdovi ni prinesla veliko sprememb – večnamensko in trajnostno gospodarjenje je bilo že prej uveljavljeno. V območju Alduide v regiji Navarra je Natura 2000 povzročila pomembne spremembe v gospodarjenju z gozdovi. Preteklo gospodarjenje je bilo preveč izkoriščevalsko v ekonomskem smislu. Regije v Španiji se glede Nature 2000 zelo razlikujejo.

7.1.6.7 Slovenija

Naravovarstveni pristop Nature 2000 in njenih gozdov v Sloveniji bi mi ocenili z vidika panevropskega ekološkega omrežja Natura 2000 z oceno osem, in sicer zaradi odličnega principa povezanosti območij, vendar po drugi strani preveč administrativnega dela in posledično porabe in pomanjkanja finančnih sredstev. Zavedamo se, da seveda brez takšnega administrativnega pristopa pač ne gre. Z vidika slovenskega ekološkega omrežja bi ocenili naravovarstveni pristop Nature 2000 in njenih gozdov z nižjo oceno, morda 6, saj je v Sloveniji glede na bogato zgodovino varstva narave in gozdnogospodarskega načrtovanja manj potrebno vlagati dodatno energijo v že obstoječe strukture. Slovenija se je prav tako soočala z nekaterimi težavami kot je na primer prilagoditveni pritisk – v relativno kratkem času smo morali določiti območja Natura 2000, do vstopa v EU. Soočali smo se z nekaterimi strokovnimi problemi in dilemami; javnost je bila zaskrbljena zaradi neznanja; finančnih sredstev ni bilo veliko, čeprav smo se znašli; problem je še vedno v nadomestilih za omejeno gospodarjenje zaradi vključenosti na primer gozdov v območja Natura 2000. Z večjimi problemi se nismo soočali.

7.2 SKLEPI

Na osnovi analize, ki smo jo izvedli s pomočjo ankete o Naturi 2000 in s pomočjo študija strokovne literature, lahko podamo naslednje sklepe:

- Hipotezo, da so pristopi pri določanju območij Natura 2000 v gozdnem prostoru držav članic različni, potrdimo. Čeprav v analiziranih državah določevanje gozdnih območij Natura 2000 ni potekalo ločeno od negozdnih habitatnih tipov in so bili evropsko pomembni gozdni habitatni tipi in njihova stopnja ohranjenosti vnaprej določeni, so bili pristopi pri določanju različni zaradi različne integracije direktiv v nacionalno zakonodajo. Ugotovili smo, da je kompleksnost tematike visoka, poleg tega se pojavlja v določenih točkah tudi pomanjkljivo znanje. Različni prilagoditveni pritiski države ob vstopu v EU so prav tako vplivali na pristope pri določanju. V razloge zajemamo tudi različno bogate zgodovine naravovarstva in gozdarstva, različne gozdnatosti in različne ohranitvene ukrepe v analiziranih državah. Države članice so se soočale tudi z različno razvojno stopnjo finančnih sistemov pri določanju območij Natura 2000.
- Hipotezo, da je delež gozdov Natura 2000 v državah članicah različen, potrdimo. Različna gozdnatost, različen delež evropsko pomembnih gozdnih habitatnih tipov in različna ohranjenost teh tipov v analiziranih državah so osnovni razlogi za potrditev hipoteze. Poleg teh so vplivali na različen delež gozdov Natura 2000 v analiziranih državah tudi vsi razlogi za potrditev zgornje hipoteze.
- Hipotezo, da države članice za gozdove v območjih Natura 2000 izdelujejo posebne upravljalvske načrte, zavrnamo. V nekaterih državah članicah obstaja koncept izdelave upravljalvskih načrtov za gozdove Natura 2000 v sklopu že obstoječih gozdnih upravljalvskih načrtov (na primer Slovenija – gozdnogospodarski načrti), v drugih izdelujejo posebne upravljalvske načrte za območja Natura 2000, v katerih je gozd obravnavan kot posebna komponenta.
- Potrdimo hipotezo, da države članice niso na enakih razvojnih stopnjah projekta ekološko omrežje Natura 2000, zato je temeljni princip čezmejnega sodelovanja, tudi na gozdnih območjih Natura 2000, omejen. Končana je bila šele prva faza v resničnem življenju omrežja Natura 2000. Šele s časom se bo pokazalo čezmejno sodelovanje pri ohranitvi habitatov, tudi pri gozdnih območjih.
- Hipotezo, da je interes držav članic za panevropsko ekološko omrežje Natura 2000 različen tudi z vidika gozdov v območjih Natura 2000, potrdimo. Vloga in pomen gozdov skozi zgodovino se kaže tudi pri ekološkem omrežju Natura 2000. Interes države za povezanost gozdnih habitatov je manjši, če je gozdnatost države manjša.
- Hipotezo, da finančni sistemi ovirajo oživitvev ekološkega omrežja Natura 2000, tudi v primeru gozdov Natura 2000, potrdimo. Dandanes ne bo nihče delal brez

plačila in tudi ne opuščal svojih lastniških pravic brez primerne nadomestila. Tako lastniki gozdov na primer lahko zahtevajo nadomestila za omejitve pri gospodarjenju. V kolikor njihova zahteva ni odobrena, je oživitev Nature 2000 problematična.

- Zavrnemo hipotezo, da bodo v državah članicah nove omejitve in usmeritve pri gospodarjenju z gozdovi strožje za lastnike gozdov v območjih Natura 2000 v primerjavi z dosedanjim gospodarjenjem. V nekaterih državah članicah, kot je na primer Slovenija, verjetno ne bo prišlo do večjih sprememb pri gospodarjenju z gozdovi. V nekaterih državah članicah bo prišlo do pomembnih sprememb, saj bodo mogli v gozdove Natura 2000 vpeljati popolnoma nove mehanizme gospodarjenja, kot je na primer izdelava upravljaljskih načrtov, kar pa vpliva tudi na lastnike gozdov, na primer v Španiji.

8 POVZETEK

Z vstopom v EU je Slovenija maja 2004 morala oddati svoje predloge za območja Natura 2000. Prilagoditveni pritisk je bil velik zaradi časovnih omejitev. Zanimalo nas je, kako poteka projekt Natura 2000 v ostalih državah članicah EU.

Zaradi podrobnejšega vpogleda v gozdarstvo in v gozdove, ki so sedaj vključeni v območja Natura 2000, smo se odločili, da naredimo anketo o Naturi 2000. Naleteli smo na kar nekaj težav. Anketa je bila zastavljena preširoko. Zajemala je veliko tematskih področij o Naturi 2000; vsako posamezno področje bi lahko presegalo obseg diplomskega dela. Anketa je bila poslana tujim strokovnjakom v 15 držav članic EU. Izpolnjene ankete smo dobili samo iz Češke, Italije, Litve, Francije, Nemčije in Španije – domnevamo, da zaradi prevelikega obsega ankete. Pri izpolnjenih anketah iz Španije in Nemčije dvomimo, da so podani podatki za celotno državo, verjetno le za Katalonijo (Španija) in Bavarsko (Nemčija). V Sloveniji smo podatke iskali sami, kar se je izkazalo za zelo zamudno opravilo. Na težave smo naleteli pri predvsem iskanju konkretnih, še posebej številčnih podatkov. Nekateri javnosti celo niso bili na voljo.

Ugotovili smo, da je Slovenija določila najvišji delež površine države za območja Natura 2000 v EU, 35,5 %. Ostale analizirane države so določile manj; povprečje vseh držav članic EU je 19 %. V Sloveniji je 43 % vseh slovenskih gozdov, vključenih v območja Natura 2000, in kar 71 % območij Natura 2000 zavzemajo gozdovi. V državah članicah je povprečje gozdov, vključenih v Naturo 2000, je okoli 56 %. Analizirane države imajo manjši delež gozdov, vključenih v Naturo 2000, razen v Nemčiji se delež giblje okoli povprečja. Slovenskemu gozdarstvu kot tudi nekaterim gozdarstvom analiziranih držav je zaupana pomembna vloga v projektu Natura 2000.

Delo v gozdovih Natura 2000 otežuje lastniška struktura, saj je v Sloveniji več kot polovica gozdov Natura 2000 (58,4 %) v privatnem sektorju, kjer lastnikov je veliko. Primerjava analiziranih držav in Slovenije je pokazala, da imajo analizirane države večji delež gozdov Natura 2000 v javnem sektorju.

Postopki vzpostavljanja projekta Natura 2000 so bili različni v analiziranih državah članicah; izpostavili bi razliko med državami s centralizirano oblastjo in z decentralizirano oblastjo regij oziroma deželno ureditvijo; večje težave so se pojavljale pri slednjih. Sedaj je večina biogeografskih regij že dokončala oblikovanje svojih seznamov območij SAC.

Prvih petnajst držav članic se je na začetku soočalo z velikimi težavami zaradi razumevanja Nature 2000, od naših analiziranih držav Francija, Italija, Nemčija in Španija.

V državah članicah, ki so se EU priključile kasneje (od analiziranih držav Češka, Litva in Slovenija), so imeli vse manj težav z razumevanjem in hitreje je potekal ves proces določevanja in vzpostavljanja ohranitvenih ukrepov. Sedaj tako v analiziranih državah kot v Sloveniji ni pomembnih težav glede razumevanja.

Temeljni ohranitveni ukrepi v gozdovih Natura 2000 so v Sloveniji gozdnogospodarski načrti, v katere smo integrirali upravljanje z gozdnimi območji Natura 2000. V analiziranih državah so prav tako zelo pomembni upravljavski načrti, gospodarjenje z gozdovi Natura 2000 se integrira v posebne upravljavske načrte Nature 2000 oziroma se upravljavski načrti območij Natura 2000 integrirajo v obstoječe gozdne upravljavske načrte. V Franciji je najpomembnejše pogodbeno varstvo, ostale analizirane države pa ostale ohranitvene ukrepe najpogosteje izvajajo v kombinaciji.

Zaradi sonaravnega, trajnostnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi pred projektom Natura 2000 v Sloveniji ne bo pomembnih sprememb oziroma strogih omejitev v gozdovih Natura 2000. V Litvi opisujejo nekatere pomembne spremembe in čeprav ostale analizirane države ne opisujejo pomembnih sprememb, bi izpostavili upravljavske načrte, ki se pred Naturo 2000 niso izdelovali v vseh analiziranih državah članicah.

Zaradi poročil, ki jih je potrebno vsakih 6 let podati Evropski komisiji, je monitoring stanja ohranjenosti obvezen. Slovenija se sooča s težavami, ali ohraniti dosedANJI monitoring ali vpeljati integralni monitoring. Ostale države so niso še vse vpeljale monitoringa na celotni površini, kazalci za monitoring so do sedaj določeni in jasni.

Največja težava, s katero se soočajo vse države članice, je finančni sistem sredstev, namenjenih za Naturo 2000. V večini držav se vsaj na enem področju pojavijo velike težave glede pomanjkanja finančnih sredstev. V slovenskem gozdarstvu so se pojavile finančne težave na primer pri izplačilu nadomestil za gozdove Natura 2000.

Mnenja o Naturi 2000 so bila deljena; v Španiji, Franciji in Italiji so do Nature nekoliko zadržani in skeptični, v Litvi in Sloveniji so jo pozdravili z odprtimi rokami. Ugotavljamo, da je Natura 2000 ključni in novi instrument naravovarstva, vendar ostaja za reševanje še mnogo problemov glede implementacije. Potreben bo čas, da ideja zaživi v resničnem strokovnem delu in v javnosti.

9 SUMMARY

On May 2004 Slovenia entered in EU. By this date we had to prepare list of potential areas for Natura 2000 sites. Pressure of adjustment was high because of the time frame. We were interested in the project of Natura 2000 and its development in other member states EU.

Due to the more detailed view in forestry and forests included in Natura 2000 we decided to carry out a survey on Natura 2000. We confronted a few problems. The survey was too widely pawned. It contained a lot of thematic fields about Natura 2000 and for any of them alone the graduation theme can be made of. Furthermore the survey was sent to foreign experts in 15 member states EU. We assume that due to its extensiveness, we got back fulfilled surveys only from Czech Republic, Italy, Lithuania, France, Spain and Germany. In surveys about Germany and Spain there is doubt whether the examinees were giving information about the whole country or only for single region or land - Catalonia (Spain) and Bavaria (Germany). It was our responsibility to find Slovenian data. We confronted some trouble. We searched for exact data, especially numerical data. Some of the data we needed was not available to the public access.

We found out that Slovenian share of country area of Natura 2000 sites was the highest in EU – 35,5 %. Other analyzed member states had determined less area; the average of all member states in EU is 19 %. Slovenia determined 43 % of forest area for Natura 2000 sites and 71 % of Natura 2000 sites is overgrown by forest. In member states the average of forests included in Natura is about 56 %. All analyzed member states have smaller percentage of forests included in Natura 2000, only in Germany the percentage is about the European average. Those facts are stating the importance of Slovenian forestry in project of Natura 2000 and also of forestry in some other analyzed member states.

Managing forests in Natura 2000 is aggravated due to the ownership structure – more than half of forests (58,4 %) in Slovenia are owned by a large number private owners and the average parcel is small. Comparison with Slovenia and analyzed states showed smaller percent of public forest ownership in Slovenia.

Establishment procedures for the project of Natura 2000 were different in analyzed states. The important fact is the difference between the states with centralized authority and states with decentralized authority (regional, land). Bigger problems appeared with last ones. Up to this time most of the biogeographic regions have already completed their lists of SAC.

In the beginning comprehension problems of Natura 2000 were a big issue for the first fifteen member states EU – France, Italy, Germany and Spain of analyzed states. In states

that joined the EU later (Czech Republic, Lithuania and Slovenia of analyzed states) there were less comprehension problems and the process of determination of sites and establishing conservation measures was faster. Now in analyzed states as well as in Slovenia there are no important problems with comprehension.

Management plans are basic conservation measures in forests included in Natura 2000 sites in Slovenia. They are integrated into existing forestry management plans. In other analyzed states management plans are also of a great importance. Forests of Natura 2000 are included either in special management plans of Natura 2000 sites or they are integrated into existing forestry management plans which also became management plans for Natura 2000 sites. Contractual measures as other conservation measures are for example essential in France. In analyzed states different contractual measures are differently implemented.

Due to the sustainable, multifunctional and close-to-nature forest management in Slovenia before implementation of Natura 2000 there will be no important changes or severe limitations in forests which are now included in Natura 2000 sites. In Lithuania there are described some important changes and although in other analyzed member states there are described no important or severe changes, we would point out management plans as an important change. In some analyzed member states there were no forest management plans made obligatory up to the project of Natura 2000.

Monitoring report must be given every six years to the European Commission. In Slovenia we are deciding whether the monitoring we already have in forests will be continued and included in the management plans or the integral monitoring should be introduced. The analyzed states have not all introduced monitoring yet although the indicators for monitoring are now clear and defined.

The biggest problem for all the member states is the financial system of funds designated for Natura 2000. In most member states there are financial troubles at least on one level. For example in Slovenian forestry there are no funds for compensations on forests included in Natura 2000 for forest owners. We would point out good system of national financial found in the Czech Republic.

Opinion on Natura 2000 is different: in Spain, France and Italy there is a sense of restraint and skepticism on Natura 2000, although in Lithuania and in Slovenia Natura 2000 was warmly embraced. At the end we assess the project of Natura 2000 as a new and key instrument of nature conservation, although there still remain a lot of problems to solve regarding the implementation. To bring idea to life in professional work and in public mind time is of the essence.

10 VIRI

Alpski seznam. 2008. (26. mar. 2008)

[http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews\[tt_news\]=184&tx_ttnews\[backPid\]=50&cHash=f07ec615a8](http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews[tt_news]=184&tx_ttnews[backPid]=50&cHash=f07ec615a8) (10. okt. 2008)

Bibič A. 2007. Program upravljanja območij Natura 2000 : 2007-2013 : operativni program. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS: 88 str.

Biogeografske regije Natura 2000. 2008. (7. avg. 2008)

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/sites_hab/biogeog_regions/index_en.htm (2. sept. 2008)

Biseri slovenske narave: Natura 2000 (21. avg. 2008)

[http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=73&no_cache=1&tx_simplfaq_pil\[cat\]=0&tx_simplfaq_pil\[faq\]=1](http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=73&no_cache=1&tx_simplfaq_pil[cat]=0&tx_simplfaq_pil[faq]=1) (24. avg. 2008)

Boh T. 2005. Implementacija habitatne direktive v Sloveniji: primer vplivanja EU politik na nacionalno državo v procesu prilagajanja. Družboslovne razprave, 21, 48: 27-45

Bončina A. 2005. Nekateri vidiki mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 299-312

Bončina A., Poljanec A. 2005. Akcija COST E27: PROFOR – Zavarovana območja gozdov v Evropi – analiza in uskladitev. Gozdarski vestnik, 63,1: 45-46

Celinski seznam. 2007. (26. nov. 2007)

[http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews\[tt_news\]=161&tx_ttnews\[backPid\]=17](http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=87&tx_ttnews[tt_news]=161&tx_ttnews[backPid]=17) (10. okt. 2008)

Danev G. 2005. Slovensko gozdarstvo v Evropski Uniji: diplomatska naloga. (Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozal.: 76 str.

Delež zasebnih gozdov v Sloveniji – karta lastništva. 2007. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/gozdovi_SLO/Karte/Struktura_gozdne_posesti_SLO.JPG (22. sept. 2008)

Direktiva o habitatih. 1992. Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/15/02/31992L0043SL.pdf> (10. okt. 2008) (slovenska verzija)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/consleg/1992/L/01992L0043-20070101-en.pdf> (10. okt. 2008) (angleška verzija)

Direktiva o pticah. 1979. Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/15/01/31979L0409SL.pdf> (10. okt. 2008) (slovenska verzija)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:EN:NOT> (10. okt. 2008) (angleška verzija)

EEA, maps and graphs: Distribution of Natura 2000 sites across EU Member States. 2007 (10. okt. 2008)

<http://dataservice.eea.europa.eu/atlas/viewdata/viewpub.asp?id=2715> (20. sept. 2008)

EEA, maps and graphs: Forest map in the area of member and cooperating countries of the European Union. 2008. (26. maj 2008).

<http://dataservice.eea.europa.eu/atlas/viewdata/viewpub.asp?id=3580> (22. sept. 2008)

Eržen P. 2008. Natura 2000. Okoljevarstveni ali trajnostnorazvojni projekt: magistrsko delo. (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede). Ljubljana, samozal.: 126 str.

- European forests — ecosystem conditions and sustainable use. 2008. EEA, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 110 str.
http://reports.eea.europa.eu/eea_report_2008_3/en/European%20forests%20%20ecosystem%20conditions%20and%20sustainable%20use (6. sept. 2008)
- Golob A. 2003. Gozdnogospodarski načrti in ohranjanje biotske pestrosti gozdov v Sloveniji v luči pravnega reda Evropske unije. V: Zbornik referatov 21. gozdarskih študijskih dni 27. in 28. marca 2003. Ljubljana, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 209-225
http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/priloga10.pdf (16. sept. 2008)
- Golob A. 2006. Izhodišča za monitoring ohranjenosti gozdnih habitatnih tipov in habitatov vrst na območjih Natura 2000 v Sloveniji. V: Monitoring gospodarjenja z gozdom in gozdnato krajino. Hladnik D. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 223-245
- Gozdnatost. 2008. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.
<http://www.zgs.gov.si/slo/gozdovi-slovenije/o-gozdovih-slovenije/gozdnatost-in-pestrost/index.html> (10. okt. 2008)
- Gozdnatost Slovenije po katastrskih občinah. 2006. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije. (okt. 2006)
http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/gozdovi_SLO/Karte/Gozdnatost_KO.jpg (22. sept. 2008)
- Habič Š., Veselič Ž., Hartman T. 2003. Gospodarjenje z gozdovi v zavarovanih območjih. V: Gozdarska politika zavarovanih območij: zbornik ob posvetovanju. Krajčič D. (ur.). Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 79 – 87
- Habič Š. 2005. Vloga gozdarstva pri upravljanju območij Natura 2000. V: Natura 2000: izzivi za kmetijstvo, gozdarstvo, razvoj podeželja in ohranjanje biotske pestrosti v Sloveniji: zbornik referatov, Grand hotel Union, 27.sept. 2005. 2005. Ljubljana, DOPPS – BirdLife Slovenia: 55-62
- Happy birthday Natura 2000! (18. maj 2007)
http://www.panda.org/about_wwf/where_we_work/europe/where/hungary/news/index.cfm?uNewsID=102880 (26. avg. 2008)
- How serious are the EU Member States about protecting nature? 2006. WWF International.
http://www.umanotera.org/upload/files/Natura%202000/Kratka_vsebina_Brochure_N2K_4_pager_2006.pdf (24. avg. 2008)
- Javornik P., Krajčič D. 2003. Pomen kompleksnega gledanja na varstvo narave. V: Gozdarska politika zavarovanih območij: zbornik ob posvetovanju. Krajčič D. (ur.). Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 19– 31
- Jošt M. 2007. Problematika vključevanja območij Natura 2000 v zasnovo gozdnogospodarskega načrtovanja: diplomska naloga. (Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozal.: 89 str.
- Korenjak A., Kramarič Ž. 2003. Možnosti za varstvo narave znotraj obstoječe gozdarske politike in zakonodaje. V: Gozdarska politika zavarovanih območij. Zbornik ob posvetovanju. Krajčič D. (ur.). Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 31 – 44
- Krajčič D., Tomažič M. 2005. Mesto gozdarskega načrtovanja v okviru prostorskih in naravovarstvenih direktiv EU. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 291-298
- Krajčič D. 2005. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave in projekt Natura 2000 v Sloveniji – modeli upravljanja in informacijski sistem. Gozdarski vestnik, 63,1: 46-47
- Le portail du réseau Natura 2000. 2008. Francija, Paris, Ministère de l'écologie et du développement durable.
<http://natura2000.ecologie.gouv.fr/regions/idxreg.html> (20. sept. 2008)

- Lebez Lozej. 2008. Turizem in območja Natura 2000. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za okolje, Sektor za politiko ohranjanja narave: 3 str. (31.1.2008)
<http://www.skupnostobcin.si/Datoteke/07%20Turizem%20in%20obmocja%20Natura%202000%20-%20Julijana%20Lebez%20Lozej.pdf> (11. okt. 2008)
- Marušič J. 2004. Širokosrčno »prostorsko darilo« skupni evropski državi. Delo, Sobotna priloga, 46, 94: 30
- Matijašič D. 2005. Gozdnogospodarsko načrtovanje na Zavodu za gozdove Slovenije – prehojena pot in prihodnje naloge. Gozdarski vestnik, 63, 7/8: 329-355
- Matijašič D. 2008. »Natura 2000 lastništvo«. Dragan.Matijasic@zgs.gov.si (osebni vir, 13. okt. 2008)
- Medved M. 2006. Vloga Zavoda za gozdove Slovenije pri povezovanju lastnikov gozdov na lokalnem nivoju. Posvetovanje: Kakovost lesa, Tehnologije in Človek in delo v gozdu, 23. in 24. okt. 2006. Ljubljana, GZS: 24 str.
http://petelin.gozdis.si/posvet/POSVETPowerPoint_25_X_06/20_MEDVED.pdf (12. okt. 2008)
- Miller C., Kettunen M. 2007. Financiranje Nature 2000 – Priročnik z navodili. Evropska komisija, Sektor za okolje.
http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/FinanciranjeNature2000_2007.pdf (23. avg. 2008)
- Mohorič M. 2003. Dunajska deklaracija vrha »Gozdovi za življenje«: evropski gozdovi – skupne koristi, deljene obveznosti. Gozdarski vestnik, 61, 4: 217-218
- Multifunctional forest management in Natura 2000 sites (okt. 2006)
http://petelin.gozdis.si/prosti_dok/multif-for-m-natura-2000.pdf (5. sept. 2008)
- Musek J., Pečjak V. 1996. Psihologija. 1. izd. Ljubljana, EDUCY Ljubljana: 280 str.
- Natura 2000 Area Calculation. 2008. (junij 2008)
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/pdf/area_calc.pdf (22. okt. 2008)
- Natura 2000 and forests »Challenges and opportunities«: interpretation guide. 2003. Luxemburg, European commission, Directorate-General for the Environment, Nature and Biodiversity Unit, Forests and Agriculture Unit, Office for Official Publications of the European Communities.
http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/n2kforest_en.pdf (23. avg. 2008)
- Natura 2000 in the New EU Member States. 2004. Brussels, WWF EU Accession Initiative.
http://assets.panda.org/downloads/n2000reportweb_he2p.pdf (23. avg. 2008)
- Nowicki P., Bennett G., Middleton D., Rientjes S., Wolters R. (ur). 1996. Perspectives on ecological networks. European Centre of Nature Conservation: 192 str.
- Ogorelec B. (ur.). 2007. Komunikacijska podpora Naturi 2000 v Sloveniji 2006-2007: brošura. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS: 116 str.
http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/Komunikacijska_podpora_Natura.pdf (27. avg. 2008)
- Ogorelec B. 2008. Priznanje Sloveniji za poznavanje Nature 2000. Proteus, 70, 8:353-354
- Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji – gradivo za novinarje. 2007. (9. maj 2007)
http://www.skupnostobcin.si/Datoteke/natura_gradivo1.pdf (26. avg. 2008)
- Pečnik M. 2004. Natura 2000: novi načini varstva narave. Planinski vestnik, 109, 5: 34-36
- Poročanje po 17. členu Direktive o habitatih. 2008. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave
http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=65&id_informacija=579 (22. okt. 2008)
- Poročilo ZGS. 2006. Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih 2006. (februar 2007)
http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Por_o_gozd_2006.pdf (3. sept. 2008)
- Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. 1998. Ur. l. RS št. 5/1998
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. 2008. Ur. l. RS št. 12/2008

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove. 2008. Ur. l. RS št. 73/2008
- Predlog operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000. 2007. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor. (9. maj 2007)
http://www.skupnostobcin.si/Datoteke/natura_gradivo2.pdf (11. okt. 2008)
- Progress towards halting the loss of biodiversity by 2010. 2006. EEA report, no.5/2006. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities: 99 str.
- Robič D. 2002. Seznam in nomenklatura habitatnih tipov gozdov za njihovo vključitev v območja natura 2000 v skladu s priloženo projektno nalogo: 28 str.
http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/priloga2.pdf (15. sept. 2008)
- Skaberne B. 2008. Gozd.
<http://www.umanotera.org/index.php?node=91> (27. avg. 2008)
- Skoberne P. 2003. Natura 2000 – del vseevropskega ekološkega omrežja. V: Gozdarska politika zavarovanih območij: zbornik ob posvetovanju. Krajčič D. (ur.). Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 65 – 78
- Skoberne P. (ur.). 2004. Pregled mednarodnih organizacij in predpisov s področja varstva narave. Priročnik (inačica 9.0). Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo RS: 186 str.
- Skoberne P. 2008. Vzpostavljjanje omrežja Natura 2000 v Sloveniji po vstopu v Evropsko unijo. Proteus, 70, 8: 342-352
- SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika. 1993-2002. ASP32 – pregledovalnik podatkovnih zbirk: računalniški program.
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. 2002. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS: 79 str.
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (30. apr. 2004)
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200449&stevilka=2277> (6. sept. 2008)
- Vrčec D. (ur.). 2007. Vodnik vsebin za pripravo podrobnejših načrtov upravljanja območij Natura 2000. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave: 74 str.
- Walder C., Schnell A. A. 2006. Natura 2000 in Europe: an NGO assessment – implementation status of the Habitats Directive in the EU-25 Member States, Bulgaria, Romania, Croatia and Turkey. Budapest, WWF: 92 str.
http://assets.panda.org/downloads/natura_2000_wwf_report_2006.pdf (26. avg. 2008)
- Wikipedia. 2008. Splošno o Naturi 2000. (21. avg. 2008).
http://en.wikipedia.org/wiki/Natura_2000 (22. avg. 2008)
- Zeiler H. 2003. Nature protection or tourism attraction? About the effectiveness of protected areas for nature conservation. = Varstvo narave ali turistična zanimivost? O uspešnosti zavarovanih območij pri ohranjanju narave. V: Gozdarska politika zavarovanih območij: zbornik ob posvetovanju. Krajčič D. (ur.). Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 106 – 114.
- Zakon o gozdovih. 1993. Ur.l. RS, št. 30/1993
- Zakon o ohranjanju narave (uradno prečiščeno besedilo) /ZON-UPB2/. 2004. Ur.l. RS št. 96/2004
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (ZG-B). 2007. Ur. l. RS št. 110/2007
- Zakon o dohodnini (ZDoh-2). 2006. Ur. l. RS št. 117/2006

ZAHVALA

Na prvem mestu se globoko in iskreno zahvaljujem prof. dr. Andreju Bončini za vso potrpežljivost, pomoč in čas, ki mi ga je namenil pri pisanju diplomske naloge. Zahvaljujem se za Vašo sistematičnost, doslednost pri diplomski nalogi in za možnost, da pišem o temi, ki sem jo izbrala. Odlična ocena za mentorstvo. HVALA.

Iskreno se zahvaljujem Andreju Ficku za pomoč pri prevodu in izvedbi ankete ter pri analizi podatkov iz diplome. Hvala tudi za spodbudne besede.

Za hitro in kvalitetno recenzijo se zahvaljujem doc. dr. Janezu Pirnatu. Za pomoč pri anketi, pri urejanju in oblikovanju besedila in ostali hitri pomoči se zahvaljujem Maji Božič.

Zahvaljujem se vsem spraševancem, strokovnjakom iz tujine (Pavel Unar, Grégoire Gautier, Vittorio Tosi, Olgirda Belova, Stefan Müller –Kroehling, Mireia Pecurul), da so si vzeli čas in izpolnili obširno anketo.

Zahvaljujem se mojima staršema, Lili in Franciju, ter bratu Mihi, ki so me ves čas študija podpirali, spodbujali in mi stali ob strani.

Zahvaljujem se mojemu Mateju in hčerki Gaji, ki sta mi dala razlog in mi omogočila, da bom končala študij po programu UNI Gozdarstvo, Mateju se zahvaljujem tudi za pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se vsem, ki ste kakorkoli prispevali k nastanku diplomske naloge. Zahvaljujem se vsem sošolcem in ostalim generacijam, s katerimi smo skupaj prebili nepozabne trenutke na našem Oddelku, prišli skupaj tudi do konca in diplomirali. Posebej bi omenila Bredo Šlaus, Barbaro Teran, Polono Hafner, Marjetko Jošt, Ido Sedlar, Tannjo Yrsko, Marijo Janžekovič, Heleno Močilnikar, Jasno Bačar, Martino Česnik in Andrejo Meglič. Hvala. Rada sem preživljala te trenutke z vami. Zahvaljujem se tudi vsem profesorjem, še posebej prof. dr. Andreju Bončini in doc. dr. Janezu Pirnatu. Slednjemu se zahvaljujem tudi za možnost sodelovanja na mednarodnem seminarju Krajinski ambasador.

PRILOGE

PRILOGA I: ANKETA O NATURI 2000 V ANGLEŠČINI

Survey on NATURA 2000	Exit this survey >>
1. General information	
Note: If you have exact or approximate data for questions below then enter the percentage in the last row. If you have answered with no exact data, you should not write the percentage.	
* 1. The percentage of the NATURA 2000 sites in total country area? According to »The Habitat Directive« (pSCI, SCI or SAC):	
☐	exact data
☐	approximate data
☐	no exact data, information unavailable or very hard to obtain
☐	if exact or approximate data, write percentage %
* 2. The percentage of the NATURA 2000 sites in total country area? According to »The Birds Directive« (SPA):	
☐	exact data
☐	approximate data
☐	no exact data, information unavailable or very hard to obtain
☐	if exact or approximate data, write percentage %
* 3. The percentage of the NATURA 2000 sites in total country area? Overlapping of the sites of the both directives:	
☐	exact data
☐	approximate data
☐	no exact data, information unavailable or very hard to obtain
☐	if exact or approximate data, write percentage %
* 4. The percentage of the NATURA 2000 sites in total country area? "Natura 2000 sites" (Calculate: Sites according to the HD + sites according to the BD – overlapping of the sites):	
☐	exact data
☐	approximate data
☐	no exact data, information unavailable or very hard to obtain
☐	if exact or approximate data, write percentage %

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

2. General information 2

* 5. The percentage of forests in total area of the NATURA 2000 sites?

- ☐ exact data
- ☐ approximate data
- ☐ no exact data, information unavailable or very hard to obtain
- ☐ if exact or approximate data, write percentage %

* 6. What percentage of the country's total forest area is included in the NATURA 2000 sites?

- ☐ exact data
- ☐ approximate data
- ☐ no exact data, information unavailable or very hard to obtain
- ☐ if exact or approximate data, write percentage %

* 7. The total number of the NATURA 2000 sites?

- ☐ no exact data, information unavailable or very hard to obtain
- ☐ number of the NATURA 2000 sites

* 8. The total number of the NATURA 2000 sites, in which forests prevail?

- ☐ no exact data, information unavailable or very hard to obtain
- ☐ number of the NATURA 2000 sites

* 9. The size of the NATURA 2000 sites (in hectares) in which forests prevail?

- The largest area (ha).
- The smallest area (ha).
- The mean area (ha).

* 10. What is the ownership structure of forests in the NATURA 2000 sites?

- ☐ 76-100 % public
- ☐ 51-75 % public
- ☐ 26-50 % public
- ☐ 0-25 % public
- ☐ no exact data, information unavailable or very hard to obtain

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

3. Establishment procedure:

* 11. Which institutions were in charge of proposing the NATURA 2000 sites?

1.
2.
3.

* 12. Was the expert work separated for forest and non-forest NATURA 2000 sites?

- ☐ Yes ☐ No

*** 13. Name three (3) institutions, by order of importance, which participated in the designation procedure of the NATURA 2000 sites:**

Important:	
Very important:	
The most important:	

*** 14. When were the SPA sites designated in your country?
(Fill in at least month and year)**

*** 15. Who designated the SPA sites in your country?**

*** 16. Has the national list of SCI already been adopted by the European Commission?**

☐ No.

☐ Yes, (fill at least month and year)

*** 17. If the answer to the previous question is YES, have the adequate SACs been designated?**

☐ No.

☐ Yes, (fill at least month and year of designation and responsible body of your country)

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

4. Comprehension problems:

*** 18. Which issues generated conflict situations between participants in the designation process of the NATURA 2000 sites?**

	Very problematic	Problematic	Not problematic
Comprehension of the NATURA 2000	☐	☐	☐
Area, size of sites	☐	☐	☐
Spatial designation	☐	☐	☐
Notion of favorable conservation status	☐	☐	☐
Ownership	☐	☐	☐
Area: forest/non-forest	☐	☐	☐
Financial mechanisms	☐	☐	☐
Organization	☐	☐	☐

19. Not obligatory: Comments on the table above and other issues that were not mentioned. Characterise other issues as well (very problematic, problematic or not problematic).

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

5. Conservation measures and forest management:

*** 20. Indicate with the ranks from 1 (most important) to 4 (least important) the conservation measures laid down in Article 6(1) of the HD, which you find most appropriate for achieving the goals of the NATURA 2000 network:**

	Rank
Management plans:	
Statutory measures:	
Administrative measures:	
Contractual measures:	

*** 21. State the legislation acts that implement the HD conservation measures in NATURA 2000 forested areas in your country:**

1. Management plans:	
2. Statutory measures:	
3. Administrative measures:	
4. Contractual measures:	

*** 22. Were management plans for forests obligatory before the NATURA 2000 network was established?**

- ☐ Yes, for all forests.
- ☐ Yes, for some of forests.
- ☐ No, however plans were made for some forests.
- ☐ No, no management plans were made.

*** 23. Have management plans for the NATURA 2000 sites, in which forests are an important component, already been made or are shortly expected?**

- ☐ Have not been made, and are not expected.
- ☐ Have not been made yet, they are expected to be specifically designed for NATURA 2000 sites, in which forests will be one of the component parts.
- ☐ Have not been made yet, they are expected to be specifically designed for NATURA 2000 sites, separately for forests and separately for other habitat types.
- ☐ Have not been made yet, they are expected to be integrated into existing forest management plans.
- ☐ Have already been made and are specifically designed for NATURA 2000 sites, in which forests are one of the component parts.
- ☐ Have already been made and are specifically designed for NATURA 2000 sites, separately for forests and separately for other habitat types.
- ☐ Have already been made and are integrated into existing forest management plans.
- ☐ Other (please specify)

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

6. Conservation measures and forest management 2:

* 24. Evaluate recent changes in forest management in the NATURA 2000 sites:

- ☐ No changes.
- ☐ Some changes.
- ☐ Important changes.
- ☐ Heavy restrictions.

25. In case of important changes or heavy restrictions in forest management, name three (3) typical:

3.
2.
1.

* 26. New directions or restrictions for forest owners?

	New restrictions	No changes	New directions
Intensity of management	☐	☐	☐
Time of cutting	☐	☐	☐
Spatial scale of cutting	☐	☐	☐
Limited access	☐	☐	☐
Wood removal and skidding, transport	☐	☐	☐
Construction of forest roads and tracks	☐	☐	☐
Cooperation with relevant institutions	☐	☐	☐

27. Not obligatory: Comments on the table above and other directions or restrictions that were not mentioned. Also characterize them please (new restrictions, no changes, new directions).

* 28. Are there clear indicators agreed for assessing conservation status of forests in the NATURA 2000 sites?

- ☐ Indicators have not been agreed and defined yet.
- ☐ Indicators are being developed.
- ☐ Indicators are known and agreed but have not yet been introduced into monitoring.
- ☐ Indicators are regularly used in monitoring the conservation status.

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

7. Conservation measures and forest management 3:

* 29. Asses the level of monitoring in forests included in the NATURA 2000 network:

- ☐ Not carried out yet and is not expected in the near future.

- ☐ Not carried out yet, but is expected.
- ☐ Carried out on less than 1/3 of the forests in the NATURA 2000.
- ☐ Carried out on less than 2/3 of the forests in the NATURA 2000.
- ☐ Carried out on more than 2/3 of the forests in the NATURA 2000.

*** 30. Financial problems with implementation of conservation measures in NATURA 2000 sites:**

	Major problem	Minor problem	No problem
Co-financing from EU is too low	☐	☐	☐
Co-financing from state is too low	☐	☐	☐
Forest owners are not satisfied with compensations/subsidies for areas with heavy restrictions	☐	☐	☐

31. Not obligatory: Comments on the table above and other problems that were not mentioned. Also characterize them please (major problem, minor problem, no problem).

*** 32. Are forest owners, who possess forests in the NATURA 2000 sites, entitled to compensations because of management restrictions? (more options allowed)**

- ☐ Not entitled.
- ☐ Compensation.
- ☐ Subsidies.
- ☐ Compensations for key habitats and habitat trees
- ☐ Forest owners are tax-exempted for their forests included in NATURA 2000 areas.
- ☐ Other (please specify)

*** 33. If forest owners are entitled to compensation or subsidies, please specify the amount:**

Compensation (from ___ to ___ €/ha).

Subsidies (from ___ to ___ €/ha).

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

8. Implementing, participation of public:

*** 34. Which are the usual ways of informing the public about the NATURA 2000 sites and their conservation goals and how often are they used?**

	Frequently	Occasionally	Never
Television	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐
Press	☐	☐	☐
Private communication	☐	☐	☐
Other	☐	☐	☐

*** 35. What is the public access policy in forests, included in the NATURA 2000 sites?**

	Nowhere	On less than 1/3 of the area	On more than 1/3 but less than 2/3 of the area	On more than 2/3 of the area
Access and visit not restricted.	☐	☐	☐	☐
Special areas (zones) are set, where visits are allowed and guided.	☐	☐	☐	☐
Access and visit not allowed.	☐	☐	☐	☐
Other	☐	☐	☐	☐

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

9. Opinion

*** 36. Evaluate (from 1 to 10) the effectiveness of the NATURA 2000 sites (in which forests prevail) in nature conservation?**

1 (extremely poor)	2	3	4	5	6	7	8	9	10 (excellent)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*** 37. Argument your evaluation of the effectiveness of the NATURA 2000 sites (in which forests prevail) in nature conservation?**

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

10. Data of person answering the questionnaire:

*** 38. Data of person answering the questionnaire:**

Date:	
Country:	
e-mail:	
Name and surname:	

*** 39. May I contact you in further data processing?**

Yes

No

*** 40. Do you wish to be referenced in case of publication?**

Yes

No

*** 41. Do you wish to be the co-author in case of publication?**

Yes

No

*** 42. Do you wish to review the text before publication?**

Yes

No

Survey on NATURA 2000

[Exit this survey >>](#)

11. Untitled Page

The survey is finished.

Thank you for your cooperation.

University in Ljubljana, Biotechnical Faculty,
Department for forestry and renewable forest resources,
Chair for forest management planning

Dr. Andrej Bončina
Večna pot 83
1000 Ljubljana